

3.6. ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ቀዳማይ ሊቀ ጳጳስ /1875 - 1948 ዓ.ም/

ሐዲስ ተክሌ ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በበሚን ሸዋ ሀገረ ስብከት እንዋሪ በመባል በሚታወቀው ቦታ መጋቢት 12 ቀን 1875 ዓ.ም ተወለዱ። ዕድሜያቸው ለትምህርት ሊደርስም በወላጆቻቸው አማካይነት በየተራ ወደ አዲስ ዓለም ደብረ ጽዮንና ደብረ ሊባኖስ ገዳማት ተወስደው የመጀመሪያ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን በሚገባ ተማሩ።

ትምህርታቸውን በመቀጠልም ለሁለተኛ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርት ወደ ጎንደር ተሻግረው በቤተ ልሔም ቁም ዜማን፣ በጎንደር ከተማ ደግሞ አቋቋምን በሚገባ ተማሩ። ለሦስተኛ ደረጃ ትምህርትም ከጎንደር ወደ ጎጃም በመመለስ ዋድሳ ላይ ቅኔን ከነአገባቡ በመማር በመምህርነት ተመረቁ። ቀጥሎም ከጎጃም ወደ ጎንደር በመመለስ ከታወቁት ሊቅ ከመምህር ተክለ ማርያም ትርጓሜ ሐዲሳትን ከአለቃ ዘዮሐንስም ፍትሐ ነገሥትን ተማሩ። የሐዲሳ ቱንም ትርጓሜ በሚገባ እሔዱ። የትርጓሜውን ትምህርት በመቀጠልም ወደ ደብረ ታቦር በመሔድ በዘርፉ ከታወቁት ሊቅ ከአለቃ ተስፉ ዘንድ የሃይማኖት አበውን ትርጓሜ በሚገባ አጠኑ።

ከትርጓሜው ትምህርት ሐዲሱን በሚገባ አስፋፍተው በመምህርነት በመመረቃቸው ሐዲስ ተክሌ የሚል ስያሜ የተሰጣቸው ብፁዕነታቸው በትምህርት በኖሩበት በዚያው በጎንደር የሐዲሳትንና የፍትሐ ነገሥትን ትርጓሜ ገብኤ ዘርግተው ያስተምሩ ጀመር። በማስተማር አገልግሎት ላይ እንዳሉም ወደ ማኅበረ ሥላሴ ገዳም በመሔድ ሥርዓተ ምንኲስናን ፈጸሙ።

እንደ አባቶቻቸው ሕይወታቸውን በተባሕትዎ ሊኖሩ ቃል ኪዳን ፈጽመው፣ ገብኤያቸውን ከሶለት ወደ ሶለት እያስፉ የተቀመጡት ሐዲስ ተክሌ ባላስቡትና ባልጠበቁት ሁኔታ በጎንደር ከተማ በምትገኘው የልደታ ደብር በአስተዳዳሪነት ተሾሙ። ሹመቱን በእኩቴት ተቀብለው አጋጣሚው በፈጠረላቸው መልካም ሁኔታ በመጠቀም ደብሩን ከማስተዳደር ጋር ገብኤያቸውን አስፋፍተው ማገልገል ጀመሩ።

ይሁን እንጂ በተሾሙበት ደብር ጥቂት እንዲቆዩ በራስ ጉግሣ አማካይነት ወደ ደብረ ታቦር ተዛውረው በቂ የወር ደሞዝ ተመድ በላቸው ሐዲሳትን፣ ፍትሐ ነገሥትንና ቅኔን እንዲያስተምሩ ተደረጉ። ብፁዕነታቸው ገብኤያቸውን አስፋፍተው ለራስ ጉግሣም በመንፈሳዊውም ሆነ በአስተዳደራዊው ተግባር ረገድ በምክር ሊያገለግሉ ከቆዩ በኋላ በ1918 ዓ.ም. ወደ አዲስ አበባ በመምጣት ከግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ አቡነ ማቴዎስ ዘንድ የቅስናና የቁምስና መዓርግ ተቀበሉ። በዚያውም ፈቃድ ጠይቀው ወደ ቅድስት ሀገር

ኢየሩሳሌም በመሔድ በዚያ ያሉ ቅዱሳት መካናትን ተሳልመው ተመለሱ።

ከኢየሩሳሌም ከተመለሱም በኋላ በዚሁ በአዲስ አበባ ገነተ ጽጌ ቅዱስ ጊዮርጊስ ደብር ተቀምጠው ለጥቂት ጊዜያት ከአስተማሩ በኋላ በአንክበር ቅዱስ ሚካኤል ደብር በመምህርነት ተሾመው ያስተምሩ ጀመር። በሁለተኛውም ዓመት ወደ አዲስ አበባ ተመልሰው «መልአክ ብርሃን» ተብለው በአዲስ አበባ መካነ ሥላሴ ደብር ተሾሙ።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በቦታው በአስተዳዳሪነት ለሦስት ዓመታት ካገለገሉ በኋላ የትምህርትን መንገድ አንድ ብለው በጀመሩበት አዲስ ዓለም ደብረ ጽዮን ማርያም «ንቡረ ዕድ ተክስ ሃይማኖት» ተብለው ተሾሙ። ወደዚያ ከሔዱ በኋላም ከማኅበረ ካህናቱ ጋር በመሰማማት አገልግሎታቸውን በሰፋነት ቀጠሉ። ካከናወኗቸው ተግባራት መካከል በአክሱም ሥነ ሥርዓትና ክብር በጸግማዊ ምኒልክ የተገደመው የአዲስ ዓለም ደብረ ጽዮን መተዳደሪያ ደንብ በቤተ መንግሥትም ሆነ በቤተ ክህነት ሳይሰጠው በውዝፍ ቆይቶ ስለ ነበር የደብሩን አቅምና አስተዳደር የሚያመለክት ደንብ እንዲደራጅ ማድረጋቸው በቀዳሚነት ይጠቀሳል። ብፁዕነታቸው ገጸሟን ከማስተዳደር ጋር አንድ ጊዜውም ሁኔታ የጻገኑትን ሥራ አያካሂዱ የተሰመደ ጉባኤያቸውን በሰፊው ዘርግተው ያስተምሩ ጀመር። የሐዲሳትና የፍትሐ ነገሥት ደቀ መዛሙርታቸውንም በማስተማር ብቻ ሳይሆን በምግብና በልብስ ይከባከቧቸው ስለ ነበር የተማሪው ቁጥር በእጅጉ ጨምሮ እንደ ነበር ይነገራል።

ግፈኛው የኢጣልያ ፋሽስት ሀገራችንን አሰክ ወረረበት ጊዜ ድረስ በአዲስ ዓለም የንቡረ ዕድነት ሥልጣን ላይ ከቆዩ በኋላ በ1929 ዓ.ም. የጣልያን ወራሪ ኃይል ሕዝቡን ያረጋጋሁ መሳሉት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በራሷ የራሷን ጳጳሳት አንድነትን ፈቅጃለሁ ብሎ ከአምስቱ ጠቅላይ ግዛቶች የተመረጡ ሊቃውንት አዲስ አበባ ላይ ጉባኤ ሲያደርጉ ለአጽሰና ከተመረጡት አባቶች አንዱ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ነበሩ። በዚህም ከነበሩበት አዲስ ዓለም ገጸም ወደ አዲስ አበባ ተጠርተው ከሌሎች የተመረጡ አባቶች ጋር ኅዳር 21 ቀን 1930 ዓ.ም. በወቅቱ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳሳት ብፁዕ አቡነ አብርሃም አንብሮተ ዕድ «ጳጳስ ዘሸዋ፣ እጩ ዘደብረ ሲባኖስ» ተብለው ተሾሙ።

ምንም እንኳን በጣልያን ትእዛዝ ቢሆንም የአዲስ አበባው የሊቃውንት መንፈሳዊ ጉባኤና ብፁዓን አባቶች በተገለጠው ዓይነት ሥልጣን ስሚገባው ሥልጣንን እየሰጡ ሕዝቡን ማረጋጋት ቢጀምሩም በተፈጸመባቸው የግፍ ወረራ የተበሳጩት ኢትዮጵያውያን

አርበኞች በከተማም ይሁን በገጠር ወራሪውን ኃይል ጤና ይነሱት ጀመር። ይልቁንም ቀድሞ አቡነ ጴጥሮስ በአዲስ አበባ፣ አቡነ ሚካኤል በኢሉባቦር ከወራሪው የፋሺስት ጦር ጋር ተናንቀው በሰማዕትነት ሲያልፉ፣ በሀገሪቱ የሚዘንመውን መክራ ተሰቅቀውና እግራ አውጭን ብለው ወደ ሀገራቸው ሸሽተው በሔዱት በወቅቱ የሀገሪቱ ሊቀ ጳጳሳት ሆነው ሲያገለግሉ በነበሩት ግብፃዊው አቡነ ቄርሎስ መንበር ላይ ተሾመው የነበሩት ብፁዕ አቡነ አብርሃም ከዚህ ዓለም በሞት ሲለዩ በሊቃውንቱ ቤተ ክርስቲያን ዉሳኔ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳሳት ሆኑ።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ሊቀ ጳጳስ በነበሩባቸው ጥቂት ዓመታት ከጣልያን መንግሥት ጋር በስምምነት ይሠሩ ነበር ይባላል። ይሁን እንጂ ብፁዕነታቸው ለወራሪው መንግሥት ይሰጡት የነበረውን ርዳታ አስመልክቶ ሁለት ዓይነት አስተያየቶች ይሠነዘራሉ። አንዳንድ ሰዎች «ብፁዕነታቸው ቤተ ክርስቲያኗ አንድ ተቋም ድጋፍ እንድታደርግ ሲያደርጉ ወራሪውን መንግሥት በመንግሥትነት አምነው ተቀብለው ነበር» ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ «ከመምህርነታቸው አንሥቶ ጳጳስ እንዲሆኑ፣ ከዚያም በሊቀ ጳጳስናው መንበር ያስቀመጣቸው ራሱ ወራሪው መንግሥት በመሆኑ የመቃወምም ሆነ የማውገዝ ኃይል አልነበራቸውም» ይላሉ። ምክንያቱም ምንም ይሁን ምን ብፁዕነታቸው ከነበረው ወራሪ መንግሥት ጋር በሰላም ቆይተዋል። ምናልባትም ሕዝቡን ከማሳመን አንጻር ወራሪው መንግሥት የቤተ ክርስቲያኗን ነጻነት አስከብሮ የራሷ ልጆች የሆኑ አባቶችን በመሾም ያደረገው ተንኮል ሳይሰምርስት የቀረ አይመጠ ሰልም።

ብፁዕነታቸው በዚህ ሁኔታ በታላቁ የሐላፊነት መንበር ላይ ተቀምጠው በማስተዳደር ላይ ሳሉ ጠላት ድል ተነሥቶ ከሀገሪቷ ወጣ። ነገር ግን ኢትዮጵያ ባሕር ተሻግሮ በመጣ ወራሪ ኃይል በተጠቃች ጊዜ አናውቅሽም ብላ የሔደችው የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ኢትዮጵያ በልጆቿ መሥዋዕትነት ነጻነቷን ከተቀዳጀች በኋላም ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት በወረራው ጊዜ የሾሟቸው ጳጳሳትና ሊቀ ጳጳሳት በሥልጣናቸው አንዳይሠሩበት የውግዘት ቃሏን አስተላለፈች።

በዚህ የተነሣም አቡነ ዮሐንስ ከሊቀ ጳጳስና መንበራቸው ወርደው አዲስ አበባ በቅዱስ ሁራኤል ቤተ ክርስቲያን እያስተማሩ እንዲቀመጡ ተደረገ። ይሁን እንጂ ለጊዜው የኢትዮጵያ መንግሥት የግብፅ ቤተ ክርስቲያንን ጥያቄ ተቀብሎ በወቅቱ የተሾሙትን ሊቀ ጳጳሳትና ጳጳሳት ከአገልግሎት ቢያገላቸውም የቤተ ክርስቲያኗ ሊቃውንት የመብታችን ይከበር ጥያቄ ግን ተጋግሎ ቀጠለ። በመሆኑም ደረጃ በደረጃ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን መሪዎች በራሷ

የመምረጥና የመሾም ሙሉ መብቷን አገኘች። ብፁዕ አቡነ ዮሐንስም ከላይ በተገለጠው ሁኔታ የተነጠቀ ሥልጣናቸው ተመለሰላቸው። ይሁን እንጂ ከዕድሜያቸው መግፋት የተነሣና ከማስተዳደሩ የበለጠ ቢያስተምሩ መልካም እንደሆነ ስለ ታመነበት ከሥልጣናቸው ጋር በአዲስ ዓለም ማርያም ገዳም በንቡረ ዕድነት እንዲያስተዳድሩና በዚያው እንዲቀመጡ ተደረገ።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በአዲስ ዓለም ደብረ ጽዮን ማርያም በንቡረ እድነቱ መዓርግ ላይ ሆነው ጉባኤያቸውን አስፋፍተው በማስተማር ላይ ሳሉ በተወለዱ በ73 ዓመት ዕድሜያቸው ሰኔ 3 ቀን 1948 ዓ.ም. ሀረፉ። ሥርዓተ ቀብራቸውም በዚያው በአዲስ ዓለም ደብረ ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያን ተፈጸመ። የብፁዕነታቸው ረድኤት አይለየን። አሜን።

3.7. ብፁዕ አቡነ ሰላማ ቀዳማይ

ጳጳስ

/1865 - 1935 ዓ.ም/

ብፁዕ አቡነ ሰላማ በ1865 ዓ.ም. የአክሱም ጽዮን ቤተ ክርስቲያን ቄስ ገበዝ ክነበሩት አባታቸው ቄስ ገበዝ ገብረ ሥላሴና የአክሱሙ ባላባት የንቡረ እድ ተክሌ ልጅ ክነበሩት የሕግ ሚስታቸው በአክሱም ተወለዱ።

ዕድሜያቸው ለትምህርት እንደ ደረሰ በዚያው በአክሱም ጽዮን ደብረ ፊደል ቆጠሩ። የንባብ ትምህርታቸውንም ዳዊትን በሚገባ አንብበው አጠናቀቁ። ትምህርታቸውን በመቀጠልም ዜማንና ቅኔን ከየመምህራኑ በመዘዋወር ከተማሩ በኋላ ከአቡነ ሉቃስ መዓርግ ዲቁናን ተቀበሉ። በዲቁናቸው በዚያው በአክሱም ጥቂት ካገለገሉ በኋላ ከእግዚአብሔር የተሰጣቸው ዕድል ሀብተ ገጽሕ መሆኑን ስለ ተረዱት ከግብፃዊው አቡነ ማቴዎስ የቅስናን መዓርግ ተቀበሉ። ከዚያም በትግራይ ወደ ሚገኘው የአቡነ ሳሙኤል ገዳም ደብረ ዓባይ ወርደው በተወለዱ በ24 ዓመታቸው መነኩሱ። በዚያው ገዳምም የቅዳሴ ዜማ ተምረው በመምህርነት ተመረቁ።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ በመነኩሱ በአራት ዓመታቸው በ1893 ዓ.ም. የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አባት ልዑል ራስ መኩንን ትግሬን ይዘዙ በነበረበት ጊዜ ከእርሳቸው ፈቃድ ጠይቀው ስንትም ተቀብለው ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋዊነት ወራት ድንቅ ድንቅ ተአምራትን ያሳየባቸውን ቅዱሳት መካናት ለመሳሰሉ ወደ ኢየሩሳሌም ሔዱ። ከዚያም ወደ ግብፅ ወርደው በዚያ ያሉ ገዳማትን በመጉብኘትና በመሳሰሉ ክሊሪካንድርያው ለቀ ጳጳሳት ከአቡነ ቄርሎስ የቀምስና መዓርግ ተቀብለው ወደ አክሱም ተመለሱ።

ብፁዕነታቸው ወደ ሀገራቸው ከተመለሱ በኋላ አክሱም ጽዮን ማርያም ላይ ጉባኤያቸውን ዘርግተው። ዘግሬና መዋሥዕት ቅዳሴም እያስተማሩ ብዙ መምህራንን በማፍራት ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን ማገልገል ጀመሩ። ከማስተማርም ጋር በተሰጣቸው ሀብተ ክብርና ልብሰ ተክሆኖ ለብሰው ማዕጠንተ ወርቅ ይዘው እየቀደሱ ያገለግላቸዋል።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ በዚህ ዓይነት ሲያስተምሩና ሰቤተ ክርስቲያን ማኅቶት ሆነው ሲኖሩ ሀገሪቷንም ሆነ ሕዝቧን ከፋኛ ያወከው የኢጣልያ ወራሪ ኃይል ወደ ኢትዮጵያ ገባ። የፋሺስት ወራሪ የጀመረው ብፁዕነታቸው በሚያገለግሉበት ትግራይ እቅጣጫ በመሆኑ እንደ ሌላው የአካባቢው ሕዝብ እርሳቸውም ገና ከጅምሩ የመክራው ገፈት ቀማሽ ሆኑ። ይኸውም ወራሪው የኢጣልያ ጦር ብፁዕነታቸው በአካባቢው እስተዳደርም ሆነ ሕዝብ ዘንድ ያላቸውን ተቀባይነት ቀደም ሲል ተረድቶት ኖሮ ዕቃና መሣሪያ ደብቀው አስቀምጠዋልና ያምጡ በሚል ብዙ ፈተና አድርሰዋል። ነገር ግን ብፁዕ አቡነ ሰላማ በደረሰባቸው መከራ ሁሉ ሳይደናገጡ ለሀገሪቷ ነጻነት መመሰሰ ይጸልዩ ነበር።

የኢጣልያ ፋሺስት ኃይል በመጨረሻ በኢትዮጵያ ሕዝብና አብያተ ክርስቲያናት ላይ ያደረሰውን የግፍ ጭፍጨፋ ለማሰረሳትና በሕዝቡም ተቀባይነት ለማግኘት ሲል እንደ መሠሪ ሀዋጅ ሀወጣ። ይኸውም «የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሰረጅም ዘመናት ስትና ፍቀው የነበረው ነገር እውን ሆነ» በሚል «ቤተ ክርስቲያኗ በራሷ ከራሷ ሊቃውንት ጳጳሳትንና ሊቀ ጳጳሳትን እንድትመርጥና እንድትሾም ፊቅጃለሁ፤ ለተግባራዊነቱም በሚያስፈልገው ሁሉ ድጋፌን እቸራለሁ» የሚል ነበር። የዐዋጁ ተግባራዊነት በተቃረከ ጊዜ ብፁዕ አቡነ ሰላማ ሳይወዱ በግድ ከቦታቸው ተይዘው ወደ አዲስ አበባ እንዲመጡ ተደረገ። ከዚያም በወቅቱ በአዲስ አበባ የተሰበ ሰበው ጉባኤ ሊቃውንት ደግነታቸውንና ንጽሕናቸውን መስክሮ በብፁዕ አቡነ አብርሃም አንብሮተ እድ ኅዳር 24 ቀን 1930 ዓ.ም. «ዳግማዊ ሰላማ ጳጳስ ዘቤተ ክርስቲያን ኢትዮጵያዊት ኦርቶዶክሳዊት» ተብለው ተሾሙ። በወቅቱ የተሰጣቸው ሀገረ ሰብከትም ሐረር ነበር።

ለዚህ ታላቅ መዓርግ የበቁት ብፁዕ አቡነ ሰላማም ወደ ተሰ ጣቸው ሀገረ ሰብከት በመሔድ የሐዋርያነት ተግባራቸውን መፈጸም ጀመሩ። በወረራው የተነሳ የታሰሩ በርካታ ኢትዮጵያውያን እንዲ ፈቱ፤ በጦርነቱ የፈረሱና የተቃጠሉ አብያተ ክርስቲያናት እንዲ ወሩ፤ ገና የወንጌልን ብርሃን ሳያዩ በአረማዊነት የነበሩ በርካታ ሰዎችንም በማስተማር በጥምቀት ከመንፈስ ቅዱስ ዳግመኛ እንዲ ወለዱ አድርገዋል።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ በዚህ ዓይነት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን የሰጠቻቸውን ሐላፊነት በብቃት በመወጣት ላይ ሳሉ የነገሩትን የማይረሳ፤ የለመኑትን የማይነሣ አምላክ የእርሳቸውንም ሆነ የኢትዮ ጵያውያንን ግዝንና ልቅሶ ተመልክቶ ለአምስት ዓመታት ኢትዮጵ ያንና ኢትዮጵያውያንን ሲያውክ የነበረው የኢጣልያ ወራሪ ኃይል ድል ተመቶቶ የሀገሪቱ ነጻነት ተመለሰ። ብፁዕነታቸው በተገኘው

ነጻነት ተደሰተው እግዚአብሔርን እያመሰገኑ የሀገረ ሰብከታቸውን ምእመናን እያስተማሩ በዚያው ቆዩ።

ለጥቂት ዓመታት ታውኮ የነበረው የኢትዮጵያ ሰላም ተመልሶና ጸንቶ በሀገሪቱ ጠቅላይ ግዛቶች የነበረው ሁኔታ ከተረጋጋ በኋላም ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ እባታቸው ልዑል ራሱ መኬንን ያቀኑትን ሀገር ሊገቡኝ ወደ ሐረር ወረዱ። በዚህ ጊዜ ብፁዕ አቡነ ሰላማ ወደ ንጉሡ ቀርበው እግዚአብሔር የሚወዱትን ሕዝብ ሰላም መልሶ፤ እርሳቸውንም ከሔዱበት በሰላም እምጥቶ ከሀገራቸውና ከሕዝባቸው ጋር ሰላገናኛቸው የተሰማቸውን ደስታ ገለጡ። ቀጥሎም ዕረፍታቸው ተወልደው ባደጉባትና ከዲቁና ጀምሮ ባገለገሉባት አክሱም መሆኑን በመንፈስ ቅዱስ ሰሰ ተረዱ ንጉሡን «ከነጻነቴ ጋር ብሩህ ፊትዎን ለማየት፤ ጥቡም ቃልዎን ለመሰማት አግዚአብሔር ካበቃኝ እንግዲህ ደክሜያለሁና የምፈልገው ነገር የለኝም፤ ወደ ጥንቱ ቦታዬ ይመልሱኝና ከበአቴ ሆኜ እግርር ፀሮ፤ ዕቀብ ንግሥ እያልኩ ዳዊት እንድደግም ይፍቀዱልኝ» በማለት አባታዊ ተማኅፅኖ አቀረቡ።

ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴም የብፁዕነታቸውን ልመና ተቀብለው የወደዱት እንዲሆን ፈቀዱላቸው። በሁኔታው በእጅጉ የተደሰቱት ብፁዕ አቡነ ሰላማም ጃንሆይን እመስግነው ወደ ጥንት መካናቸው አክሉም ጽዮን ሔዱ። በዚያም ለአንድ ዓመት ከአምስት ወር ዳዊት ደግመው እናታቸውን ጽዮን ማርያምን ደጅ ሲጠኑ ቆዩ።

በመጨረሻም ነሐሴ 15 ቀን 1935 ዓ.ም. ጸሎታቸውን አድርሰው ተቀምጠው ከካህናቱና ደቀ መዛሙርታቸው ጋር እየተጠ ነጋገሩ ባለ ያለ ሕማምና ያለ ፃእር ነፍሳቸው ከሥጋቸው ተለየች። አስከሬናቸውም ከብፁዕ ዕጩ ቴዎፍሎስና ከአባታቸው ከቄሰ ገበዝ ገብረ ሥላሴ መቃብር ጋር በታላቅ ክብር ሀረፈ። የብፁዕነታቸው በረከት ይደርብን። አሜን።

3.8. ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ቀዳማዴ

ጳጳስ

/1862 - 1939 ዓ.ም./

ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ከአባታቸው ከመምሬ ሱባንዮስ እና ከእናታቸው ከወሰተ ጳድቃን በቀድሞው የኤርትራ ክፍለ ሀገር፣ አካለ ጉዛይ አውራጃ፣ ክንን ዮሐንስ ወልደ ነጉድጓድ ከሚባለው ቦታ ተወለዱ።

በተወለዱ በሰባት ዓመታቸው በወቅቱ በነበረው ደንብ መሠረት የቤተ ክርስቲያንን ትምህርት ይማሩላቸው ዘንድ አባታቸው መምሬ ሱባንዮስ ወደ ደብረ ዳሞ ወበደው በወቅቱ የደብረ ዳሞ አበ ምኒት ስነበሩት መምህር ወልደ ዐቢየ አግዚአ ክስረክ ቧቸው። በዚያም በአጉታቸው ቁጥጥርና መምህርነት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በሚገባ ከተማሩ በኋላ የዲቁናን መዓርግ ተቀበሉ።

ትምህርታቸውን በመቀጠል ጸዋትወ ዜማን ለመማር ያደጉበትን ገዳም ለቀው ወደ ጎንደር ሲያቀኑ ሲሉ ርእሰ ደብረ ወልደ ማርያም የተባሉ የድጓ መምህር ወደ ዚያው ወደ ደብረ ዳሞ ስለመጡ ያሰቡትን የዜማ ትምህርት አየተማሩ ቆዩ። የዜማ ትምህርታቸውን በሚገባ ጨርሰው ከተጠቀሱት መምህር የምስክር ወረቀት ካገኙ በኋላ ይህም በማጎበረ መነኩሳቱ በመታወቁ በዚያው በደብረ ዳሞ ገዳም የድጓ መምህር አንዲሆኑ ተፈቀደላቸው። ይሁን እንጂ የዜማውን ትምህርት ከዳር እድርሰው ለመምህርነት ቢበቁም በውስጣቸው የነበረው የመማር ፍቅር በጉባኤያቸው እንዲቆዩ አላደርጋቸው እስ። በመሆኑም የሞቀ ጉባኤያቸውን በመተው የገዳሙን ማጎበር ካበፈቀዱ በኋላ ቅኔን ከምንጩ ሊማሩ ወደ ጎጃም ጉዞዋቸውን ቀጠሉ። ይሁን እንጂ ጉዟቸውን በማፋጠን ዓድዋ ላይ ሲደርሱ በደብረ ብርሃን ሥላሴ የቆዩትንና በሞያው የታወቁትን የኔታ ክፍሌን በማግኘታቸው አሳባቸውን በመቀየር ከየኔታ ክፍሌ ጉባኤ በመግባት የቅኔ ትምህርታቸውን ፈጸሙ።

ብፁዕነታቸው ዓድዋ ላይ ሰሦስት ዓመት ከመንፈቅ ከየኔታ ክፍሌ ቅኔን ሲማሩ ወደ አክሱምና ሌሎች በአካባቢው ወደ ሚገኙ ቅዱሳት መካናት በመዘዋወር ያገለግሉ ነበር። በዚህም ከአካባቢው

ካህናት ጋር የጠበቀ ወዳጅነት ነበራቸው። የቅኔውን ትምህርት በዚህ በይነት የተማሩት ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ወደ ደብረ ዳሞ በመመለስ የታወቁ የመጻሕፍት መምህር ከነበሩትና በወቅቱ የገዳሙ አበ ምኒት ከነበሩት መ/ር ኪዳነ ማርያም ዘንድ የብሉይትንና የሐዲሳትን ትርጓሜ ተማሩ።

ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ በዚህ ዓይነት ከበታ ቦታ በመዘዋወር መንፈሳዊን ዕውቀት ከቀበሙ በኋላ ልክ በ34 ዓመታቸው በዚያው ገዳም መዓርግ ምንኩባናን ተቀበሉ። ከመነኩሱም በኋላ በጸሎትና በትግርምት ሆነው ድጓ እያበተማሩ ቆዩ። ዕድሜያቸው 36 ዓመት ሲደርስም በማጎበሩ በሙሉ ድምፅ ተመርጠው የገዳሙ አበ ምኒት በመሆን በአቡነ አረጋዊ ወንበር ለመቀመጥ በቁ። እግዚአብሔር ገና በበባት ዓመታቸው ገብተው ፊደል ቆጥረው ባደጉበት ገዳም ላይ በታላቅ ሐላፊነት ስለ ሾማቸው እያመሰገኑ፣ በመልካም አበተዳ ደራቸውም ከማጎበረ መነኩሳቱ፣ ከአካባቢው ካህናትና መኪንንት ጋር በመስማማት ማገልገል ቀጠሉ። በዚህም ምንም እንኳን የገዳሙ ሕግ በገዳሙ ላይ አበ ምኒት ሆነው የሚሾሙ አበው ባምስት ባምስት ዓመት ከሹመታቸው እየተነሡ ሌላው እንዲተካ ቢያዝም ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ በግብረ ገብነታቸውና በመልካም አበተዳደራቸው ባተረፉት የመነኩሳቱ አክብሮትና ፍቅር የተነሣ በተደጋጋሚ ሹመታቸው እየጸናላቸው ለ21 ዓመታት በአበ ምኒት ወንበራቸው ላይ ተቀምጠው ገዳሙን መሩ።

ይህ የብፁዕነታቸው ደገኛ ተግባር ከአካባቢው አልፎ አዲስ አበባ ከንጉሡ ቤተ መንግሥት ድረስ ተሰማ። በዚህም ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አዲስ አበባ ተቀምጠው ለአገሪቱ ሰላምና ደገንነት እንዲጸልዩ ወደ አዲስ አበባ አስመጧቸው። ይሁን እንጂ ብፁዕነታቸው ወደ አዲስ አበባ መጥተው ብዙም ሳይቆዩ ወራሪው የኢጣልያ ፋሺስት ጦር አዲስ አበባን ተቆጣጠረ። በጠላት ድርጊት ክፉኛ ያዘኑት ብፁዕነታቸውም ወደ እንጦጦ ሐመረ ኖኅ ኪዳነ ምሕረት ገዳም በመግባት ስለጎድ ዓመት ያህል ዘግተው ስለገረቱ ሰላም መመለስ ሲጸልዩ ቆዩ። ይሁን እንጂ ከዓመት በኋላ በራስ ሥዩም አማላጅነት ከዘጉበት ቦታ ወጥተው በሰላም ወደ ጥንት ገዳማቸው ደብረ ዳሞ እንዲመለሱ ተደረጉ።

በርካታ አባቶች በግፍ በሚጨፈጨፉበት፣ ለእስራትና ለእንግልት በሚዳረጉበት በዚያ ቀውጢ ዘመን ብፁዕነታቸው ያለ ምንም ስቃይና እንግልት ያስተዳድሩት ወደ ነበረው ገዳም በመግባታቸው ተደሰቱ። በአንድ ጉን ግን በሕዝባቸውና በሃይማኖት ወንድሞቻቸው ላይ አየደረሰ ያለውን ጭፍጨፋና እንግልት እየሰሙ ማዘናቸው አልቀረም። ስለ ሁሉም ከገዳሙ መነኩሳት ጋር ስለጎድ ዓመት

ሲጸልዩ ከቆዩ በኋላ የኢጣልያ መንግሥት ሳያስቡት ወደ አሥመራ ወሰዳቸው። ከዚያም በአውሮፕላን ወደ አዲስ አበባ አስመጣቸው።

ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ከገዳሙ ወደ አሥመራ ከዚያም ወደ አዲስ አበባ ሲወሰዱ እርሳቸውንም እንደ ሌሎች ወንድሞቻቸው ሊገድሏቸው ነው በሚል የገዳማቸው መነኩሳትና የአካባቢው ሕዝብ በእጅጉ አዝናው ነበር። ይሁን እንጂ ቆይቶ ብፁዕነታቸው የተወሰዱት ሰከፍተኛ መዓርግ በመታጨታቸው እንጂ ሊገደሉ እንዳልሆነ ተሰማ።

የተባለው እውነት ሆኖ ብፁዕነታቸው ኅዳር 2 ቀን 1930 ዓ.ም ከሌሎች ወንድሞቻቸው ጋር በብፁዕ አቡነ አብርሃም ሊቀ ጳጳሳት አንብሮተ እድ የጽጽብና መዓርግ ተሾሙ። የተሰማቸው ሀገረ ሰብከትም ወሎ ነበር። እግዚአብሔር በክብር ላይ ክብር ጨምሮ በሰተርጅና እዚያ ሰላደረሳቸው ቢደሰቱም ሰላሟ ጸንቶ የኖረው አገራቸው በመታወኳና መሪዋ ለስደት፣ ሕዝቧ ለከፋ ችግር መዳረጉን እያዩ ሲያዝኑ ቆዩ። ከእምስት ዓመት በኋላም የሀገሪቷ ሰላም ተመልሶ ነጻነቷን አገኘች። ግርማዊ ንጉሠ ነገሥትም ወደ ሀገራቸው ተመለሱ።

የብፁዕነታቸውን ደግነትና ፍጹም መንፈሳዊነት ቀድሞ ያውቁ የነበሩት ግርማዊ ንጉሠ ነገሥቱም የሚያስፈልጓቸውን ማንኛውም ርዳታ እያደረጉ በደኅና ይኖሩ ጀመር። ይሁን እንጂ ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ዕድሜያቸው እየገፋ፣ እርጅናም የበሰጠ እየተ ጫናቸው በመሔዱ ወደ ጥንት መካናቸው ደብረ ዳሞ ሔደው በዚያው ማረፍ ትልቅ ምኞታቸው ሆነ። ይኸን ፍላጎታቸውን ንጉሠ ነገሥቱ በእሺታ በመቀበላቸው ወደ ደብረ ዳሞ ተሸኝተው መጋቢት 30 ቀን 1939 ዓ.ም ደብረ ዳሞ ገቡ።

ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ላደጉበት ገዳም ያበቃቸውን አምላክ አመስግነው፤ ደብረ ዳሞ በገቡ በ50 ቀናቸው ግንቦት 27 ቀን 1939 ዓ.ም በተወለዱ በ77 ዓመታቸው የነግሀ ጸሎታቸውን አድርሰው ውዳሴ አምላክ በመድገም ላይ እንዳሉ ነፍሳቸው ከሥጋቸው በሰላም ተለየች። እንደ ተመኙት ሥርዓተ ቀብራቸውም በዚያው ተፈጸመ። የብፁዕነታቸው በረከት ይደርብን። አሜን።

3.9. ብፁዕ አቡነ ሉቃስ ቀዳማይ

ጳጳስ

/1837 - 1940 ዓ.ም/

መዓርገ ጽጽብና ከማግኘታቸው በፊት መምህር አካሉ ይባሉ ነበር። መምህር አካሉ በ1837 ዓ.ም በምሥራቅ ጎጃም ሀገረ ሰብከት፣ እናርጅ እናውጋ ወረዳ፣ ደብረ ወርቅ ከተማ ከአባታቸው ከአባ ኪዳነ ማርያምና ከእናታቸው ከወ/ሮ ወለተ መስቀል ተወለዱ።

ዕድሜያቸው ስትምህርት ሲደርስ ወላጆቻቸው በዚያው በደብረ ወርቅ ማርያም ገዳም ዜማ ሲያስተምሩ ሰነበሩት ለመሪ ጌታ ይግዛው ያበተምሩልን ብለው ሰጧቸው። መምህር አካሉም በሐፃንነት አእምሮአቸው የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በፍጥነት ጨርሰው ሁለተኛ ደረጃ የሆነውን ጸዋትወ ዜማን ቀጠሉ። ዕድሜያቸው 17 ዓመት ሲሆን በሚያበደንቅ ሁኔታ ጸዋትወ ዜማን በብቃት አጠናቀው በድን መምህርነት ተመረቁ።

መምህር አካሉ በመምህርነት ከተመረቅሁ ይበቃኛል! ጉባኤዬን ዘርግቼ እያስተማርኩ ልኑር አላሉም። ትምህርታቸውን በመቀጠል እዚያው ጎጃም መጋቢ አይቼህ ከተባሉ ሊቅ ቅኔ መቀጸል ጀመሩ። የቅኔውንም ትምህርት በሚያስገርም ፍጥነት ተምረው በ23 ዓመት ዕድሜያቸው ቅኔን ለማስተማር ተመረቁ። ከዚህ በኋላ ምስክርነት ባገኙባቸው ሁለት ሞያዎች /ቅኔና ድን/ ጉባኤ ዘርግተው ማስተማር ጀመሩ። የጉባኤያቸውን መስፋት፣ የእርሳቸውንም ሊቅነት የሚሰማው ተማሪ ራቅ ካለ ቦታ ድረስ እየመጣ ጉባኤያቸውም ከዕለት ወደ ዕለት እየበፋ ሔደ።

መምህር አካሉ ከማስተማር ጋር ከዘጌ መጥተው በደብረ ወርቅ ሲያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ኃይለ ማርያም ሐዲበን ያሔዱ ነበር። በዚህ መካከል በወቅቱ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት የነበሩት ዐፄ ዮሐንስ ከግብፅ ያመጡአቸው ጳጳሳት ከመቀሌ ወደ ደብረ ታቦር መምጣታቸው ተሰማ። ይህንን የሰሙት መምህር አካሉም ሃያ አምስት ደቀ መዛሙርታቸውን በማስከተል ወደ ደብረ ታቦር ገሠገሉ። ከተማሪዎቻቸው ጋር ሞጣ ሲደርሱ እንድ በጎንደር ይኖሩ የነበሩና ሞኝ ገብረ ማርያም የተባሉ ደገኛ መነኩሴ

አገኙአቸው። መነኩሴውም በብቃታቸው ኃላፊዎችና መጻእያት የተገለጡላቸው ነበሩና ወደ መምህር አካሉ ቀርበው «ወዴት ትሔደላችሁ?» ሲሉ ጠየቋቸው። መምህር አካሉም በትሕትና «ለልጆቼ ሥልጣን ዲቁናን ላለጥ ወደ ደብረ ታቦር እሔዳለሁ» አሏቸው።

እኒያ ግሑስ መነኩሴ ግን ከዚያ እስቀድሞ ለኢትዮጵያውያን ያልተሰጠ መዓርገ ጽጽስና ለመምህር አካሉ እንዲ ሰጣቸው በመንፈስ ቅዱስ ተገልጦላቸው «አቡን ከእናንተ ጋር ላለ እናንተ አቡን ፍለጋ ትሔዳላችሁ?» አሏቸው። መምህር አካሉ ምንም እንኳን ከመነኩሴው ይህን ቢሰሙም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «አንስ ኢየሱሥ ተድላ ለርእሰህ» ብሎ ያስተማረውን ትምህርት ገንዘብ በማድረግ የዚህን ዓለም ክብር አይሹትም ነበርና ግሑሱ ይህ ነገር በኋላ ዘመን ለእርሳቸው እንዲደርስ መናገራቸውን አላወቁም ነበር። ወዬው እውነት በሆነልኝ ብለውም እልገጉም ነበር። ሌሎች ይህን የመሰሉ ትንቢቶችም በሌሎች የበቁ አባቶች ተነግረውላቸው እንደ ነበር ይተረካል።

መምህር አካሉ ከተማሪ ቤታቸው ጀምሮ እስከ ዕለተ ሰረፍታቸው ድረስ የዕለተ ዓርብ ምግባቸውን ለነዳያን እየሰጡ፣ እንግዳ እየተቀበሉ፣ በጸሎትና በትግርምት ይኖሩ ነበር። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ «ወበከመ ሠራዕከዎመ ለቤተ ክርስቲያን ዘገላትያ ከማሁ እንትመኒ ግበሩ በበእሁድ» ብሎ ለቆሮንቶስ ሰዎች ያስተማረውን ሕግ ለመፈጸም እሁድ እሁድ በደብራቸው ወደ ሚኖሩ ድሆች በመሔድ በመካከላቸው በመቀመጥ ምሳ ያበሉ፣ መጠጥም ያጠጡ ነበር።

መምህር አካሉ በዚህ ዓይነት ለ24 ዓመታት በደብረ ወርቅ ማርያም ገዳም ድጓን፣ ቅኔንና መጻሕፍተ ሐዲሳትን ካስተማሩ በኋላ አዲስ አበባ ይኖሩ የነበሩትንና አለቃ አልያስ ይባሉ የነበሩትን የተማሪ ቤት ጓደኛቸውን ለመጠየቅ ወደ አዲስ አበባ መጡ። በሰውቀታቸውና በምግባራቸው የተመሰከሩላቸውን የመምህር አካሉን ወደ አዲስ አበባ መምጣት የሰሙት ንጉሥ ዐፄ ምኒልክ የጉባኤ ቦታ ቢሰጧቸውና አዲስ አበባ ላይ ጉባኤ ዘርግተው ለመኖር ፈቃዳቸው እንደሆነ በመግለጽ ለመምህር አካሉ መልእክት ላኩባቸው። ይህን እንጂ በከተማ መኖር ለያዝኩት የምንኩስና ሕይወት አይሰማማኝም በማለት ፈቃዳቸው እንዳልሆነ ከይቅርታ ጋር ለንጉሡ ላኩባቸው።

የትምህርት ቤት ባልንጀራቸውን ለመጠየቅ በ1882 ዓ.ም ከደብረ ወርቅ ወደ አዲስ አበባ የመጡት መምህር አካሉ ፈታቸውን ወደ ጎጃም ሳይመልሱ ወደ ይፋት ሔዱ። በይፋት እውራጃ ጣርማ በር ጊዮርጊስ አንድ ዓመት ከኖሩ በኋላ ወደ ሰላ ድንጋይ ቅዱስ

ማርቆስ ደብር ገብተው ቅኔ እያስተማሩ ከአለቃ ኃይለ ማርያም ወልደ ሐና የሃይማኖተ እበውና የፍትሐ ነገሥት ትርጓሜን ማሔድ ጀመሩ። መጽሐፈ ሊቃውንቱን በሚገባ ካጠናቀቁ በኋላ ሀሳባቸው እንደ መጥምቀ መለኮት የሐንስ ከለው ተለይተው፣ ጠለ ገዳም ተመግበው፣ በተባሕትዎ ለመኖር ነበረና ደቀ መዝሙራቸውን አለቃ ኃይለ ሥላሴን አስከትለው ከሰላ ድንጋይ ወደ ጀር ገዳም በመሔድ ለረጅም ጊዜ በዚያ ኖሩ።

ይህን የመምህር አካሉን ንጽሕናና ቅድስና የሰሙት በወቅቱ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳሳት የነበሩት ግብፃዊው አቡነ ማቴዎስ በ1892 ዓ.ም ከነበሩበት ገዳም ወደ አዲስ አበባ እስጠርተዋቸው መዓርገ ቅስናንና ቁምስናን በአንድ ጊዜ ሰጥተው የሰላ ድንጋይ ቅዱስ ማርቆስን ደብር በመሾም ላኳቸው። ረዘም ላለ ጊዜ ሰላ ድንጋይ ቅዱስ ማርቆስን ከማስተማር ጋር በብቃት ሲያስተዳድሩ የቆዩት መምህር አካሉ ከዚያ በመነሣት የሞረት ደብረ ብሥራት ዜና ማርቆስ ገዳም አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ። ነገር ግን ብዙም ሳይቆዩ ወደ ቀደመ ቦታቸው ሰላ ድንጋይ ተመለሱ።

ከላይ በሌሎች አባቶች እንዳየነው ወራሪው የፋሺስት ኃይል ኢትዮጵያን ወሮ እንደ ማታለያ ቤተ ክርስቲያና የራሷን ኢትዮጵያውያን ጳጳሳት እንድትሾም ባደረገ ጊዜ መምህር አካሉ በብጹዕ አቡነ አብርሃም አንብሮተ እድ «ብጹዕ አቡነ ሉቃስ» ተብለው ምዕራብ ኢትዮጵያን ተሾሙ። ብጹዕ አቡነ ሉቃስ ከዲቁና ጀምሮ ሲያገለግሏት የኖሯትን ቅድስት ቤተ ክርስቲያን በጽጽስናም መዓርግ የበለጠ ከማስተማር ጋር በጥሩ ሁኔታ እያስተ ዳደሩ ማገልገል ጀመሩ። እርሳቸው የተሾሙበት ዘመን ሀገሪቷ ለከፋ ችግር የተዳረገችበት ስለ ነበር ሕዝቡን በማጽናናት፣ የሀገሪቷ ሰላምም እንዲመለስ አብዝቶ በመጸለይ፣ ካህናቱ የሕዝብ ክርስቲያኑን ችግር ችግራቸው እድርገው በጸሎትም በማስተማርም እንዲተጉ ማድረግ ጀመሩ። ይሁን እንጂ ዕድሜ ዘመናቸው ብዙ ስለሆነና፣ በጸም፣ በጸሎት፣ በስግደት፣ በትሩፋት ሥራ ሁሉ ተወሰነው ነዋሪ ስለሆኑ እርጅና እየተጫናቸው መጣ። በዚህም የተለመደው ትሩፋ ትና ጸሎት ባይቀርባቸውም ለረጅም ዘመን የቆዩበት ጉባኤ ሠርቶ ማስተማርና በወደ ምሕረት ቃለ እግዚአብሔርን መስበክ አቆሙ።

እግዚአብሔር የኢትዮጵያውያንን መበደል ተመልክቶ እገሪቷን ከወራሪው የፋሺስት ጦር ነጻ ካወጣና ንጉሡ ወደ ኢትዮጵያ ከተመለሱ በኋላ ብጹዕ አቡነ ሉቃስን እንደ ሌሎች አባቶች በከብር አኑረው በየጊዜው ሲያስጠይቋቸው ኖሩ። በመጨረሻም ታኅሣሥ 30 ቀን 1940 ዓ.ም በ103 ዓመታቸው ከዚህ ዓለም ውጣ ውረድ በከብር ሀረፉ። የብጹዕነታቸው ረድኤት እይለዋን። አሜን።

3.10. ብፁዕ አቡነ ማትያስ ቀዳማይ

ጳጳስ

/1860 ዓ.ም - ?/

አባ ማትያስ ተብለው ከመጠራታቸው በፊት መምህር ማህሌ ተብለው ይታወቁ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ማትያስ በያኔው ሸዋ ጠቅላይ ግዛት እንኮበር ወረዳ ጠለሳ ከሚባል ቦታ በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ ተከብረው ከሚኖሩት ወላጆቻቸው በ1860 ዓ.ም ተወለዱ። ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ ከቤታቸው ሳይወጡ በአባታቸው አማካይነት የመጀመሪያ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን በሚገባ አጠናቀቁ። ከዚያም ግብዓዊው አቡነ ማቴዎስ ለአገልግሎት አፈር ባይኔ ወደ ተባለው ወደ ብፁዕነታቸው የትውልድ ሀገር አካባቢ ሔደው ነበርና ዲቁና ተቀበሉ። ከዚያም በዲቁና ተወልደው ያደጉበትን የጠለሳ ቅዱስ ጊዮርጊስ ደብር ሰጥቂት ጊዜያት ሲያገለግሉ ቆዩ።

ይሁን እንጂ ትምህርታቸውን መቀጠል የአባቸውም ሆነ የአባታቸው ፈቃድ ነበርና ከወላጆቻቸው ቤት ወጥተው ወደ ሚጣቅ ሀማኑኤል ሔዱ። በዚያም የጸዋት ዜማ ትምህርታቸውን በሚገባ ተምረው አጠናቀቁ። እሁንም ትምህርታቸውን ለመቀጠል ወደ አዲስ አበባ መጥተው ደብረ ኃይል ቅዱስ ራጉኤል ሳይ በፈ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ከነበሩት መምህር ዘንድ የቅኔ ትምህርታቸውን በሚገባ ተምረው በመምህርነት ተመረቁ።

ብፁዕ አቡነ ማትያስ ምንም እንኳን የቅኔውን ሞያ በአግባቡ በመያዝ በመምህርነት ቢመረቁም እሁንም ትምህርት በቃኝ አሳሉም። በመሆኑም የመጻሕፍትን ምሥጢር ለማወቅ ከአዲስ አበባ ተነሥተው ወደ እንኮበር ወረዳ። በዚያም ጉባኤ ዘርግተው ሲያስተምሩ ከነበሩት መምህር ወልደ ሚካኤል ሐዲሳትን አሔዱ። ከዚያም ወደ አዲስ አበባ በመመለስ ከመምህር ደስታ /በኋላ አቡነ አብርሃም/ ዘንድ መጻሕፍት ሊቃውንትን በተለይ አፈ ወርቅን በሚገባ ተማሩ።

በዚህ ዓይነት መንፈሳዊ ሰውቀትን በመስብሰብ ራሳቸውን ያጠነክሩት ብፁዕነታቸው በ1910 ዓ.ም ወደ ደብረ ሊባኖስ ወርደው ሥርዓተ ምንኩስናን ፈጸሙ። ከዚያም ወደ ትውልድ ሀገራቸው እንኮበር ወርደው ቅኔንና ሐዲሳትን ማስተማር ጀመሩ። በዚያም ለአራት ዓመታት በማስተማር ደቀ መዛሙርትን ካፈሩ በኋላ በ1910 ዓ.ም. ወደ ሐረር በመውረድ በጥምቀተ ባሕር ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ዘርግተው ቅኔንና ሐዲሳትን ሲያስተምሩ ቆዩ።

ብፁዕነታቸው ምንም እንኳን ከተማሪነት አልፈው ማስተማር ከጀመሩ ዓመታት የተቆጠሩ ቢሆንም የሚቀራቸው ሰውቀት እንዳለ በመገንዘብ በ1914 ዓ.ም ሐረር ሳይ የዘረጉትን ወንበር በማጠፍ ወደ አስቦት ገዳም በመግባት አለቃ ገብረ መድኃኒን ከተባሉ ሲቅ ሃይማኖተ አበውን አሔዱ። ትምህርታቸውን እየተማሩ፣ ሌሎች

ተማሪዎችን እያስተማሩና በገጻቸው ውስጥ ካሉ መነኮሳት ጋር በትኅርምት እየኖሩ ላሉ በ1920 ዓ.ም ድሬዳዋ ከተማ ለሚገኘው የቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን መምህር ሆነው ተሾሙ። ሹመቱን በአኩቱት ተቀብለው ወደ ድሬዳዋ የሔዱት ብፁዕነታቸው በዚያም ጉባኤ ዘርግተው አያሌ ደቀ መዛሙርትን ከማፍራት ጋር በወውደ ምሕረት ለምእመናኑ ወንጌልን በማስተማር ሰፊ ያለ እገልግሎት ለጥተዋል።

የብፁዕነታቸውን ሰፊ እገልግሎት የተገነዘበው ቤተ ክህነትና ቤተ መንግሥት ብፁዕነታቸው ከፍተኛ ያለ ወንበር ቢሰጣቸው የበለጠ እገልግሎት እንደ ሚያበረክቱ በመገንዘቡ በ1924 ዓ.ም. ከድሬዳዋ ምንጃር ወደ ሳማ ለገባት ገጽም /እሁን ብሔረ ሕያዋን እግዚአ ለሰንበት ተብሏል/ ተዛውረው በመምህርነት እንዲያገለግሉ ሾሟቸው። ይሁን እንጂ በገጻቸው ብዙም ሳይቀዩ በ1925 ዓ.ም ወደ ሐረር ተመልሰው ከምዕልሻ ማርያም በተባላቸው ደብር በመምህርነት ተሹመው እንዲሔዱ ተደረጉ። በዚያም የተለመደ እገልግሎታቸውን በለፋት በመለጠት ሳይ እንዳሉ የጣሊያን ወራሪ ኃይል ቀድሞ የተሾሙትን እነ አቡነ ጴጥሮስንና አቡነ ሚካኤልን ገድሎ ሌሎች ይሾሙ የሚል የተዛባ ዐዋጅ ሲያወጣ ብፁዕነታቸው በወቅቱ ተሠደመው በነበሩ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ተመርጠው መስከረም 1 ቀን 1932 ዓ.ም በወቅቱ ሊቀ ጳጳሳት ሆነው በተመረጡት ብፁዕ እቡነ ዮሐንስ አንብሮተ እድ «ብፁዕ አባ ማትያስ ጳጳስ ዘሸዋ ተብለው ተሾሙ።

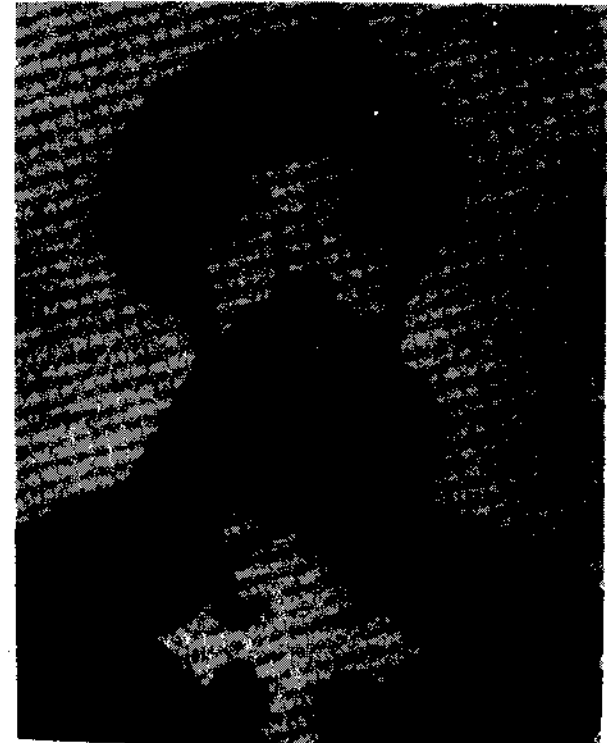
ብፁዕነታቸው የቀደሙት ሁለት ብፁዓን ጳጳሳት በግፍ ተገድለው፤ የሀገሪቱ ንጉሥና ታላላቅ ሹማምንት ተሰደውና ተግዘው፤ ሕዝቡ በችግር እየተለቃዩ ይህ ሹመት በመምጣቱ ባይደለቱም በሊቃውንቱ ግፊትና ምክር ሹመቱን በጸጋ ተቀብለው ሀገረ ለብክታቸውን ማስተዳደር፤ ለሀገሪቷ ሰላምና መረጋጋት መጸለይ ጀመሩ።

ከአምላት ዓመታት በኋላ ሀገሪቷ ነፃነቷ ተመልሶ ንጉሠ ነገሥቱ ወደ ሀገራቸው ሲመለሱና ቀድሞ የነበረው ሁኔታ ሲመለስ ብፁዕነታቸው በወረራው ወቅት እንደ ተሾሙት ሌሎች ብፁዓን አባቶች ከወረራ በፊት ወደ ነበሩበት ቦታ ተመልሰው የቀደመ እገልግሎታቸውን እንዲለጡ ተደረገ። ይሁን እንጂ ብዙም ሳይቀዩ ባደረባቸው ሕመም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የብፁዕነታቸው ረድኢት አይለዩን። አሜን።

3.11. ብፁዕ አቡነ ሚካኤል ካልአይ

ጳጳስ

/1878 - 1952 ዓ.ም/

መምህር ገሪማ ወልደ ኪዳን ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ሚካኤል ከአባታቸው ከመሪ ጌታ ወልደ ኪዳንና ከእናታቸው ወ/ሮ /በኋላ እማሆይ/ ደስታ ወልደ ገብርኤል ግንቦት 7 ቀን 1878 ዓ.ም በወሎ ክፍለ ሀገር ግሽን ማርያም ተብሎ በሚጠራው ቦታ ተወለዱ።

ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ ከርሶትና በተነሡባት ግሽን ማርያም ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን ማለትም ንባብና የቃል ትምህርት በትጋት አጠናቀቁ። ትምህርታቸውን በመቀጠልም ከአባታቸው ከመሪ ጌታ ወልደ ኪዳን ሥር ሆነው ጸዋትወ ዜማን ተከታተሉ። የእርሳቸው ቀለም የመያዝ ብቃት ከአባታቸው የቅርብ ከትትል ጋር ተዳምሮ መምህር ገሪማ ሁለቱንም የትምህርት ደረጃ በፍጥነት አጠናቀቁ።

ብፁዕነታቸው ከዚህ በኋላ ቅኔ ለመማር ያደጉባትን ደብር ትተው ወደ ቦሩ ሔዱ። በዚያም የቅኔ ትምህርታቸውን አቀጣጥፈው ተማሩ። በመምህር ገሪማ የረቀቀውን የማመሰጠር፣ የተሰወረውን መርምሮ የማግኘት ብቃት መምህራቸው ይደነቁ ነበር። በሚያዝ ደንቅ ፍጥነት ቅኔን ከነአገባቡና ሞያው የተማሩት መምህር ገሪማ የመጸሐፍትን ትርጓሜ ለመመርመር በ1898 ዓ.ም መርጦ ከተባለው ቦታ በፊ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ወደ ነበሩት መምህር ደስታ /በኋላ አቡነ አብርሃም/ ሔዱ።

በዚያም መጸሐፍተ ሐዲሳትን ለሦስት ዓመታት አጠኑ። ከመምህር ደስታ የጀመሩትን ትምህርት ሳይጨርሱ ወደ ጎንደር በመሻገርም ከአለቃ ዮሐንስ ዘንድ ፍትሐ ነገሥትን አጠኑ። ከዚያም የዐሥራ አራቱን መጸሐፍተ ቅዱሴ ትርጓሜ መካነ ኢየሱስ ላይ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ከነበሩት አለቃ ወልደ ሚካኤልና ከደረሰጌው ከአለቃ ብሩ ጠንቅቀው ተማሩ። ከዚህ በኋላ ባገኙት የዜማ መምህርነት ማረጋገጫ በ1910 ዓ.ም ጉባኤ ዘርግተው ቅዱሴ ያስተምሩ ጀመር።

የመምህር ገሪማን የማስተማር ብቃትና የጉባኤያቸውን በረከት የሰማው ተማሪ ከተለያዩ የሀገሪቱ ክፍል እየመጣላቸው ጉባኤያቸው እየደር እየሰሩ ታዋቂነታቸውም እየጨመረ ሔደ። በንጽሕናና በድንግልና ተወሰነው የማስተማር ተግባራቸውን ለማጠናከር ጉባኤያቸውን ለሌላ መምህር አሰረከባው ወደ ደብረ ሲባኖስ በመሔድ ሥርዓተ ገዳምን የበለጠ ካጠኑ በኋላ ጥር 7 ቀን 1916 ዓ.ም ሥርዓተ ምንኲስናን ፈጸሙ። ብዙም ሳይቆዩ የካቲት 12 ቀን በወቅቱ የኢትዮጵያ ሲቀ ጳጳስ ከነበሩት ግብፃዊው አቡነ ማቴዎስ ቅሶናን ተቀበለ።

ከዚህም በኋላ መምህር ገሪማ ትዱሳት መካናትን ለመሳለም

በመጋቢት ወር ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ሔዱ። እንዳሰቡት በቅድስት ሀገር ለበድስት ወራት ያህል ተዘዋውረው ትዱሳት መካናቱን ከተባለው በኋላ ወደ አዲስ አበባ ተመልሰው በያኔው ቤተ መንግሥት ቅጥር ግቢ አዲስ ተተክሎ በነበረው መንበረ ልዑል ቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን የመጸሐፍተ ሐዲሳ ትና መጸሐፍተ ቅዱሴ መምህር ሆኑ። መምህር ገሪማ በተመደቡበት የመንበረ ልዑል ቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን በትጋት ማስተማር ጀመሩ። ቀድሞ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን ሲፈጽሙ ወደ ደብረ ሲባኖስ በሔዱ ጊዜ የተለዩአቸው ተማሪዎቻቸው ወደ አዲስ አበባ እንደ ተመለሱ ሲሰሙ ከየነበሩበት መሰባሰብ ጀመሩ። ይህን የመምህሩን የማስተማር ብቃትና ዕውቀት በቅርብ ሆነው ያዩት ግርማዊ ቀዳማዊ ንጉሠ ነገሥት ዓፄ ኃይለ ሥላሴም መምህር ገሪማን ከማስተማር ጋር ከጉባኤያቸው አልፎ ለሌሎች ጉባኤያትና ትውልድ የሚጠቅም ሥራን እንዲሠሩ አዘዟቸው። ይኸውም ለረጅም ዘመናት በቃል ሲተላለፍ የቆየውን መጽሐፈ ቅዱሴ ነጠላ ንባቡን ከነትር ጓሜው እንዲያዘጋጁ ነበር።

የንጉሡን ትእዛዝ በፍጹም እሺታ የተቀበሉት መምህር ገሪማም በታዘዙት መሠረት የመጽሐፈ ቅዱሴን ነጠላ ንባብ ከነትርጓሜው አዘጋጁ። በሊቁ የተደሰቱት ዓፄ ኃይለ ሥላሴም ከቤተ መንግሥታቸው መጽሐፉ የገንዘብ ካዝና ወጭ ሆኖ በ1918 ዓ.ም እንዲታተም አደረጉ። ይህ መጽሐፍ ዛሬ ድረስ በተለያዩ ጊዜያት እንደገና እየታተመ በማገልገል ላይ ይገኛል።

ከንጉሡ የተሠጣቸውን ሥራ ከመሥራት ጋር ወደ ጉባኤ ያቸው የመጡ በርካታ ተማሪዎችን በማስተማር ለአራት ዓመታት የቆዩት መምህር ገሪማ በ1921 ዓ.ም ተወልደው ላደጉበት ግሽን ማርያም ገዳም መምህር ሆነው ተላኩ። በዚያም ለስምንት ዓመታት ያህል በትጋት ሰያገለግሉ ቆዩ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ጳጳሳት የመሾም ነጻነት ተቀዳጅታ ብፁዕ አቡነ ፌልዳስ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት የመጀመሪያው ሊቀ ጳጳስ ትመሆናቸው በፊት ቤተ ክርስቲያኗም ሆነች የሀገሪቱ መንግሥት በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ያሏትን ገዳማት የሚያስተዳድር አንድ የታወቀ አባት ወደ ዚያው ትልክ ነበር። ይህ አባትም ሐላፊነቱን ተቀብሎ ወደ ዚያው ሲላክ የሚሰጠው የሹመት ስም «ራእስ /ረኢስ/ » የሚባል ነበር።

ምንም እንኳን ቀደም ሲል በራእስነት ወደ ኢየሩሳሌም የተላኩትን ኢትዮጵያውያን የቤተ ክርስቲያን አባቶች ስም ዝርዝር ለማግኘት ባይቻልም ከዓፄ ቴዎድሮስ ዘመነ መንግሥት መጨረሻ

ወዲህ እስከ ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ጽሕፈት መሸም ድረስ በራሳቸው ያገለገሉ አባቶች ስም ዝርዝር የሚከተሉት ናቸው፡፡

- 1ኛ. መ/ር ወልደ ሰማዕት
- 2ኛ. መ/ር ገብረ ኢየሱስ
- 3ኛ. መ/ር ፈቀደ
- 4ኛ. መ/ር ማገፀንቱ
- 5ኛ. መ/ር ይርዳው
- 6ኛ. መ/ር ወልደ ሚካኤል /አቡነ ሚካኤል/
- 7ኛ. መ/ር ገብረ ኢየሱስ

በ1928 ዓ.ም በተደረገው የራሳቸው ምርጫ መምህር ገሪማ ተመርጠው በዚያው ዓመት መስከረም 24 ቀን «መ/ር ገሪማ፤ በኢየሱሳም ላሉት ሰአራቱ የኢትዮጵያ ገዳማት ራሳቸው» ተብለው በመሾም ወደ ዚያው ተላኩ፡፡

መምህር ገሪማ የተሰማቸውን ሐላፊነት ይዘው ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሱሳም ሔደው ብዙም ሳይቆይ ፋሺስት ኢጣልያ ኢትዮ ጵያን ወረረ፡፡ ይህን የግፍ ዜና ኢየሱሳም ሆነው የሰሙት መምህር ገሪማ ወደ ሀገራቸው መመለስ ባይችሉም ከሌሎች በዚያ ከሚኖሩ ማኅበረ መነኩሳት ጋር በመተባበር የርቀት ትግላቸውን ቀጠሉ፡፡ ከጦርነቱ ሸሽተው ወደ ኢየሱሳም የተሰደዱትን ኢትዮጵያውያን በመቀበልና በማስተናገድ፤ የኢትዮጵያን በግፍ መወረርም ለአካባቢው መንግሥታት በማስማትና በሌሎች መንገዶች ሁሉ ትግላቸውን ያፋፍሙ ጀመር፡፡

ፋሺስት በወረራው ዘመን በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች ይውለበላቡ የነበሩት የኢትዮጵያ ባንዲራዎች ወርደው በአጣሊያ ባንዲራዎች እንዲተኩ እንዳደረገ ሁሉ፤ ይህ ተግባሩ ዓለም ዐቀፋዊ መልክ ይዞ በኢየሱሳም ገዳማት ይውለበላቡ የነበሩት የኢትዮጵያ ባንዲራዎች ወርደው በአጣሊያ ባንዲራዎች እንዲተኩ አድርጎ ነበር፡፡ ይህንን ከልክ ያለፈ የግፍ ተግባር በዓይናቸው ያዩት መምህር ገሪማ በቆራጥነት የአጣሊያንን ባንዲራ አውርደው በማቃጠል በቦታው የሀገራቸውን ባንዲራ ሰቅለዋል፡፡

ከመራራ የአምስት ዓመት ትግል በኋላ የኢትዮጵያ ነጻነት በ1933 ዓ.ም ሲመለስ መምህር ገሪማም ወደ አዲስ አበባ ተመርተው በመስከረም ወር 1937 ዓ.ም. መጡ፡፡ በመጡ በዓመታቸውም ታኅሣሥ 16 ቀን 1937 ዓ.ም እንደ ገና በትውልድ ቦታቸው ግሸን

ማርያም ተሹመው ወደ ዚያው ሔዱ፡፡ በዚያም ሆነው ገዳማቸውን በመልካም አባትነት ጥቂት እንዳስተዳደሩ ሚያዝያ 19 ቀን 1938 ዓ.ም አዲስ አበባ ላይ በተደረገው የጳጳሳት ምርጫ ሰጽጽለና ተመረጡ፡፡ ሐምሌ 18 ቀን 1940 ዓ.ም ከሌሎች አባቶች ጋር ወደ ግብፅ ካይሮ ሔደው በወቅቱ የአስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያርክ ከነበሩት ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ዮሳብ 2ኛ እንብሮተ እድ መዓርገ ጽሕፈትና ተቀብለው «አባ ሚካኤል ጳጳስ ዘጎንደር» ተብለው በቤጌምድርና ስሜን ሀገረ ስብከት ተሾሙ፡፡

ብፁዕነታቸው ሹመቱን በአኩሪነት ተቀብለው ወደ ሀገረ ስብከታቸው በመሔድ የተቀበሉትን ታላቅ ሐላፊነት ሲወጡ ቆዩ፡፡ ቃለ እግዚአብሔር ለተራበው ምግብ ነፍሱን፤ ምግብ ሥጋን ለሚሻው ደግሞ ከምግብ ነፍሱ ጋር ምግብ ሥጋውን ከግል ኪሳቸው አያወጡ ሲመግቡ ቆይተዋል፡፡ የሀገረ ስብከታቸውን ሕዝብ ቀድሞ ከተማሪነታቸው ጀምሮ የሚያውቁት በመሆኑ ጥናትና የመግባቢያ ጊዜ ሳያስፈልጋቸው የሚያውቁትን ጋራና ወንዝ በማቋረጥ ሕዝቡን አስተምረዋል፤ ገዳማትን፤ አድባራትንና አብነት ት/ቤቶችን አጠናክረዋል፡፡

ብፁዕ አቡነ ሚካኤል ምንም እንኳን ሀገረ ስብከታቸው በጌምድር ቢሆንም በየዓመቱ መስከረም 21 ቀን ተወልደው ባደጉባት ግሼን ደብረ ክርቤ አየተገኙ በዓለ እግዝእትነ ማርያምን ማክበር ለማዳቸው ነበር፡፡ በዚህም መሠረት በ1952 ዓ.ም መስከረም ወር እንደተለመደው የአመቤታችንን በዓለ ለማክበር ወደ ግሸን ሄዱ፡፡ በዓሉንም በሰላም አክበሩ፡፡ ነገር ግን የአሳቸው ሐሳብ ወደ ሀገረ ስብከታቸው መመለስ ቢሆንም ሳያስቡት ባደረባቸው ሕመም ለጥቂት ቀናት ከሰነበቱ በኋላ ጥቅምት 4 ቀን 1952 ዓ.ም በተወለዱ በ74 ዓመታቸው ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ፡፡

ዜና ዕረፍታቸው እንደ ተሰማም ብፁዕ አቡነ ገብርኤል በወቅቱ የወሎ ሊቀ ጳጳስ ከደሴ፤ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ፤ ብፁዕ አቡነ ያዕቆብና ብፁዕ አቡነ ታዴሞስ ከአዲስ አበባ ገሥግሠው በተገኙበት ሥርዓተ ቀብራቸው በዚያው በግሼን ደብረ ክርቤ ማርያም ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል፡፡ ዕረፍታቸውን በማስመልከትም ጥቅምት 7 ቀን 1952 ዓ.ም. ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ፤ ግርማዊት እቲጌ መነን እንዲሁም ንጉሣውያን ቤተ ሰቦች በተገኙበት በመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን በመገኘት በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ መሪነት በብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና የአዲስ አበባ ሀገረ ስብከት ካህናትና የደብር አስተዳዳሪዎች ጸሎተ ፍትሐት ተደርጎ ላቸዋል፡፡ ከሥርዓተ ፍትሐቱና ቅዳሴው በኋላም ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ወፓትርያርክ ስለ ብፁዕ አቡነ ሚካኤል

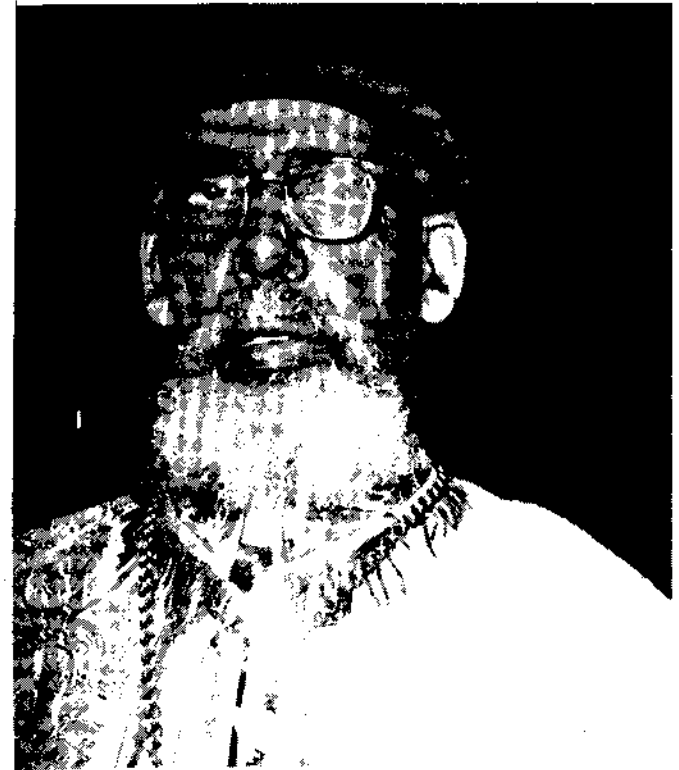
ማንነት ሰፋ ያለ ንግግርና የኃዘን መግለጫ አሰምተው የጸሎተ ፍትሐት ፍጻሜ ሆኗል።

የብፁዕነታቸውን አገልግሎት በተለይ ጣሊያን ሀገራችንን በግፍ በወረረ ጊዜ ያደረጉትን የአርበኝነት ሥራ ትውልድ ሲያዘክረው ይኖር ዘንድም በንጉሠ ነገሥቱ በግርማዊት አቴጌ መነን፤ በንጉሠዋን ቤተ ሰብና በአምስቱ የመከራ ዘመናት የስደት ተካፋዮቻቸው በነበሩት ኢትዮጵያውያን የገንዘብ ርዳታ በመንበረ ፀባዖት ቅድሳት ሥላሴ ካቴድራል ቅጽር ግቢ የመታሰቢያ ሐውልት ቆሞላቸዋል። ይኸው ሐውልት ዛሬም በቤተ ክርስቲያኑ ቅጽረ ግቢ ቆሞ ይገኛል። የብፁዕነታቸው ረድኤት ከሁላችን ጋር ይሁን። አሜን።

3.12. ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ ቀዳማይ

ሊቀ ጳጳስ

/1888 - 1980 ዓ.ም/

በበሰ ልዩነታቸው « አባ ያዕቆብ » ተብለው ከመጠራታቸው በፊት አባ ዘፈረ ብርሃን ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ ታኅሣሥ 8 ቀን 1888 ዓ.ም በቀድሞው የሸዋ ጠቅላይ ግዛት፤ በበላሌ አውራጃ፤ በእንግሮ ወረዳ ልዩ በሙ ሳላይሽ ኪዳነ ምሕረት በሚባለው በታ ተወሰዱ። አባታቸው ባሻ ገብረ ጳድቅ ህብተ ማርያም፤ እናታቸው ወ/ሮ በየነች ወንድም ተገኝ ይባሉ ነበር።

ዕድሜያቸው ስትምህርት ሲደርስ በዚያው ክርስትና በተነሡበት ደብር ያስተምሩ ከነበሩት መምህር ገብረ ሕይወት ዘንድ ፊደል ቆጥረው ዳዊት ደገሙ። ትምህርታቸውን በመቀጠልም አለቃ ብርሃኑና መሪ ጌታ ዐጽመ ጊዮርጊስ ከተባሉ መምህራን ጸዋትወ ዜማን፤ ወደ ጎንደር በመሸገርም በጎንደር ማኅደረ ማርያም ለመ ጥር ከነበሩት ከመሪ ጌታ ወርቁ ዘንድ ድጓን፤ ጸመ ድጓንና ምዕራፍን ተምረው አስመስከሩ።

ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ በትጋት ተምረው ለመምህርነት የሚያበቃ ዕውቀት ቢጨብጡም በቃኝ አላሉም። ለቀጣዩ ትምህርት ጎንደርን ለቀው ወደ ወሎ ተሸገሩ። በወሎ ክፍለ ሀገር፤ በላሰታ አውራጃ፤ በቡግና ወረዳ ብርክኳ ማርያም በምትባለው ደብር ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ጽጌና መምህር መንበሩ ቅኔ ከነ ዕርባ ቅምሩ ተምረው ለመምህርነት ተመረቁ።

ቅኔን ተምረው በተመረቁበት በዚያችው ደብር ቅኔ እያበተማሩ የመጸሐፍተ ሐዲሳትን ትርጓሜ ከመምህር ኪዳነ ማርያም ጠንቅቀው አሐዱ።

ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ ከዚህ በኋላ እግዚአብሔር እንዳ መልከታቸው በትግራይ ከፍለ ሀገር እንደርታ አውራጃ ወደ ሚገኘው ማይ ወይኒ ቅዱስ ሚካኤል ገዳም ሔዱ። በዚያም ሥርዓተ ገዳምን እያጠኑ፤ በተጓዳኝ ቅኔን ከነአገባቡ በማስተማር በዚህ ዓለም የተሰጣቸውን ዕድሜ በንጽሕናና በድንግልና ሊያሳልፉ ከአምበት ዓመታት አመክሮ በኋላ ወሰነው በዚያው ገዳም ሥርዓተ ምንኩስናን ፈጸሙ።

ወደ ትግራይ የሔዱበትን ዓላማ ከግብ ካደረሱ በኋላ አሁንም ትምህርታቸውን ለማስፋፋት እንደ ገና ወደ ወሎ ተመልሰው ዓምደ ወርቅ ቅዱስ ቂርቆስ ከተባለው ደብር ከአለቃ ካሣ ተክሌ አቋቋምን፤ ከመሪ ጌታ በሰጠ ደግሞ የጎንደርን አቋቋም አጥንተው በመምህርነት ተመረቁ።

ብፁዕነታቸው በዚያው ደብር ለለድበት ዓመታት ቅኔንና ዜማን ሲያበተምሩ ከቆዩ በኋላ ደቀ መዛሙርታቸውን በማለከተል

ወደ አዲስ አበባ መጥተው በጽርሐ አርያም ቅዱስ ሩፋኢል ቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ዘርግተው ማስተማር ጀመሩ። በወቅቱ በአዲስ አበባ አሉ ከሚባሉ ጉባኤያት የብፁዕ አቡነ ያዕቆብ እንዲህ ዋናው ነበር። ይሁን እንጂ አሁንም መማር ይበቃኛል አላሉም። የቀራቸውን የሐዲሳት ትርጓሜ ለማስተካከል በወቅቱ አዲስ ዓለም ላይ ሰፊ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ወደ ነበሩት ሐዲስ ተክሌ /በኋላ አቡነ ዮሐንስ/ ደቀ መዛሙርታቸውን አስከትለው ሔዱ። በዚያም ለለድበት ዓመታት ያህል ሐዲሳትን እየተማሩ አስተማሩ።

በዚህ ዓይነት ሁሉንም መንፈሳዊ ትምህርት በብቃት ያጠናቀቁት ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ ከማስተማር ጋር የማስተዳደር ሐሳፊነት እየተሰጣቸው በርከት ላሉ ዓመታት እገልግለዋል። በአለቅነትና በመምህርነት ካስተዳደሯቸው ታላላቅ አድባራትና ገዳማት ውስጥ የመናገሻ ቅድስት ማርያም ገዳም፤ የበላ ድንጋይ ቅዱስ ማርቆስ ደብር፤ የፍርኩታ ኪዳነ ምሕረት ደብር፤ የደብረ ሊባኖስ ገዳም ይጠቀሳሉ። በአነዚህ ገዳማትና አድባራት ሁሉ በብቃት ከማስ ተዳደር ጋር ወንበራቸው የታጠፈበት ጊዜ አልነበረም።

ጠላት ሀገራችንን በወረረ ጊዜም ኢትዮጵያውያን ለአናት ዘገራቸው ልባቸውንና ይሁንታቸውን ለጠላት እንዲያደርጉ፤ በቆራጥነትም የለማዕትነት ተጋደሉ እንዲያደርጉ፤ በአናት ሀገራቸው ፍቅርም ልባቸው እንዲሞቅ ያደርጉ ነበር። በጠላት የፈረሱ አብያተ ክርስቲያናትንም ሕዝቡን በማስተባበር ያድሱና እንደ አዲስ ያሠሩ ነበር።

ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ በለተ መጨረሻም በዝቋላ አቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስ ገዳም በአባ ምኒትነት ተሹመው ሳለ የኢትዮጵያ ሊቃውንት ያገኙትን ኢትዮጵያውያን አባቶቻቸውን ለጽሑፍ የመምረጥ ነጻነት ተጠቅመው ለመዓርጉ የሚበቁ አባቶችን በመረጡ ጊዜ ብፁዕነታቸው አንዱ ሆነው ተመረጡ። ወደ እስክንድርያ በመሔድም ሂመተ ጽሑፍ ተቀበሉ።

ብፁዕ አቡነ ያዕቆብ መዓርጉን ከተቀበሉ በኋላ በተሰጣቸው በኢሉባቦር አህጉረ ሰብከት ለሁለት ዓመታት ሲቆዩ በአካባቢው ወንጌል በሰፋነት እንዲሰበክ፤ አብያተ ክርስቲያናት እንዲታኩ አድርገዋል። በመጨረሻም ኢሉባቦር ሀገር ሰብከት ተቀንሶላቸው የወለጋን ሀገረ ሰብከት ለ31 ዓመታት በብቃት መርተዋል። አስተምረዋል። በየወረዳዎቹና አውራጃዎቹ በመዘዋወር ከሁለት መቶ በላይ አብያተ ክርስቲያናትን አሠርተዋል። ለአያንዳንዱም ንዋያተ ቅድሳት እንዲሟሉ አድርገዋል። ምእመናኑም ሰቀና ሃይማኖትና በንጹሕ ምግባር ጸንተው ሀገራቸውን እንዲጠብቁ ያልተቋረጠ ጥረት

ሲያደርጉ ኑረዋል። ለካህናትና መምህራንም ትርጓሜ መጻሕፍትንና ቅኔን ሲያስተምሩ ቆይተዋል።

ብፁዕ እቡነ ያዕቆብ እንድ የተለየ ጸጋ ነበራቸው። ይኸውም እብዝቶ የመጸልየ፣ የመስገድ እንዲሁም የመጸም ጸጋ ነው። በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ ሌሊት እልጋ ላይ ተኝተው አያውቁም ነበር። ማረፊያ ከፍላቸው ውስጥ እንዲት ደረቅ የእንጨት ወንበር ነበረቻቸው ይባላል። ብፁዕነታቸው በዚያች ወንበር ተቀምጠው ሲጸልዩ እንቅልፋቸው ከመጣም እዚያው እንደ ተቀመጡ ያሸልቡ ነበር። በሕይወት በነበሩ ጊዜ እንደ ተናገሩት ክዕለታት እንድ ቀን በእንቅልፍና በመንቃት መካከል እንዳሉ ጥንተ ጠላት ሠይጣን ይጠጋና ወደ አገጫቸው እካባቢ ነካ ያደርጋቸዋል። በዚህ ጊዜ ይነቀና መስቀላቸውን ይዘው «እኔ የክርስቶስ ባሪያ፤ እንዴት ትቀርበኛለህ አንተ?» ብለው በመገስጽ ከእሳቸው ያርቁታል። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ሠይጣኑ የነካቸው አፋቸው እካባቢ በመጠኑ ጠመም ብሎ፣ ከፊት ጥርሶቻቸውም እንዱ ወጣ ብሎ እስከ ሚያርፉ ድረስ ይነቃነቅ ነበር ይባላል።

ብፁዕነታቸው በወደ ምሕረት ቆመው ሲያስተምሩ ምሥጢር ዐዋቂ ነበሩ ይባላል። በዚህ ሊቅነታቸው የተነሣ ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በስሙን ሕማማቱ የተቀበለውን ዐዋትወ መከራ የሚያዘከረው መጽሐፍ ከብሉያቱ፣ ከሐዲሳቱ፣ ከድርሳናቱና፣ ከገድላቱ ወዘተ. ተውጣጥቶ እንዲዘጋጅ ሲደረግ የማስተጋባቱንና የማቀናጀቱን ሀቢይ ሥራ የወሰዱት እሳቸው ነበሩ ይባላል።

ብፁዕ እቡነ ያዕቆብ ተወልደው ባደጉበት እካባቢ ለሚገኘው ደብረ ፍሥሐ ሽንኩርት ሚካኤል ደብር ሲሾሙ ከጃንሆይ የተሸለሙትን ከብርና ከወርቅ የተሠራ መስቀል ስጥተው ነበር ይባላል። ይህንንም ያደረጉበት ምክንያት ቦታው የደብረ ሊባኖስን መነኮሳት ወራሪው የኢጣልያ ጦር የጨፈጨፈበት ቦታ በመሆኑ ለስማስታቱ መታሰቢያ እንዲሆናቸው በማሰብ ነበር። ይህ መስቀል ዘራፊዎች በ1994 ዓ.ም ጠባቂውን እርደው ገድለው ደብሩን በዘረፉ ጊዜ የተዘርፈው መስቀል በፖሊስ ክትትል ተመልሷል።

ቅድስት ቤተ ክርስቲያናቸውን ከዲቀና ጀምሮ እስከ ሊቀ ጽጵስና ድረስ ለረጅም ዘመናት ካገለገሉ በኋላ ዕድሜ እየለገሳቸው፣ በቅማቸው እየቀነሰ በመሔዱ ከ1971 ዓ.ም ጀምሮ ከእስተዳደር ሥራ ተለይተው ዳዊት እየደገሙ በጸሎት ተወሰነው እንዲኖሩ ሆኑ። በመሆኑም በ92 ዓመት ዕድሜያቸው እስካረፉበት ጊዜ ድረስ ለሀገራችን ሰላምና ለሕዝቧም ደንኝነት በመዓልትና በሌሊት በጸም፣ በጸሎትና በሰጊድ ተወሰነው ፊጣሪያቸውን በመለመን ቤተ

ክርስቲያንን በማገልገል፣ ሥልጣኑ ከህጉን በመስጠት ቆይተዋል።

ብፁዕ እቡነ ያዕቆብ ከላይ በመጠኑ በተገለጠው ዓይነት ቅድስት ቤተ ክርስቲያናቸውን ሲያገለግሉ ቆይተው ጥቅምት 24 ቀን 1980 ዓ.ም በዚያው በመንበረ ጽጵስናቸው ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ።

የብፁዕነታቸው እስከፊን በብፁዓን ሊቃነ ጻጻሳት፣ በእድባራት እስተዳዳሪዎች፣ በሊቃውንቱና በካህናቱ እንዲሁም በሀገረ ሰብክቱ ሠራተኞችና በአውራጃዎቹ ሊቃነ ካህናት፣ በነቀምቴ ከተማ ነዋሪ ሕዝብ፣ በእምስቱ እድባራት ሰንበት ት/ቤቶችና መዘምራን ታጅቦ በነቀምቴ ቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን ሀርፏል። በሥርዓተ ቀብሩ ላይ ከተበረከቱት ቅኔዎች መካከል የሚከተለው ይገኝበታል።

- ለትምክሕተ ኩሉ ያዕቆብ ኢይደልዎ ማኅደር
- እንዘ በቀለ ፀር ቃየል ኢይዜከር
- አምጣኝ ድገሪተ ገደፈኝ ለወለደ እሙ ምሥጢር
- ሙሴኒ ወአልዓዘር
- አመ ጽውዕዎ ይርአይ ላዕላዊ ብሔረ ካህናት አብትር
- ተጽዕነ ሠረገላ ዕዝራ ወኢልያስ ጌር
- ካህናተ ሰማይ ርእዩ መፀርጊሁ
- ለሞተ ፍጡራን በኩር
- ዘፈረ ብርሃን ረሰየ አኮኑ ፊቃሪ ሥልጣኑ ዘክብር
- ጥበበ ሥላሴስ ዓምደ ፍቅር
- ለቀበላሁ ቀደመ እንዘ ይሌወር
- ፍናዊሃ ለዘኤዶም ምድር።

ለብፁዕነታቸው መታሰቢያ ይሆን ዘንድ በኑዛዜያቸው መሠረት ሀገረ ሰብክቱ መጽሕፍታቸውን፣ እልባሳታቸውን፣ በየጊዜው የተሸለሟቸውንና ሌሎች የግል ስቃዎቻቸውን በማስባሰብ በነቀምቴ ከተማ እንድ መለስተኛ ሙዝዩም ተሠርቶላቸው በክብር ተቀምጠዋል። የብፁዕነታቸው በረከት ይደርባቸዋል። አሜን።

3.13. ብፁዕ አቡነ ጢሞቴዎስ ቀዳማይ ሊቀ ጳጳስ

/1889 - 1970 ዓ.ም/

የቀድሞ ሰማቸው መምህር ጌታዬን ወልደ ሐዋርያት ነበር። ጥቅምት 7 ቀን 1889 ዓ.ም በቀድሞው የሸዋ ጠቅላይ ግዛት ቡልጋ ወረዳ መርፈታ ወለሌ ሚካኤል በሚባል ቦታ ተወለዱ። የአባታቸው ስም አቶ ወልደ ሐዋርያት ዓለምነህ፤ የእናታቸው ደግሞ እመት ወለተ ሐና አብዩ ሆይ ይባል ነበር።

ዐድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ አዚያው ከወላጆቻቸው ቤት ሆነው የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀቁ። የቤተሰብና ደረጃ ትምህርታቸውን /ዜማ/ ቀጥለውም ለደረጃው የሚበቃውን ያህል ሰውቀት ገበዩ። በወላጆቻቸው ቤት የጀመሩት ትምህርት በውሰጣቸው ፍቅርን ስላሳደረባቸው የቅኔ ትምህርት ለመማር ወደ ጌጃም ተሻገሩ።

ብቸና ቅዱስ ጊዮርጊስ ላይ ሰፊ ጉባኤ ዘርግተው የቤተ ክርስቲያን ተረካቢ የሆኑ ወጣት ሊቃውንትን ሲያፈሩ ወደ ነበሩት ሰውቀ የቅኔ ሊቅ መምህር ውብሸት ዘንድ ሔደው የቅኔ ሰውቀት ገበዩ። ከዚያም ሰውቀት በቃኝ፤ ወደ መካነ ትውልዴ ልመለስ ሳይሉ ወደ ቤጌምድር ተሻገረው ጋይንት ማኅበረ በኩር በተባለ ቦታ ከአለቃ ምሥራቅና ከአለቃ ዓምደ ብርሃን የቅኔ ትምህርታቸውን ካሰሩ በኋላ የዜማውን ትምህርት እንደገና ጀመሩ።

በሚያስደንቅ ቅልጥፍና ጸመ ድጓት ድጓት ምስራፍት ዝማሬና መዋሥዕት፤ ቅዳሴና አቋቋም ተምረው በዚሁ ትምህርት በመምህርነት ተመረቁ። ከዚያም በዚያው በቤጌምድር ውስጥ አንዳቤት በተባለ ቦታ ዘበየ ሚካኤል ደብር ለሰባት ዓመታት ያህል የተማሩትን ሲያስተምሩ ቆዩ። ከዚህ በኋላ የሕይወት አቅጣጫቸውን በመወለን ወደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም መጥተው መዓርገ ምንኩስናን ተቀበሉ። ወዲያውኑም ከብፁዕ አቡነ አብርሃም ኢትዮጵያዊ መዓርገ ቅስናን ተቀበሉ።

አንደ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ትእዛዝ ከላይ በተገለጠው ዓይነት ሥርዓተ ምንኩስናን ከፈጸሙ በኋላ ወደ ትውልድ ወረ ዳቸው ቡልጋ ሔደው ወለሌ ሚካኤል በሚባል ደብር ዜማ ማስተማር ጀመሩ። ለተወሰኑ ዓመታት በተጠቀሰው ቦታ ካስተማሩ በኋላ የካቲት 18 ቀን 1938 ዓ.ም የእቲሳ ተክለ ሃይማኖት ገዳም አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ። በዚያው ዓመት ሚያዝያ 19 ቀን አዲስ አበባ ላይ በተደረገው የጳጳሳት ምርጫ ለጳጳስና ተመረጡ። በዚህም ከሌሎች አባቶች ጋር ወደ እስክንድርያ በመሔድ ሐምሌ 18 ቀን 1940 ዓ.ም በወቅቱ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያርክ ከነበሩት ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ዮሐንስ መዓርገ ጳጳስናን ተቀበሉ።

ከዚያም «ጳጳስ ዘሲዳሞ» ተብለው ወደ መንበረ ጳጳስናቸው

ይርጋ ዓለም ሔዱ። ወደ ሀገረ ሰብክታቸው ክሔዱበት ጊዜ ጀምሮ አብያተ ክርስቲያናትን በማሳነስ፣ ምእመናንን በማስተማር፣ ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ካህናትን እየሾሙ ሰፊ አገልግሎትን አበርክተዋል።

ብፁዕነታቸው ከብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎድሎስ ጋር በእጅጉ የጠበቀ ወዳጅነት ነበራቸው። እንዲያውም ግንኙነታቸውን በቅርብ የሚያውቁ ሰዎች እንደሚናገሩት ቅዱስ ፓትርያርክ አንድ ሥራ ሊሠሩ ሲያስቡ ብፁዕነታቸውን ሳያማክሩ አይሠሩም ነበር ይላሉ። ብፁዕነታቸውም ሊሠሩ ያሰቡትን ለቅዱሳንነታቸው ሳያማክሩ አይጀምሩትም ነበር ይባላል።

ብፁዕነታቸው የሰዎችን ሥነ ልቦና በቀላሉ የሚረዱ፣ ሰዎች ለምን እንደ እኔ አልሆኑም ብለው ሊላ ዓይነት አስተያየት የማይሰነዝሩ ነበሩ። አንድ ሰው በሰሕተትም ሆነ ሆነ ብሎ ጥፋት ቢሠራ ሰው መሆኑ ያመጣው ነው ብለው ከመምከር ያለፈ ሊላ ሰምም ሆነ አስተያየት አይሰጡትም ነበር ይባላል። ሰውን ከነድካሙ የሚቀበሉት እኒህ አባት ጸሎተኛ ነበሩ። ከሀገረ ሰብክታቸው ይርጋ ዓለም ለጉባኤም ሆነ ለሌላ ጉዳይ ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ መንበረ ፓትርያርክ እስከ ሚደርሱ ድረስ ዓይናቸው ከመጽሐፍ እንደ በታቸውም ከጸሎት አይታቀብም ነበር። ይሁን እንጂ እሳቸው በጸልዩም ሾፌራቸውን በየቦታው «ዕረፍት አድርግ፣ ቁርባኑ ምሣ፣ አድርግ» እያሉ ይከብኩት ነበር። ምክንያቱም በእሳቸው አባባል «እሱ እንደሳቸው አይደለምና»።

ብፁዕ አቡነ ጢሞቴዎስ የቤተ ክርስቲያንን አስተዳደር በሚመለከት ትውፊቱን እንደያዘ መሻሻል እንዲደረግበት ይጥሩ ነበር ይባላል። በተለይ የአብነት ት/ቤቶች ዘመናዊ መልክ ይዘው ተጠናክረው እንዲቀጥሉ አስተያየት ይሰጡና የቻሉትን ያደርጉ ነበር። በዚህ ረገድ በተወለዱበት አካባቢ በሚገኘው ወለሌ ሚካኤል ላይ መምህሩም ሆነ ተማሪዎች ለቀለባቸው ሳያሰቡ እንዲማሩ ለሁለቱም ራሳቸው ቀለብ ሰፍረው ሁሉን ዐቀፍ አንድ መንፈሳዊ ት/ቤት አቋቁመው ነበር። ይህ ት/ቤት ቀደም ሲል ሀገረ በብክነት የተመሠረተበትን ዓላማ ጠብቆ እንዲንቀሳቀስ ሲያደርግም በአሁኑ ወቅት ብዙም ትኩረት የተሰጠው አይመስልም።

ብፁዕ አቡነ ጢሞቴዎስ ከዲቁና ጀምሮ ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን ለረጅም ዘመናት ሲያገለግሉ ከቆዩ በኋላ ባደረገባቸው ሕመም ምክንያት ሲታከሙ ቆይተው በ81 ዕድሜያቸው የካቲት 15 ቀን 1970 ዓ.ም. ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የቀብራቸው ሥነ ሥርዓትም በሀገረ ሰብክታቸው በይርጋ ዓለም ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን በወቅቱ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን

ፓትርያርክ የነበሩት ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት፣ ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና የጠቅላይ ቤተ ክህነት የመምሪያ ሐሳፊዎች በተገኙበት ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው በረከት በሁላችን ላይ ይደርብን። አሜን።

3.14. ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ ቀዳማዊ

ሊቀ ጳጳስ

/1888 - 1957 ዓ.ም/

የቀድሞ ሰማቸው መምህር ሐረገ ወይን ይባል ነበር። ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ የተወለዱት በቀድሞው ወሎ ጠቅላይ ግዛት፤ የጁ አውራጃ፤ ገነተ ልዑል ማርያም በተባለው ቦታ ሲሆን ከእስልምና እምነት ተከታይ ቤተሰቦች እንደተገኙ ይነገራል። ዕድሜያቸው ለትምህርት በደረሰ ጊዜ በተወለዱበት አገር ከፊደል እስከ ዳዊት ተማሩ። ከዚያም ወደ ቤጌምድር በመሸገር አዛውር ኪዳነ ምሕረት ተብሎ በሚታወቀው ቦታ ጸዋትወ ዜማ ተማሩ። ብፁዕነታቸው አሁንም እዚያው ጎንደር መርጦ ኢየሱስ ወደ ተባለው ቦታ ሔደው ጸበላት ማርያም ተብሎ በሚታወቀው ቦታ ቅኔ ተማሩ። ቀጥሎም ወደ ደብረ ታቦር ሔደው ከሐዲስ ተክሌ /በኋላ አቡነ ዮሐንስ/ ሐዲሳትን፤ ፍትሐ ነገሥት፤ አቡሻህርን /የቁጥር መጽሐፍ/ ተማሩ። ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ አሁንም ትምህርት ነገር በቃኝ ሳይሉ ጎሩይ ጊዮርጊስ ወደ ተባለ ቦታ ሔደው ከብሉይ ተክሌ ብሉያትን በሚገባ አሔዱ። ከዚህ በኋላም እንደ ገና ወደ ሐዲስ ተክሌ ተመልሰው ፍትሐ ነገሥትንና አቡሻህርን አጠናቀው ፀወቁ።

በ1920 ዓ.ም ሐዲስ ተክሌ ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ አብረዋቸው መጥተው በመናገሻ ቅዱስ ጊዮርጊስ እያስተማሩ ጥቂት ጊዜ ከቆዩ በኋላ በግርማዊት እቴጌ መነን መልካም ፈቃድ ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው በኢየሩሳሌም በሚገኘው ገዳም በረድእነትና በመጋቢነት ሲያገለግሉ ቆዩ። በመጨረሻም የብፁዕነታቸው የአገል ግሎት ትጋትና እሿ ባይነት በቤተ መንግሥቱ በመስማቱ እዚያው ባለበት ራስ በተባለው፤ የገዳሙ አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ።

ብፁዕነታቸው ሹመቱን በጸጋ ተቀብለው ከማንበረ መነኮሳቱ ጋር በመስማማት በትጋት እያገለገሉ ሳሉ ኢትዮጵያ በወራሪው የኢጣሊያ ፋሽስት ተወረረች። በዚህ ጊዜ ከሌሎች መነኮሳት ጋር በመሆን በሀገር ፍቅር ተቃጥለው በተለያዩ ዘዴዎች በመጠቀም ኢትዮጵያ በግፍ መወረርን ለዓለም ሕዝብ ሲያሰሙ በጸሎት ሀገራቸውን ሲረዱ ቆዩ።

ከአምስት ዓመታት መራራ ትግል በኋላ ብፁዕ አቡነ ታዴ

ዎስ አገልግሎታቸውን ቀጥለው ማንበሩንና ገዳሙን በደንብ ሲረዱና ሲያገለግሉ ቆዩ። ከዚህ በኋላም ወደ ኢትዮጵያ እንዲመጡ ተጠሩ። በዚሁም በተደረገው የኤጲስ ቆጶሳት ምርጫ በከፍተኛ ድምፅ ተመርጠው በ1943 ዓ.ም ነሐሴ 27 ቀን በብፁዕ አቡነ ባስልዮስ ሊቀ ጳጳሳት ዜኢትዮጵያ እንብሮተ እድ ብፁዕ አባ ታዴዎስ ተብለው የጎራ ሀገረ ስብከት ጳጳስ ሆነው ተሾሙ።

ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ ቤተ ክርስቲያን የጣላቸውን ሐላፊነት ይዘው ወደ ሀገረ ስብከታቸው ከሐዱበት ጊዜ ጀምሮ ከማንበረ ካህናቱና ምእመናኑ ጋር በመስማማት ሰፋ ያለ አገልግሎት አበርክተዋል። ብፁዕነታቸው ቃለ እግዚአብሔር በሀገረ ስብከቱ እንዲጻረሱ ከማድረጋቸው በተጨማሪ በልማት ሥራ በመሳተፍ ቤተ ክርስቲያን በአካባቢው የልማት እርዳታ እንድትሆን ያደርጉ እንደ ነበር በቅርብ የሚያውቋቸው ይመሰክራሉ። በተሰይ ካህናት እየወሩ ምእመናኑን እንዲያወሩ ይመክሩና ያስተምሩ ነበር ይባላል። ራሳቸውም በመንበረ ጳጳሳናቸው ጓሮ የተለያዩ የልማት ሥራዎችን በማካናወን የልማት ሥራዎች ቀጥተኛ ተሳታፊ እንደ ነበሩ ይነገራል። የብፁዕነታቸው ሥራ ወዳድነት ሲነሣ እንደ የሚነገር ታሪክ አላቸው።

አሳቸው የጎራ ሀገረ ስብከት ጳጳስ በመሆን ሲያገለግሉ የጠቅላይ ግዛቱ ገዢ ደጃዝማች ገረሱ ነበሩ። ታዲያ እኒህ ደጃዝማች ብፁዕነታቸውን ያከብሯቸውና በየጊዜውም ከመንበረ ጳጳሳናቸው ድረስ በመሔድ ይጠይቋቸው ነበር ይባላል። እንድ ቀን በማይጠበቅ ሰዓት ደጃዝማች ገረሱ እጃቢ ሳያበዙ ብፁዕነታቸው ግቢ ይደርሳሉ። ወደ ግቢው ዘልቀው ቤት ውስጥ ቢያስጠሯቸው አቡነ ታዴዎስ የሉም። ደጃዝማቹ ተመልሰው ከግቢው ሊወጡ ሲሉ አንድ መነኮሴ ጓሮ ውስጥ ሲቆፍሩ ያያሉ። ደጃዝማች ገረሱ ወደ መነኮሴው ይቀርቡና «አባ! ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ ወደ ጌት ሔዱ?» ብለው ይጠይቃሉ። መነኮሴውም ለደጃዝማቹ ሰላምታ ይሰጡና «ወደ ጸሎት ቤት ይኖራሉ፤ ቆይ ልጥራቸው» ይሉና ገብተው እጃቸውን አረጋግ ፈው ወንበራቸው ላይ ይቀመጡና «ሒዱ ግቡ ይላሉ በሏቸው» ብለው ሰው ልከው ደጃዝማቹ እንዲገቡ ያደርጋሉ። ደጃዝማች ገረሱ ከቤት ሲገቡ ተራ መነኮሴ መስለው ሲቆፍሩ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ መስቀል ያሳልጧቸውና እንዲቀመጡ ይጋብዟቸዋል። ደጃዝማች ግን ሲቆፍሩ ያዩአቸው ብፁዕነታቸው መሆናቸውን ስለ ተረዱ «ምነው አባታችን ካልጠፋ አሸክሮ እስካ ይቆፍራሉ?» ብለው ማዘናቸውን ቢገልጹላቸውም ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ «እኔን የሚመስል መነኮሴ አለ። እሱ እንጂ እኔ አልነበርኩም የምቆፍረው» ብለው ለማስተባበል ቢዋክሩም ደጃዝማች ባለመቀበል «እርስዎ ሲቆፍሩ አንዱ ቢገድልዎ በገረሱ ግዛት ተገደሉ

ያስብሉብኝ?» ብለው የሚጠብቃቸው ወታደር መደቡላቸው ይባላል።

ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ ከዚህ ከሥራ ጋር በተያያዘም ሌላ የሚነገር እንደ ታሪክ እላቸው። ከላይ በተገለጸው ዓይነት ጓርአቸውን አልምተው ምርቱን በመሸጥ ለአደኩባት ደብር ቤተ ክርስቲያን ማሠሪያ ይሆነኛል ብለው ያጠራቀሙትን 7000 ብር ይዘው በአውሮፕላን ከጎሬ ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ እንደ በወቅቱ የታወቀና ሸዌ ከለቻ የተባለ ሌባ ቀስ ብሎ ኪላቸውን ቀዶ ይወስጠዋል። በዚህ በእጅጉ አገነው «እኔ ቤቷን እሠራለሁ ብዬ ያጠራቀምኩትን ለቀማኛ ከሰጠችብኝ እህልም ውሃም አልቀምህ፤ ብሞት ይሻለኛል» ብለው ነበር ይባላል። በወቅቱ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ባስልዮስ ቢማልጁቸውም እንቢ በማለታቸው ጉዳዩ ንጉሠ ነገሥቱ ዘንድ ደርሶ ንጉሡም «እኔ የጠፋውን ገንዘብ ልስጥዎኛ ያሰቡትን ቤተ ክርስቲያን ያሠሩ» ብለው ቢማልጁቸውም «አልፈልግም፤ እኔ የደከምኩበት ገንዘቤ ከጠፋ ሌላው የደከመበት ምን ያደርግልኛል?» ብለው በውሳኔያቸው ጸኑ። ንጉሠ ነገሥቱም ያ የታወቀ ሌባ ገንዘባቸውን እንደወሰደ ስለደረሱበት ሌባው እንደ ተቋጠረ እንዲያመጣ እስደርገው ያቸው እላቸው ያሠሩባት ከረጢትና ብሩ መሆኑን ሲመለከቱ ተደስተው እኸልም ውኃም ቀመሱ፤ ያሰሟትን የእመቤታችን ቤተ ክርስቲያን የጁ ላይ እሠሩ ይባላል።

ብፁዕነታቸው በተሰጣቸው ሀገረ ስብከት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን የጣለችባቸውን አደራ በትጋት ሲወጡ ከቆዩ በኋላ በሽታ እያጠቃቸው፤ ዐቅማቸው እየደከመ ሲመጣ ወደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም ሔደው በምናኔ ተቀመጡ።

ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ በ1953 ዓ.ም በየካቲት ወር ክደብረ ሊባኖስ ተነሥተው ቀደም ሲል ከረድእነት እስከ ራእስነት ሲያገለግሉ ወደ ኖሩባት ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ሔደው እንደ እንድ ተራ መናኔ ሆነው በሚገባ ጸሎታቸውን እየጸለዩ ኖሩ። ከምናኔያቸውም ጽናት የተነሣ ጫማቸውን አውልቀው በእግራቸው ወደ ዴር ሠልጣን እየወጡ ወደ ኢየሩሳሌም እየወረዱ በጸምና በጸሎት ተወሰነው ፈጣሪያቸውን ያገለግሉ ነበር። ሰው ሆኖ ከሞት የሚቀር የለምና ባደረባቸው የሶኪር በሽታ በተወለዱ በ69 ዓመታቸው ታኅሣሥ 10 ቀን 1957 ዓ.ም ከቀኑ በ12 ሰዓት ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። ሥርዓተ ቀብራቸውም በዚያው በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ተፈጽሟል። ዐጽማቸውን ብፁዕ አቡነ ማቴዎስ ካልእ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ሊቀ ጳጳስ በነበሩ ጊዜ ከቢታንያ የኢትዮጵያውያን የመቃብር ሥፍራ አስወጥተው በቢታንያ ምስክብ ቅዱሳን ተ/ዓይማኖት ቤተ ክርስቲያን በክብር እንዲያርፍ እድርገዋል። የብፁዕነታቸው ረድኢት እይለየን። እሜን።

3.15. ብፁዕ አቡነ ማርቆስ ቀዳማይ

ሊቀ ጳጳስ

/1877 - 1953 ዓ.ም/

ቀድሞ መምህር ገብረ አምላክ ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ማርቆስ በኤርትራ ጠቅላይ ግዛት በእካባ ጉዛይ አውራጃ ሰላሕ በተባለች መንደር ከአባታቸው ከአቶ ተሰፋ እግዚእ ዘጊዮርጊስና ከእናታቸው ከወ/ሮ ወርቁ ኤልሣሶ በታኅሣሥ ወር 1877 ዓ.ም ተወለዱ። ለድሜያቸው ለትምህርት ቢደርስ ወደ አቡነ ቡሩክ አምላክ ገዳም /መራጉዝ/ ገብተው ከፊደል እስከ ግብረ ዲቁና ተማሩ። ብፁዕነታቸው የእንደኛ /ንባብ/ና ሁለተኛ /ዜማ/ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን እንዳጠናቀቁ ቅኔን ለመማር ወደ መኻል ኢትዮጵያ ቢሔዱ ተነሡ። ይሁን እንጂ ሐሳባቸውን በመቀየር ለረጅም ዓመታት ወዳገለገሉበትና ተጋድሎ ወደ ፈጽሞበት ደብረ ቢዘን ገዳም ሔዱ። በዚያም ከገዳማውያኑ ጋር ተዋውቀው በተሰ ጣቸው እረጋውያንን የመርዳትና የመንከባከብ ጸጋ ማገልገል፤ ማገበሩ ያዘዛቸውን ሁሉም መፈጸም ጀመሩ።

በዚህ ዓይነት ላቅ ያለ እገልግሎታቸውን እየፈጸሙ ሥርዓተ ገዳምን በሚገባ ካጠኑ በኋላ ልክ ሃያ ዓመት ቢሆናቸው የገዳሙ አበምኔት በነበሩት መምህር ዓምደ ማርያም መዓርገ ምንኩስና ተፈጽመዋቸው። ይሁን እንጂ ብፁዕነታቸው ይመኙት የነበረውን መዓርገ ምንኩስና አስኬማ ቢቀበሉም የትምህርት ፍላጎታቸው ለላስገደዳቸው በእምላክ ፈቃድ ያሰቡት ሁሉ ከተላካ በኋላ እንደ ሚመለሱ ለማገበረ መነኮሳቱ ቃል ገብተው ከደብረ ቢዘን ገዳም በመውጣት ወደ ትውልድ አካባቢያቸው አቡነ ቡሩክ አምላክ ገዳም ሔዱ። በዚያም መምህር ተክለ ሃይማኖት ከተባሉ ቢቅ ዘንድ ቅኔን በሚገባ ተማሩ። በዚያውም ዓዲ ሿላ ወደ ተባለው ቦታ ወርደው ቀድሞ ጀምረውት የነበረውን ጸዋትወ ዜማን ከመምህር ዝሕይወት ዘንድ ተማሩ።

ብፁዕነታቸው ትምህርታቸውን በመቀጠል በዚያው አካባቢ አሉ ወደ ተባሉ የመጻሕፍት መምህራን በመዘዋወር የመጻሕፍትን ምሥጢር በሚገባ ተማሩ። በመጨረሻም በገቡት ቃል መሠረት ወደ ሚወዷቸው ማገበረ መነኮሳት ደብረ ቢዘን ተመለሱ። በዚያም ከመንፈስ ወንድሞቻቸው ጋር በተጋድሎ እየጸኑ በተለመደ ጸጋቸው በፍጹም ትሕትና ገዳሙን ማገልገል ጀመሩ። የብፁዕነታቸውን ሰውቀትን ከትሕትና ጋር አቀናጅቶ መያዝ የተመለከተው ማገበረ መነኮሳትም የገዳሙ አፈ መምህር እድርጎ ሾማቸው። በዚህ ሥልጣናቸው በርከት ላሉ ዓመታት ቢያገለግሉ ቆዩ።

ብፁዕ አቡነ ማርቆስ በዚህ ዓይነት በገዳሙ በማገልገል ላይ ሳሉ የቆዩ አባታቸው መምህር ዓምደ ማርያም ተጋድሎአቸውንና እገልግሎታቸውን ሁሉ ፈጽመው ከዚህ ዓለም ወደ ማይታየው ዓለም አለፉ። ከዚህ በኋላ በመምህሩ ወንበር ተቀክቶ የሚያገለግል አባት

ከማገበረ መነኮሳቱ ቢመረጥ ብፁዕ አቡነ ማርቆስ ከፍ ባለ ድምጽ የታላቁ ደብረ ቢዘን ገዳም አበ ምኔት ሆነው በጥር ወር 1923 ዓ.ም ተመረጡ።

ይህንን ታላቅ አደራ ከገዳማውያኑ ማገበረ የተቀበሉት ብፁዕነታቸው እገልግሎታቸውን በሰፋት ማከናወን ጀመሩ። ከማገበረ መነኮሳቱ ጋር በቅርብ በመነጋገርና በመወያየት ስለ ገዳሙ ሁሉን በቀፍ ብልጥግና፤ በአካባቢው ቤተ ክርስቲያን የምትሰፋፋበትን ሁኔታ እያቀዱ እገልግሎታቸውን በሰፋት ቀጠሉ። የገዳሙ አበምኔት ሆነው በቆዩባቸው ጥቂት ዓመታት ካበረከቷቸው አስተዋጽኦዎች ውስጥ የእስልምና እምነት በሚበዙባቸውና ቤተ ክርስቲያን ብዙም ባልተሰፋፋቸባቸው አካባቢዎች በርከት ያሉ አብያተ ክርስቲያናት እንዲቋቋሙ ማድረጋቸው ይጠቀሱላቸዋል።

ብፁዕነታቸው የገዳሙ አበምኔት ሆነው በተሾሙ በሰባተኛ ዓመታቸው ወራሪው የኢጣልያ ጦር አዲስ አበባ ላይ ባበለፈፈው በዋጅ መሠረት ኢትዮጵያውያኑ ሊቃውንት የራሳቸውን ኤጲስ ቆጶሳት እንዲሾሙ ቢደረግ ብፁዕነታቸው ተመርጠው ጥቅም 21 ቀን 1930 ዓ.ም አዲስ አበባ ላይ በብፁዕ አቡነ አብርሃም ሊቀ ጳጳሳት አንብሮተ እድ «እባ ማርቆስ የኤርትራና የትግራይ ክፍላተ ሀገር ጳጳስ» ተብለው ተሾሙ።

የሀገሪቷ ነጻነት ከተመለሰም በኋላ ኤርትራ በእንግሊዝ ወታደራዊ አስተዳደር ሥር ሆና «ኤርትራ ለማን?» በሚል ፖለቲካዊ ውኅጽነብር በሕዝቡ መነኮሳል እለመግባባት ተከስቶ በነበረበት ጊዜ ሕዝቡ ከእናት ሀገሩ በሐሳብም በተግባርም እንዳይለይ በሰፊው ያስተምሩና ይመክሩ እንደ ነበር የታሪክ መዝግብት ያስረዳሉ። «የኤርትራ ሕዝብ ሆይ አገሬ ኢትዮጵያ በል አትሰሳት ... ስንኳን እንተ ባለ አእምሮው የእርባ ቀን ሕፃን እንኳን እናቱንና እባቱን ያውቃል። እንተማ የእርባና የሰማንያ ዓመት በዋቂ አይደለህምን?» እያሉ በሰፋት ይሰብኩ የነበሩት ብፁዕነታቸው በእንደ ወቅት የአሜሪካ፣ የሩስያ፣ የእንግሊዝና የፈረንሳይ መንግሥታት የሕዝቡን ፍላጎት ለመሰማት ወደ እስመራ እንደ ሚመጡ ቢሰማ «አቡነ ጴጥሮስ» ተብሎ ይጠራ በነበረው ሚዳ ላይ ሕዝቡን ሰብስበው «ሕዝቤ ሆይ ስማ ቁስሉን የደበቀ መድኃኒት እይገኛለትም እንደ ተባለው እነዚህ እራት ሕዚሞች መታመምህን በውቀው ሊፈውሱህ መጥተዋልና እሁን ቁስልህን እትደብቅ። መድኃኒትህ ኢትዮጵያ ሀገሬ፤ እግዚአብሔር ፈጣሪዬ ነው ብለህ እስረዳቸው...» በማለት ሰፋ ያለ ትምህርት ሰጥተው ነበር ይባላል።

ብፁዕ አቡነ ማርቆስ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር እንድትዋሐድ ሕዝቡን ከማስተማርና ከመምከር ጋር ወደ እግዚአብሔርም ከሰንበ

ጋር ያመለክቱ እንደ ነበር የታሪክ መዛግብት ይመስክራሉ። በዚህ ረገድ በወቅቱ ሕዝቡ ሁሉ አንዲያነበው በትግርኛ ቋንቋ የደረሱት ጸሎት የሚከተለው ነበር። ይህ ጸሎታቸው ፍሬ ሃይማኖት በተሰኘች የብዑስ አቡነ ፊልጶስ መጽሐፍ ታትማለች።

«እና ሰማይን ናይ ምድርን ጎይታ፤ እናይ ነገሥታት ንጉሥ፤ እናይ ኩሉ ዓለም ገዛኢ፤ እናይ ኩሉ እስትንፋስ ፈጣሪ፤ እን ኩሉ ፍጥርት እተናብርን እትሐልን አምላክ ነዛ ድንግል ዝኾነት ኢትዮጵያ ሀገርና ብቁ መወዳእታ ዘይብሉ ምሕረትካ ተፃረቐና። እንካብ ሠላስተ ሽሕ ዓመት ዚአክል ነሐሻ ኡነተይና አምላክ ዘምለኸትን ዘሰገደትን ዝተገዛኤትን እያም፤ ንእኻ እትአምን ሀገር ኣብ ኢድ ጸላእቲ ኣይተለትዎ «ዘተወከለ ኪያክ ኣልቦ ዘተሐፍረ» /መክብብ/ ቅድም ሎሚ እውን መወዳእታ ብዝይብሉ ጥበብካን ፍልጠትካን ኢኻ እትሐልዎን እተናብራን ዝነበርካ እምበር እንካብ ክእለትናን ኃይልናን ኣይኮነን። ከም ናይ ቀደም ኪጻንክ ተኻደና ድኻምነትናን ድንቀቀርናናን ቢይኦ ርኤ። ፍርሐትካን ቅዱስ ስምካን ምጽዋሶ ግን ልምድናን ግብርናን እዩም በእኡጠሚትካ ራርኃልና ከንጸሮ ዘይንሽለል ኣርቡት ባዕጲ ኣይተሸከመና ባሕርያዊ ነፃነትና ምለሰልና ንስኻ ናይ ርትዒ ንጉሥ ኢኻም ነቲ ዘይገንዘቡ ዚደሊ ብኢዱ ሃህ ንዓመጸይና ኣርሕቆ፤ ንትሕቢተይና ኣውድቆ፤ ንበዓል ትሕትና ኣጽድቆ፤ ንገብር ድመሶ መርቆ። ንስኻ ብገዛእ ኃይልካን ሥልጣንካን ምእንቲ ኃጢአት ሰብ ጸርፍን ግፍዕን ተቀቢልካ ኢኻም ንሕና ከኣ ብገዛእ ሀገርና ብናይ ባዕድ ኣፍ ውርደትን ንዕቀትን ንቅበል ኣሎና እም ናብ ክብርን ናብ ናዕነትን ለውጦልና።

አአምላኽና ናይ ይቅርታኻ ቃል አስምዓና ንሕና ሽሕኳ እንተበደልናካ ኣይከኸድ ናን ንኣብን ንወልድን ንመንፈስ ቅዱስን ንአምንን ንሰግድን ኣሎና። «እምነ ማዕደተ ኣፍላገ ኢትዮጵያ የመጽኡ ሊተ መስዋዕተ» እንካብ ማዕይ ሩባ ናይ ኢትዮጵያ አምሃ የምጽኡላይ ቢልካ ብኣፍ ነብይ ሶፎንያስ ትእዘዘና ኣሎኻም እንካብና ትሑታን ሕዝቢ መስዋዕተ ክትቅበል ደስ እንካብ በለካ ናይ ምሉእ ኢትዮጵያ መስዋዕትን ጸሎትን ማኅሌትን ጸምን ምጽዋትን ንስሐን ምህልላን ነትረበልካ ኣሎናም ብብሩህ ገጽ ተቀበለልና።

ናይ ድኻ ጸሎት ኣብ ልዕል ደመና ወጺኦ ናብ ልዑል አምላክ ትብጽሕ እያ ንሱ ከይ ሰምዓ ከኣ እኳ ኣይትምለስን /ሲራ/። ናይ ትሑትን ንዕቅን ጸሎት ብታሕንስ ከም ትቅበል ኢየሱስ ወድካ አስተምሂሩና ኣሎ። ነዛ ኢትዮጵያ ሀገርና ብሕጋን ብሥርዓታን ብኬድ ንጉሠ ተጠቅላላ ነኣካ ልዑል ገዛኢ አምልኮን ሰግደትን ከም ትህብ ግበራ ሥምራት ሕደ ሕደ ሀብና ቅንኣት አምላክናን ሀገርናን ኣኒሮረልና። ፍቅሪ ብጻይ ኣብዚኣልና ንጉሥና ምስ ሠራዊቱ

ሐልወልና ንመሬትና ጥልላትን ፍርያትን ሀባ ገንዘብና ሲሳይና አበርክልና።

አአምላክ ኢትዮጵያ እንካብ ጥንቲ ዝነበርካ ሎሚ እውን ዘሎካ ንወትሩ እውን እትነበርን እትነግሥን ንዘለዓለም ዓለም አሜን።»

ብፁዕነታቸው ወራሪው የኢጣልያ ጦር ክህገር ከወጣ በኋላ በወረራው ጊዜ የተሾሙት ብፁዓን አባቶች ከሥራቸው ታግደው ቆይተዋል። በዚህ ዓይነት ብፁዕነታቸው በ1943 ዓ.ም በተደረገው ሂመተ ኤሊስ ቆጶላት ይቅረቡና ሹመትም እንደ ገና ተከልሶ በመንበረ ሥልጣንም ይቀመጡ ቢባሉ «የእኔ የቀደመ ሥልጣን ትክክለኛ ነው፤ ሕገ ወጥ አይደለም። የሾሙኝም ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት መርጠው ያስቀመጧቸው ኢትዮጵያዊ ሲቀ ጳጳስ ናቸው። የማይደገመውን ክህነት ድገሙልኝ ብዬም አልቀርብም፤ አገልግሎቱ ይቅርብኝ» ብለው ነበር። ነገር ግን እሳቸው እንዲህ ቢሉም እንደ ሌሎቹ እንደ ገና ሳይሾሙ በነበራቸው ሹመት እንዲያገለግሉ ተብለው ሀገረ ስብከታቸው ተሰጥቷቸው እስከ ዕለተ ዕረፍታቸው ድረስ ሲያገለግሉ ቆይተዋል።

ብፁዕ አቡነ ማርቆስ በሀገረ ስብከታቸው ቃል እግዚአብሔር እንዲጸረስ፤ ኣብያተ ክርስቲያናት እንዲታነቡ፤ ገጻማት እንዲጠናክሩ ሲያደርጉ ከቆዩ በኋላ ገጽር 7 ቀን 1953 ዓ.ም በደረሰባቸው ድንገተኛ የመኪና መገልበጥ አደጋ ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የመኪና አደጋ በደረሰባቸው ቦታ ከዚያ በፊት የልነበረ ውሃ ፊልቆ ውሃው ማይ አቡን /የአቡን ውሃ/ ተብሎ ይጠራ እንደ ነበር ይተረካል።

ብፁዕነታቸው ካረፉበት ጊዜ ጀምሮ ለአንድ ብፁዓዊ አባት የሚገባው ጸሎተ ፍትሐት በመላው ሀገሪቱ ክተደረገላቸው በኋላ ሥርዓተ ቀብራቸው ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ቀዳማይ፤ ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ ቀዳማይ፤ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ካልኦይ እና ብፁዕ አቡነ ቄርሎስ ቀዳማይ በተገኙበት በደብረ ቢዘን ገጻም ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው በረከት አይለየን። አሜን።

3.16. ብፁዕ አቡነ ገብርኤል ቀዳማዊ

ሊቀ ጳጳስ

/1889 - 1971 ዓ.ም/

መዓርገ ጽሑፍን ከመተበላቸው በፊት አባ ተክለ ጊዮርጊስ ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ገብርኤል በሰሜን ሸዋ መርሐ ቤቱ አውራጃ፣ በሳይ ቤት ወረዳ ውስጥ ልዩ ስሙ አምባ ወንዝ ከተባለው ተበል ከአባታቸው ከመምህራ ገብረ መስተል ወልደ ማርያምና ከእናታቸው ከወ/ሮ አስካሰ ደርጉ በ1889 ዓ.ም ተወለዱ።

ብፁዕነታቸው በወላጆቻቸው በሥነ ምግባር እየተከተቱ ካደጉ በኋላ ልዩ ሚናቸው ለትምህርት ሲደርስ በዚያው በመርሐ ቤቱ አውራጃ በቀዳና ወጉኤል ደብር ከአልቃ ኃይለ ዘንድ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በሚገባ አጠናቀቁ። በመቀጠልም ወደ ደብረ ሊባኖስ በመሄድ መምህር ገብረ አየሱስ ከተባሉ ጽዋት ዜማን ተግሩ። ከዚያም ለቀጣዩ ትምህርት ወደ ኃጃም ተሸረው በታላቁ የመርሐሰ ማርያም ደብር ሰፊ ገብረ ዘርገተው ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ተክለ ማርያም የቅኔን ትምህርት ከነአገዛዙ አጠናቀው በመግር ተመረቁ።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል በመቀጠል ወደ ሸዋ ተመልሰው ወደ ታላቁ የደብረ ሊባኖስ ገዳም ገቡ። ከዝብት ጊዜም ጀምሮ ለሰባት ዓመታት በረድኔነት ሲያገለገሉ ቆዩ። ከዚያም በቅዳሴ ተመድበው ለሰባት ዓመታት እንዳገለገሉ የብፁዕነታቸውን ቦን ትሩፋትና ሰፊ አገልግሎት የተረዳው የገዳሙ ማኅበር በገዳሙ በመስቀል አጥኝነት እንዲያገለገሉ መረጣቸው። የተሰማቸውን ሐላፊነትም በእኩይት ተቀብለው ለዘጠኝ ዓመታት ቢታግኝነት አገለገሉ። ከዚህ አገልግሎታቸውም ጎን ለጎን በትርፋ ሰዓታቸው አለቃ አምታ ከተባሉ ሊቅ ሐዲሳትን አሐደዋል።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል በዚህ ዓይነት ገዳሙን ረዘም ሳለ ጊዜ ካገለገሉ በኋላ በ1922 ዓ.ም የገዳሙ ጸባይ በመሆን በማኅበረ መንበሳቱ ሙሉ ድምፅ ተሾሙ። በዚህ ታላቅ ሐላፊነታቸውም ወራሪው የፋሺስት ኢጣልያ ጦር አገራችንን እስከ ወረረበት 1929 ዓ.ም ድረስ እስተዳደሩ። ብፁዕነታቸው በወራሪው ወቅት የታላቁ የደብረ ሊባኖስ ገዳም ገብረቶች እንዳይዘረፉ ለውር በሆነ ዋሻ ውስጥ እነረው ለተተዘው ትውልድ እንዲቆዩ አድርገዋል።

ወራሪው የኢጣልያ ጦር የካቲት 16 ቀን 1929 ዓ.ም ብፁዕነታቸውን ሊደዝ ገዳሙን በከበበ ጊዜ በአግዚአብሔር አጋዥነት እምልጠው ወደ መርሐ ቤቱ በመሸገር ለኢትዮጵያ ነጻነት ከወራሪው ጦር ከሚታገሉት አርበኞች ጋር ተቀላቀሉ። በዚያም በቆራጥነት ከጠላት ጋር የሚታገለውን አርበኛ «ኃይለህን እንሣገጥ ከገደህንም አጠናክር። እናት እገርህን ለወራሪ ጠላት አሳልፈህ እንዳትሰጥ በርታ፣ ታገል፤ ኃይል የአግዚአብሔር ነው» እያሉ ማትጋታቸውን ቀጠሉ። ይሁን እንጂ በዚህ የሀገር ፍቅር ወኔ በተሞላበት ሥራ እንደ

ተሰማሩ በጠላት ጦር ተያዙ። ከዚያም ወደ አምቦ ተወሰደው እስከ 1933 ዓ.ም ድረስ በግዞት ቆዩ።

በኢትዮጵያውያን አርበኞች ቆራጥ ተጋድሎ ወራሪው የኢጣልያ ፋሽስት ድል ተመቶ ከአገር ሲወጣ ብፁዕነታቸው ወደ ደብረ ሊባኖስ ተመልሰው በጸባቴነት ሹመታቸው እስከ 1938 ዓ.ም ድረስ አስተዳደሩ። ከዚያም በግርማዊ ንጉሠ ነገሥቱ ፈቃድ ወደ አዲስ አበባ መጥተው የመንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል ገዳም አስተዳዳሪና የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አጠቃላይ የመንፈሳዊ ፍርድ ቤት ዳኛ ሆነው እስከ 1943 ዓ.ም እገለገሉ።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል ከዲቄና ጀምሮ በቅድስና ቤተ ክርስቲያንን ለረጅም ዘመናት ካገለገሉ በኋላ በ1943 ዓ.ም በነሐሴ ወር በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በተደረገው የጳጳሳት ምርጫ በድምፅ ብልጫ ተመርጠው በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባበልዮስ እንብረተ ዕድ «ጳጳስ ዘወሎ» ተብለው ተሾሙ። ከዚህ ታላቅ እደራ ጋር ወደ ወሎ የሔዱት ብፁዕነታቸው ከሔዱ ጀምሮ ረዘም ላለ ጊዜ ሰፊ አገልግሎትን ሲያበረክቱ ቆይተዋል።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል የመገሠጽና የመምከር ጠባይ ነበራቸው ይባላል። በዚህም ሕግ በሀገሪቱ ይከበር፤ አባቶችም የሚገባቸውን ክብርና ሞገስ ይሰጣቸው ዘንድ ከጃንሆይ ጀምሮ እስከ ተራ ባለሥልጣናት ድረስ ይገሥቱ እንደ ነበር ይነገራል። በተለይ በሀገረ ስብከታቸው ሥር ይገለግሉ የነበሩ ካህናት ለሕግ ለሥርዓት ተገዝተው አገልግሎታቸውን እንዲፈጽሙ ጠንክሮ ያለ መመሪያ ይሰጡ፤ በመመሪያ የማይሄደውን ከሥራው ያግዱና እስከ ማባረር ይደርሱ ነበር ይባላል።

ብፁዕነታቸው፤ ግብጻውያን አባቶች የተማረውን ካልተማረው ለመለየት የቋንቋ ችግር ስለ ነበረባቸው ሁሉንም እየሾሙ ለዘመናት ቤተ ክርስቲያኗ ሊቃውንት ካህናት እጥታ ቆይታለች ብለው ያምኑ ነበር ይባላል። በዚህ የተነሣ ለአንድ ሰው ከህነት ሲሰጡ የሚገባውን ትምህርት በሚገባ መማሩን አረጋግጠውና ፈተና ፈትነው ነበር። ብፁዕነታቸው በነበራቸው ሥርዓትን የማክበርና የማስከበር ጠባይ የተነሣ የትኛውም የቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ሲጣበ ካዩ ዝም አይሉም ነበር ይባላል። በዚህ ረገድ ብፁዕ አቡነ ፊልጳስ ቀዳማዊ ባዘጋጁት መጽሐፍ ላይ የኑፋቄ አስተሳሰብ እለበት ተብሎ ጉዳዩ በቅዱስ ሲኖዶስ ሲታይ ብፁዕነታቸው ግንባር ቀደም ተቃዋሚ ነበሩ። በዚህም ብፁዕ አቡነ ፊልጳስን በእደባባይ ሳይቀር ይተኛ ነበር ይባላል።

ምንም እንኳን መገሥጽነታቸውና ተናጋሪነታቸው በይፋ ቢታወቅም በእሳቸው ንግግር ማንም ቂም በቀል አይዝም ነበር

ይባላል። በሰብሰባም ሆነ ሲያስተምሩ እውነቱን ከመናገር ወደ ጳላ አይሉም ነበር። በሚያስተምሩበትም ጊዜ «እናንተ ዓለማዊ ተድላን ወዳችሁ ነው ንባሐ ገብታችሁ ሥጋ ወደሙን የማትቀበሉት» ብለው በይፋ ይገሥቱ ነበር። ይህን ደበሉ እንጂ ማንም ክፉ ናቸው፤ አስቀደመ ውኆል ብሎ የሚናገርባቸውና የሚከላቸው አልነበረም ይባላል።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል ጳድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖትን በእጅጉ ይወዱ አንደ ነበር የሚያውቋቸው ሁሉ ይመስክራሉ። በአንድ ነገር የተነሣ «ተክለዬን» ካሉ ወደ ጳላ አይሉም ነበር። በአንጻሩ እሳቸው በአንድ ነገር እንዲሰማሙ «በተክለ ሃይማኖት» ሲባሉ የአስረኛ ያህል ይሸነፉ ነበር። ብፁዕነታቸው ለጳድቁ ክንበራቸው ፍቅር የተነሣ ገድሉን ሳያስነብቡና ሳያነቡ ጽሁፍ አይቀምሉም ነበር። በዓመታዊ በዓላቸውም ሰፊ ዝክር አድርገው ነዳያንን ያበሉ ነበር።

ብፁዕነታቸው በ1971 ዓ.ም ጡረታ ክወጡት ሊቃነ ጳጳሳት አንዱ ነበሩ። ይሁን እንጂ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን በሚመለከት በነበራቸው ቆራጥ አቋም ውሳኔውን አልቀበልም ብለው ነበር። ነገር ግን የእንቢታቸውን መልስ ሳያውቁ ብዙም ሳይቆዩ ሀርፈዋል።

ብፁዕ አቡነ ገብርኤል በሀገረ ስብከታቸው በነበሩበት ጊዜ በትውልድ ቦታቸው እፍና /ዓለም ክተማ/ የአጋእዝተ ዓለም ሥላሴን ቤተ ክርስቲያን በራሳቸው ገንዘብ አሠርተው ከነ መተዳደሪያው ሰጥተው ነበር ይባላል።

በመጨረሻም ባደረባቸው ሕመም ምክንያት በሕክምና ሲረዱ ቆይተው በ83 ዓመታቸው ነሐሴ 15 ቀን 1971 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። ሥርዓተ ቀብራቸውም ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት፤ ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና የገዳሙ ማኅበር በተገኙበት ረዘም ላለ ጊዜ ባገለገሉበት የደብረ ሊባኖስ ገዳም ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው በረከት በሁላችን ላይ ይደር። አሜን።

3.17. ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ቀዳማይ

ሊቀ ጳጳስ

/1872 - 1958 ዓ.ም/

አባ ገብረ ጊዮርጊስ ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ከአባታቸው ከአቶ ናይዝጊ ንጉሤና ከእናታቸው ከወ/ሮ መስቀል ክብራ ደብረ ኤርትራ በኤርትራ ጠቅላይ ግዛት፤ በአካል ጉዳይ እውራጃ በደቀ መሐሪ ወረዳ፤ ጉዳይቲ በተባለው መንደር በ1872 ዓ.ም ተወለዱ። በቤተ ሰባቸው እንክብካቤ ካደጉ በኋላ ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ አቡነ ብፁዕ አምላክ ተብሎ በሚታወቀው ጥንታዊ ገዳም ሲማሩ አደጉ። በተወለዱ በ19 ዓመት ዕድሜያቸው የትምህርት ብቃታቸውና ግብረ ገብነታቸው ተመልክሮባቸው በደብረ ቢዘን ገዳም መምህር ዓምደ ማርያም ሐጎስ ይባሉ ከነበሩት የገዳሙ አባቶች ሥርዓተ ምንኲስናን ፈጸሙ።

የእንጦንለንና ጳኩሚበን አሠረ ፍኖት ለመከተል ከመነኩሱ በኋላ ወደ አደገበት ገዳም ሳይመለሱ በዚያው በደብረ ቢዘን ገዳም እየተማሩ በረድእነት ማኅበረ መነኮሳቱን ማገልገል ጀመሩ። ብፁዕነታቸው ትላትናን ከግብረ ገብነት ጋር አዋሕደው የያዙ አባት ስለ ነበሩ ያለምንም ድካምና መበልቸት ሁሉንም በአሆ በህሊነት ሲያገለግሉ ያየው ማኅበረ መነኮሳት በየጊዜው ከቅዱሴ መምህርነት ጀምሮ በመጋቢነት፤ በእፈ መምህርነትና ቄስ ገበዝነት አንዲያገለግሉ አድርጓቸዋል። የብፁዕነታቸውን አገልግሎት የሚመለከቱት አንዳንድ የበቁ ገዳማውያን «ይህ ልጅ የሚጠብቀው ታላቅ ወንበር አለ» ይሉ ነበር ይባላል።

ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ከላይ በተጠቀሱት የሹመት ደረጃዎች ገዳሙንና እግዚአብሔርን በትጋት በማገልገል ላይ ሳሉ በብፁዕነታቸው አገልግሎት ከሚደሰቱት የገዳሙ አባቶች አንዱ አባቶች መምህር ዓምደ ማርያም ሐጎስ ነበሩና ብፁዕነታቸው ወደ ኢየሩሳሌም ተሻግረው ቅዱሳት መካናትን ተሳልመው ቢመለሱ መልካም እንደሆነ በማመን በወቅቱ የኤርትራን ጠቅላይ ግዛት በቁጥጥር ሥር አዉሎ ለነበረው የኢጣሊያ መንግሥት አመለከቱ። መንግሥቱም ጥያቄውን በመቀበል በራሱ ወጪ ብፁዕነታቸው ወደ ኢየሩሳሌምና ግብፅ ተሻግረው ቅዱሳት መካናትን እንዲሳለሙ ፈቀደላቸው። ብፁዕነታቸውም ግብጥውን በደስታ በመቀበል በ1919 ዓ.ም በመጀመሪያ ወደ እስክንድርያ በመሔድ ገዳማትን ጎበኙ። ከዚያም ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ተሻግረው ቅዱሳት መካናትን ተሳልመው ወደ ሀገራቸው ተመለሱ።

ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ቅዱሳት መካናትን ተሳልመው ወደ ገዳማቸው ከተመለሱም በኋላ ከሚወዷቸው ማኅበረ መነኮሳት ጋር በመሆን የተለመደ አገልግሎታቸውን መፈጸም ጀመሩ። በዚህ ዓይነት ለተወሰኑ ዓመታት ከቆዩ በኋላ እንደ ገና ወደ ውጭ የሚሔዱበት ኢጋጣሚ መጣ። ይኸውም በወቅቱ የኢጣሊያ

መንግሥት አልጋ ወራሽ የነበረው ልዑል አምቤርቶ ዲ ሳቮያ «ለሰርጌ ወደ ኤርትራ መጥቼ በነበረ ጊዜ በከብር የተቀበሉኝ መምህራንና መኪንንት እንዲገኙ ጋብኻለሁ» በማለት መልእክት ባስተላለፈ ጊዜ መምህር ዓምደ ማርያም ሐንሰ የኤርትራን ታላላቅ ሹማምንትና መኪንንት ቡድን በመምራት ወደ ሮማ ሲሔዱ ብፁዕነታቸው የመምህራቸው ጸሐፊና የከብር ተከታይ በመሆን በ1922 ዓ.ም ወደ ሮማ እቅንተው ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስና ቅዱስ ጴጥሮስ ሰማዕትነት የተቀበሉባቸውን ቦታዎች ኅብኝተው ተመለሱ።

ከሮማ ተመልሰው ብዙም ሳይቆዩ የኢጣሊያ መንግሥት ኤርትራን የራሱ ግዛት ሲያደርግ ቤተ ክርስቲያኗን ሙሉ በሙሉ በመለየት ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን ጋር ለማገናኘት የኢጣሊያ መንግሥት ለቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ወደ ካይሮ ልኳቸው ነበርና ወደ ዚያ ተጉዘው ከወቅቱ ሊቀ ጳጳሳት እቡነ ዮሐንስ ጋር ተወያይተው ተመልሰዋል። ውይይቱን ጨርሰው ወደ ሀገራቸው ሲመለሱ ሊቀ ጳጳሳቱ ለብፁዕነታቸው ክብር ለእደባባይ እንዲያገለግላቸው አንድ ጥቁር ልብስና ለቤተ መቅደስ ሁለት ነጫጭ ልብሶች አልብሰው መሃርገ ቁምሰና ሰጥተው ሸኝተዋቸዋል።

ብፁዕነታቸው ወደ ገዳማቸው ተመልሰው የተለመደ አገልግሎታቸውን በመፈጸም ላይ ሳሉ በዕውቀት መንፈሳዊ ወልደው ያሳደጓቸውና በእጅጉ ይወዷቸው የነበሩት አባታቸው መምህር ዓምደ ማርያም የኢትዮጵያ ሊቃውንት ጉባኤ ጠርቷቸው ወደ አዲስ አበባ እንደ መጡ በድንገተኛ ሕመም ከዚህ ዓለም በዋት ተለዩ። መምህሩ ወደ አዲስ አበባ ሲሔዱ ብፁዕነታቸውም አብረዋቸው ሔደው ነበረና አስከሬናቸውን ወደ ደብረ ቢዘን አምጥተው በዚያ እንዲያርፍ ካደረጉ በኋላ ገዳማቸውን በመተው ወደ ሸዋ ተመለሱ። ወደ አዲስ አበባ ከመጡም በኋላ ማረፊያቸውን በወዳጅ ዘመዶቻቸው ቤት አድርገው ሲኖሩ ደግነታቸውና ትሩፋታቸው በቤተ መንግሥቱ በመሰማቱ የፋሪ ቅድስት ሐና ደብር መምህር ሆነው ተሾሙ።

ብፁዕነታቸው ከቤተ መንግሥቱ ጋር በተለይ ከእቴጌ መነን ጋር የቅርብ ግንኙነት ነበራቸው። በዚህ ቀራቢነታቸው የተነሣ በወቅቱ ከበዓታው ሊቀ ሊቃውንት ሌላ በቤተ መንግሥቱ ጓዳ በሮ የሚገቡት እሳቸው ብቻ ነበሩ።

ብፁዕ እቡነ ኅርኅርዮስ በተሰማቸው ገዳም በማገልገል ላይ እያሉ ሀገሪቱ በኢጣሊያ ወራሪ ኃይል ተያዘች። በወረራው ወቅትም የመታሰቢያ ቤት መምህር ሆነው ተሾሙ። ከዚያም በ1932 ዓ.ም ከሁሉም ጠቅላይ ግዛት በተመረጡ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት እማካይነት በተደረገው የጳጳሳት ምርጫ አልፈው «እሳ ኅርኅርዮስ ጳጳስ ዘወሎ» ተብለው ተሾሙ።

ምንም እንኳን ጊዜው በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች ጦርነት ተጋግሎ የቆየ ቢሆንም ወደ ሀገረ ስብከታቸው በመሔድ ለጥቂት ወራት ቆዩ። የሀገሪቱ ነፃነት ሲመለስም በወረራው ወቅት አንደ ተሾሙ ሌሎች አባቶች ከጽሕፈት አገልግሎታቸው ታግደው ቆዩ። በእርግጥ እንደ ሌሎች አባቶች ከሀገረ ስብከታቸው ቢነሱም ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር የቀረበ ግንኙነት እንደ ነበራቸው ይነገራል።

በዚህ የተነሣም ጣሊያን ሀገሪቱን ወርሮ በነበረበት ጊዜ የተሾሙት አንዳንድ አባቶች ሥልጣናቸው እንደ ገና ሲመለስ ብፁዕነታቸውም ነሐሴ 27 ቀን 1943 ዓ.ም በወቅቱ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳሳት በነበሩት ብፁዕ እቡነ ባስልዮስ «አባ ኅርኅርዮስ ጳጳስ ዘከፋ» ተብለው ተሾሙ።

ሹመቱን በእኩቴት የተቀበሉት ብፁዕነታቸው ወደ ጅማ በመሔድ አገልግሎታቸውን ሲያበረክቱ ቆዩ። ብፁዕ እቡነ ፊልጳስ ቀዳማዊ በመጽሐፋቸው ባካተቱት ሐሳብ የተነሣ ከሀገረ ስብከታቸው እንዲነሡ በቅዱስ ሲኖዶስ ሲወሰን በመጀመሪያ ማረፊያነት የተሳኩት ወደ ጅማ ሀገረ ስብከት ነበር። በመሆኑም ብፁዕ እቡነ ኅርኅርዮስ እሳቸውንና በወቅቱ ለማጽናናት በሚል ወደ ዚያ ሔደው የነበሩትን መምህር ቀጸላን /በኋላ እቡነ እንድርያስ/ ተቀብለው ሲያስተናግዱ ቆይተዋል ይባላል።

ብፁዕነታቸው በኋላ በሀገረ ስብከታቸው ሲያገለግሉ ቆይተው በለድሜና በሕመም የተነሣ ዐቅማቸው እየደከመ መጥቶ፤ በመጨረሻም ባደረባቸው በሽታ የተነሣ ሰኔ 4 ቀን 1958 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በዋት ተለዩ። ዜና ዕረፍታቸው እንደ ተሰማም ለአንድ ሊቀ ጳጳስ የሚገባው ጸሎተ ፍትሐት ከተደረገላቸው በኋላ ሥርዓተ ቀብራቸው በጅማ መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን ቤተ መቅደስ ውስጥ ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው ረድኤት አይለየን። አሜን።

3.18. ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ ቀዳማዊ

ሊቀ ጳጳስ

/1888 - 1974 ዓ.ም /

በስመ ጵጵስናቸው አቡነ ፊልጶስ ተብለው ከመጠራታቸው በፊት «ሊቀ ሊቃውንት ገብረ አብ» በሚል ስም ይጠሩ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ በኢርትራ ክፍለ ሀገር፣ ሐማሴን አውራጃ፣ ሳምዛ ሠሐርቲ ተብሎ በሚጠራው ወረዳ ዓጺ ቀጺ ቀበሌ ከአባታቸው ከአቶ መንግሥተ አብ በዕደ ማርያምና ከእናታቸው ከወ/ሮ ወለተ ኪዳን ወልደ ሚካኤል በ1888 ዓ.ም ተወለዱ።

ዕድሜያቸው ስትምህርት ሲደርስ በዚያው በተወለዱበት ቀበሌ የመጀመሪያ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን በጥሩ ሁኔታ ተምረው በ1901 ዓ.ም ዓጺ አቡን ከነበሩት ግብፃዊው አቡነ ጴጥሮስ መዓርገ ዲቁናን ተቀበሉ። በዲቁናቸውም ሀብተ ጥምቀትን ባገኙበት በቅዱስ ሚካኤል አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ማገልገል ጀመሩ።

ከተወሰነ አገልግሎት በኋላ ትምህርታቸውን በመቀጠል በሠራዬ አውራጃ ወደ ሚገኘው የአቡነ እንድርያስ ገዳም በመሄድ ጸዋትወ ዜማንና መዝገብ ቅጂን አስቃ ገብሩ ከተባሉ ባለሙያ በሚገባ ተማሩ። ከዚህ ትምህርቱም ጋር ሥርዓተ ገዳምን በቃልም በመጣፍም ሲያጠኑ ቆዩ። በመጨረሻም በዚህ ዓለም ተወስኖ የተሰጣቸው ዕድሜ እስከ ሚያበቃ ድረስ ቤተ ክርስቲያ ናቸውን በንጽሕና በድንገልና ሊያገለግሉ ቃል በመግባት በዚያው ገዳም በወቅቱ ከነበሩት አባ ምኒት መምህር ገብረ አብ ሥርዓተ ምንክስናን ፈጽመው አባ ገብረ አብ ተባሉ።

በመነኩሱበት የአቡነ እንድርያስ ገዳም ለአምስት ዓመታት የህል እንደ ገዳሙ ሥርዓት ሌሊት በለዓታቱ ቁመት፣ ቀን በእርሻውና በተግባረ ዕዱ ተጠምደው ሲያገለግሉ ቆዩ።

በኋላም አባ ገብረ አብ ቀደም ሲል በዚያው ገዳም የጀመሩትን የዜማ ትምህርት ለማስፋፋት ፈለጉ። በመሆኑም በማገበረ መነኩሳቱ ፈቃድ በ1911 ዓ.ም ወደ ታወቀው የቅዳሴ ቤት ደብረ ዓባይ ሔዱ። በዚያም በወቅቱ ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ገብረ ማርያም የቅዳሴውን ዜማ ተምረው በመምህርነት ተመረቁ። ከዚህም ጋር ሦስተኛውን የትምህርት ደረጃ ቅኔን ከነምያው አጠኑ።

በዚህ ዓይነት ትምህርታቸውን ያስፋፉት አባ ገብረ አብ ወደ አዲስ አበባ በመምጣት ከግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ አቡነ ማቴዎስ መዓርገ ቅስናን ተቀበሉ። ከተቀበሉም በኋላ የአባ ገብረ አብን ትምህርትና ግብረ ገብነት የተረዱት ሊቀ መምህር ገብረ መድኅን ለቤተ መንግሥቱ የነበራቸውን ቅርቦት በመጠቀም ለንጉሡ ሁኔታ ውን አስረድተው የደብረ ወገግ አባ ሳሙኤል ገዳምን ያቀኑ ዘንድ የቅድስት ሥላሴን ታቦት ይዘው ወደ አስቦት ገዳም እንዲሔዱ አደረጉ።

አባ ገብረ አብ ወደ አስቦት ከሔዱ በኋላ የተሰማቸውን አደራ በብቃት መወጣት ጀመሩ። በጥረታቸውም ገዳሙ እየተሰፋፋ ሔደ። ይህንን የመነኩሴውን ደገኛ ተግባር የተመለከቱት የቤተ መንግሥት ሰዎችም አሁንም በአባ ገብረ መድኅን ይሁንታ በቅድስት ሀገር የኢትዮጵያ ገዳማትን እንዲያገለግሉ፣ ይልቁንም በወቅቱ ወደ ከፋ ደረጃ ደርሶ በነበረው በደብረ ሠልጣን የግብፅና የኢትዮጵያ የይገባኛል ጭቅጭቅ ላይ የበኩላቸውን አለተዋዕ ያለውን እንዲያደርጉ ከሌሎች መነኩሳት ጋር ወደ ኢየሩሳሌም ላኳቸው።

ቤተ ክርስቲያናቸው የሰጠቸቸውን ሐላፊነት በብቃት መወጣትን የተካኑት አባ ገብረ አብም በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ለእምስት ዓመታት ያህል በመጋቢነትና በእንደራሴነት እገለገሉ። ከዚህ በኋላ በ1918 ዓ.ም እንደ ገና ወደ ኢትዮጵያ ተመልሰው ቀድሞ ያቀኑትን የደብረ ወገግ አሰቦት ገዳም አበ ምኒትነት ተሾሙ። አባ ገብረ አብ አሰቦትን ያውቁት ነበርና እንደ ሔዱ መግቢያው በየት ነው? መውጫውስ? ሳይሉ በቀጥታ ወደ ሥራ በመሠማራት ገዳሙን በሁለንተናዊ መልኩ ማበፋፋት፣ በከብት እርቢነት ተወስኖ የነበረውን የአካባቢውን ሕዝብም ወንጌል በመሰበክ አምኖ እንዲጠመቅ በማድረግ ሰፋ ያለ እገልግሎት ሊያበረክቱ ቆዩ።

አባ ገብረ አብ በዚህ ዓይነት ገዳሙን ለሰባት ዓመታት በሚገባ ካገለገሉ በኋላ በ1925 ዓ.ም ወደ እዲስ አበባ መጥተው በታዕካ ነገሥት በአታ ለማርያም ገዳም ሊቀ ሊቃውንትነት ተሾሙ። የተሾሙበት ቦታ ለቤተ ክህነቱም ሆነ ለቤተ መንግሥቱ የቀረበ መሆኑ ከእርሳቸው ትጋት ጋር ተደምሮ ለእገልግሎት ጥፋ ሁኔታን ፈጠረላቸው። በመሆኑም ወደ ገዳሙ ከመጡበት ጊዜ ጀምሮ ሥራቸውን በቅልጥፍና ማከናወን ጀመሩ።

እኒህ ትጉህ እባት ምንም እንኳን በገዳሙ የሠሯቸው ሥራዎች አያሌ ቢሆኑም ከዋና ዋናዎቹ እንዲሁ በገዳሙ የሚገኘውንና ዛሬም ታላላቅ ሊቃውንትን እያፈራ ለቤተ ክርስቲያን የሚያበረክተውን የካህናት ማሠልጠኛ መመሥረታቸው አንዱ ነው። ከዚህም ጋር ብዙም ግልጽና ለአሠራር እመቺ ያልነበረውን የገዳሙን የአለ ተዳደር መዋቅር መልክ እንዲይዝ አድርገዋል።

ሊቀ ሊቃውንት ገብረ አብ በዚህ እገልግሎታቸው ላይ ሳሉ የኢጣልያ ጦር ኢትዮጵያን በመውረሩ ከንጉሠ ነገሥቱና ሌሎች አባቶች ጋር ወደ ማይጨው ሄደዋል። ወደ እዲስ አበባ ከተመለሱም በኋላ ገዳማቸውን በማስተዳደር በወረራው ሽብር ላይ የነበረውንም ሕዝብ በማረጋጋት ላይ እንደ ነበሩ አንድ ነገር ተከሰተ። ይኸውም የኢጣልያኑ የጦር አዛዥ ግራዝያኒ የካቲት 12 ቀን የእዲስ አበባን ሕዝብ ዛሬ የሰማዕታት ሐውልት ተብሎ በሚጠራው ሰድስት ኪሎ-

አደባባይ ላይ ሰብስቦ በሚደሰኩርበት ጊዜ በቁርጠኞቹ የኢትዮጵያ ልጆች በተወረወረበት በንብ ቆሰለ። በዚህ የተነሣም በግዳጅ ተሰብስቦ የተባሉት ኢትዮጵያውያን በግፍ በጥይት ተደበደቡ። ሕዝብ ቀስቅሰዋል የተባሉ ታላላቅ አባቶችም ወደ ኢጣልያ እንዲጋዙ ተደርጎ ኢጣልያ ውስጥ ዚናራ ከተባለ ቦታ እንዲታሰሩ ተደረገ። በዚህ ቦታ ከታሰሩት አባቶች መካከልም ሊቀ ሊቃውንት ገብረ አብ አንዱ ነበሩ።

ከዚህ ከለተት በኋላ ብዙም ሳይቆይ የኢጣልያ መንግሥት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ጳጳሳት ትመርጥ ዘንድ መብት አላት ብሎ በ1930 ዓ.ም ፀዋጅ አሰማ። ኢትዮጵያውያን ሊቃውንትም ጉዳዩን ቀድመውም ይፈልጉት ነበረና በአሰቸኪይ ጉባኤ በመጥራት በምግባራቸውና በትምህርታቸው የተመሰከረላቸውን ሊቃውንት በመምረጥ በወቅቱ የሊቀ ጳጳሱናውን መንበር ይዘው በነበሩት በኢትዮጵያዊው ብፁዕ አቡነ አብርሃም እንዲሾሙ አደረጉ። ከተሾሙት እምስት አባቶች መካከልም አንዱ ብፁዕ አቡነ ፊልጸስ ነበሩ።

የሀገሪቱ ነጻነት ከተመለሰም በኋላ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በወረራው ወቅት የተሾሙትን ጳጳሳት መዓርግ እንደ ማትቀበል አሳወቀች። ጉዳዩን ለመፍታትም ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ጋር ውይይት ተጀመረ። ከውይይቱም ጋር ሰኔ 21 ቀን 1936 ዓ.ም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ጉባኤ ውግዘቱን ታነሣ ዘንድ ለእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን እቋሙን ገልጾ ደብዳቤ ላከ። ይሁን እንጂ ለሁለቱ ሀገሮች ግንኙነት በሚል በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴና በመንግሥታቸው ተጽዕኖ ተሾመው የነበሩት ጳጳሳት ያለ ሥራ እንዲቀመጡ ተደረገ።

በኋላ ግን የቆዩት ብፁዕ አቡነ ፊልጸስ፣ በ1943 ዓ.ም በብፁዕ አቡነ ባበልዮስ በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም የመጀመሪያው ሊቀ ጳጳስ ሆነው ተሾመው ሔዱ። ብፁዕ አቡነ ፊልጸስ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ሊቀ ጳጳስ ሆነው ከሔዱበት ጊዜ ጀምሮ አስከ 1957 ዓ.ም ድረስ የተለያዩ ድንቅ ድንቅ ሥራዎችን ሠርተዋል። ከእነዚህም ውስጥ ዋናው ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን በገፋእያን ለትቸገርበት የቆዩቸውን የዴር ሠልጣን ገዳም ባለቤትነት ለማስከበር በፍትሕ እካላት ፊት ቀርበው በመከራከር ግብፃውያኑን በመርታት ይዞታችንን እረጋግጠውልናል። እንዲሁም በኢየሩሳሌም እልዓዛር የሚባለውን የኢትዮጵያውያንን ሰፊ መካነ መቃብር እስክልለውና በጻድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ለም ቤተ ክርስቲያን አሠራተው ቦታውን የመጉብኘት ዕድል ያገኘ ኢትዮጵያዊ ሁሉ እንዲያርፍበት አድርገዋል።

ብፁዕነታቸው እንደ ቀደምት አባቶቻቸው ባመኑበት የሚጸኑ፤ ስጹኑበትም የሚጋደሉ በመሆናቸው ከግብያች ጋር በፍርድ ቤት ካደረጉት ክርክር፤ በታውን በማሰከበር ከሠሩት ተጋድሎ በተጨማሪ ጉዳዩን በተመለከተ በጥልቅ ምርምርና ትንተና የተዘጋጁ መጽሐፍት ጽፈዋል። በተለይ ኢየሩሳሌምን ዕውቁና ኢትዮጵያ በሀገረ ቅድስት ኢየሩሳሌም በተባሉ መጽሐፍታቸው ኢትዮጵያውያን በቅድስት ሀገር ያላቸውን ሀብት እንዲያውቁ አድርገዋል። የሰነድ ማስረጃዎች በተባለው መጽሐፋቸው ደግሞ ደር ሙልጣን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መሆኑን የሚያረጋግጡ ጥንታውያት ማስረጃዎችን በአማርኛና በተጻፉበት ቋንቋ ጠርዘው አቅርበዋል። ከእነዚህም ጋር ለምዕመናን የመንፈሳዊ ሕይወት ጥንካሬ የሚረዱ የእግዚአብሔር ሕገ መንግሥት፣ ቃስ እግዚአብሔርና ሕጋዊ ጋብቻ የተሰኙ ሌሎች መጽሐፍትን ለምዕመናን አበርክተዋል። ብፁዕነታቸው እነዚህን መጽሐፍት እንዲታተሙ ያለቻላቸው የሚያስተምሩትን ትምህርት ሁሉ ቀድመው በወረቀት አስፍረው አያነበቡ የማስተማር ልምዳቸው እንደ ነበር በቅርብ የሚያውቋቸው ይመስክሩላቸዋል። በመጽሐፍት መልክ ያሳተሟቸው መጽሐፍትም በዚሁ መልክ በተበታተነ መልኩ የተዘጋጁ ጽሑፎች ተሰባስበው ነው ይባላል።

ብፁዕነታቸው ክድርስት ሥራዎቻቸው ውስጥ በአንዱ ከቤተ ክርስቲያኗ ትምህርት የወጣ ሐሳብ አካተው እስከ ውግዘትና ግዞት ድርሰው እንደ ነበር ይነገራል። በዚህ መጽሐፋቸው የተነሳ ምንም እንኳን የወር ቀሰባቸውን ባይነፈጉም ከሀገረ ሰብክታቸው ተነሥተው ዘወር እንዲሉ፤ ወዲያውም ቢጽናኑ በሚል በመጀመሪያ ወደ ጅማ ሀገረ ሰብክት፤ ቆይቶ ደግሞ ወደ አስቦት ገዳም ተግዘው ቆይተዋል። አስቦት ገዳም ላይ አርፈውባት የነበረችዋል ቤት ዛሬም «የእቡነ ፊልጶስ ቤት» በመባል ትጠራለች።

ብፁዕ እቡነ ፊልጶስ መሬት ሳራሹ የሚለውን አቋም ቀደም ብለው ጀምሮ ያራምዱና ለተግባራዊነቱም ጥረት ያደርጉ ነበር ይባላል። ይህንን አቋማቸውን ሲገልጹ «ሰው እንዴት ከመሬት ተፈጥሮ መሬት ይነፈገዋል?» ይሉ ነበር። በዚህ የተነሳም ወደ አስቦት ተግዘው በነበረ ጊዜ የገዳሙ መሬት ለገበሬው እንዲክፋፈል ግፊት ያደርጉ ነበር ይባላል። በገዳሙ ተግዘው ከቆዩ በኋላ ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ተጸጽፈው ወደ አዲስ አበባ መጥተው በግላቸው ባሠሩት ቤት እስከ ዕለተ ሞታቸው ድረስ ቆይተዋል።

ብፁዕ እቡነ ፊልጶስ ከላይ በተገለጠው ዓይነት በጥምቀት ወልዳ አስተምራ ለወጣ ለመዓርግ ያበቃቸውን ቤተ ክርስቲያን እያገለገሉ ላሉ በነበረባቸው የልብ ድካም ጤና እየሸሸቸው መጣ። በዚህም የተነሳ ኢርትራ ወደ ሚገኘው ገዳማቸው ቤተ ማኅበር

ሔደው በዚያው ሲረዱ ቆዩ። ይሁን እንጂ እያደር በሽታው እየጸናባቸው በመሔዱ ወደ አሥራኤል ሀገር እናደል በተባለው ሆስፒታል ገብተው ሲታከሙ ቢቆዩም ከሕመሙ ሊያገግሙ ባለመቻላቸው ጎዳር 11 ተን 1974 ዓ.ም በተወለዱ በ87 ዓመት ዕድሜያቸው ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። ሥርዓተ ተብራቸውም ብዙ ጊዜ ባገለገሉባት በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ተፈጽሟል። የብፁዕ አባታችን የድካማቸው በረከት ይደረብን። አሜን።

3.19. ብፁዕ አቡነ ሉቃስ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1900 - 1984 ዓ.ም/

መምህር ወ/ሚካኤል ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ሉቃስ በቀድሞው የኢርትራ ጠቅላይ ግዛት፤ በሠራዬ አውራጃ፤ በመንደራራ አካባቢ ልዩ ስሙ አዲ ቀባይ ተብሎ በሚጠራው ቀበሌ በ1900 ዓ.ም ተወለዱ። የአባታቸው ስም ቄሰ ብርሃነ መስቀል፤ የእናታቸው ደግሞ ወ/ሮ ብሬ ይባል ነበር። ዕድሜያቸው ሰባት ዓመት ሲሆን በወላጆቻቸው ቤት ከፊደል እስከ ዳዊት ያለውን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀቁ።

ከዚያም በአባታቸው ግፊት ወደ ደብረ ዓባይ ገዳም ሔደው በዚያ ከሚኖሩ መምህራን በየተራ ጸዋት ዜማ፤ ቅኔ ከነአገባቡ፤ ሐዲሳት፤ ቅዳሴና አቡሻኸር ተምረዋል። ከተማሯቸው ትምህርቶች ውስጥም በመዝገብ ቅዳሴ በመምህርነት ተመርቀዋል። ገና ከልጅነታቸው ጀምሮ የገዳምን ሕይወት ከአባቶች እግር ሥር ተቀምጠው የተማሩት ብፁዕነታቸው ባስመሰክሩበት ሞያ አዚያው ጉባኤ ዘርግ ተው አያሌ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል።

ብፁዕ አቡነ ሉቃስ ገና ተማሪ ሆነው ከሔዱበት ጊዜ ጀምሮ ገዳማውያኑን በላሆ በሀሲነት፤ የደከሙትን በመርዳት፤ ለገዳሙ ሕግና ሥርዓት ታዛዥ በመሆን ለረጅም ዓመታት የትሩፋትን ሥራ ፈጽመዋል። በመጨረሻም «ዘኢያረ መስቀለ ሞትየ ኢይክል ይጸመደኒ» የሚለውን አምላካዊ ቃል በመቀበል በገዳሙ ሕግና ሥርዓት መሠረት ሥርዓተ ምንኩስናን ተቀበሉ። ረዘም ላለ ጊዜ የብፁዕነታቸውን የትሩፋት ሥራ በቅርብ ሆኖ ያየው የገዳሙ ማኅበረ መነኩሳት በመጨረሻ ለታላቁ ክብር በመብቃታቸው ደስታውን ገለጠላቸው።

ብፁዕ አቡነ ሉቃስ ከዚህ በኋላ በዚያው በገዳማቸው ጉባኤያቸውን አስፋፍተው እያስተማሩ ቅስናንና ቁምስናን በየተራ ተቀበሉ። በዚህ ዓይነት ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን ሁሉ ከፈጸሙ በኋላ ከልጅነታቸው ጀምሮ ሲያልሙት የነበረውን ሐሳባቸውን ተግባራዊ ሊያደርጉ ተነሡ። ይኸውም ገና «መልአክተ ሐዋርያ» ብለው መቀጠር ሲጀምሩ ጀምሮ በአእምሮአቸው እየሣሉ የኖሩትን ቅዱሳት መካናት ለመሳለም ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም መሔድ ነበር።

ሕልማቸውን እውን ለማድረግ ካደጉበት፤ አድገውም ለመዓርግ ከበቁበት ደብረ ዓባይ ገዳም ደቀ መዛሙርቶቻቸውን አስከትለው ወደ አዲስ አበባ መጡ። ይሁን እንጂ ለደጅ ጥናት ወደ አዲስ አበባ የመጡት ወራሪው የኢጣልያ ጦር ወደ ሀገራችን በሚመጣበት ዋዜማ ስለ ነበር ያበቡት ሊሳካ አልቻለም። ይልቁንም የሚወዷት ሀገራቸው በጠላት መወረር፤ ሕዝባቸውም የግፍ ቀማሽ መሆን ሰላበሳሜቸው አስከትለው ያመጧቸውን ተማሪዎች በትነው

ከመንፈሳዊያን አባቶቻቸውና ከአርበኞች ወንድሞቻቸው ጋር በመቀላቀል ወደ ግድግዳው ዘመቱ።

የጠላትን ወረራ ለመመከት ጦርነት ውስጥ የገባውን አርበኛ በጸሎት እያበረቱ በመዋጋት ላይ ላሉ ከጠላት በተተኩስ ጥይት ቀኝ እጃቸውን ተመቱ።

በዚህ የተነሣም ወደ አዲስ አበባ ተመለሰው በቅድስት ሥላሴና በመንበረ ፓትርያርክ ቅድስተ ቅዱሳን ግርድም አብያተ ክርስቲያናት አየተዘዋወሩ በመቃብር ቤት ተቀምጦው እድርጠውት የነበረውን የቅዱሴ ግብተግር አገልግሎት ቀጠሉ። ሩሲያው ኢጣልያን በኢትዮጵያና ኢትዮጵያውያን ላይ እያደረሰ ያለውን የገፍ ጥፍጨፋ በቅርብ በይተው የተመለሱት ብፁዕነታቸው ከግብተግር ጋር የመከራ ዘመኑ አልፎ ሀገሪቱ ሰላጊ እንዲመለስ ከመሪ አንባ ጋር ይጸልዩ ነበር። በመጨረሻም እግዚአብሔር የብፁዕ አቡነ ሉቃስንና የሌሎች አባቶችን ጸሎት ተቀብሎ ከአምስት ዓመታት የከፋ ችግር በኋላ ኢትዮጵያ ነጻነቷን ተቀዳጀች።

በወረራው ወቅት የብፁዕ አቡነ ሉቃስን ተሳትፎ የተገነዘቡት መኳንንት ከነጻነት በኋላ ከግብተግር ሥራቸው በተጨማሪም በግብተ ጳጳርም እንዲያገለግሉ በጸርሐ ጸጉን ሐዋርያት ጉላ ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያው የቤተ ክርስቲያን አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ። በዚያም ብዙ ለቃውንትን ከግፍራት ጋር በመልካም አስተዳደራቸው ቦታውን አቅንተዋል። ከሠሯቸው ሥራዎች ውስጥም በአጥቢያው አንድ ዘመናዊ ት/ቤት በግጽጽም በቤተ ሰዎቻቸው ኢኮኖሚያዊ ድካም የተነሣ መግር ያልቻሉ በርከት ያሉ ልጆች እንዲገሩ አድርገዋል።

ከዚያም መምህር ተብለው በታዕካ ነገሥት በአታ ለግርድም ገዳም አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ። በጉላ ቅዱስ ሚካኤል በነበሩ ጊዜ እንዳደረጉት ሁሉ በበአታም የተለያዩ ሥራዎችን መሥራት ጀመሩ። ከሠሯቸው ወበይት ሥራዎች ውስጥ ሁለቱን ለመጥተስ ለገዳሙ መተዳደሪያ ሲያስገኝ የቀየውን ጸርሐ ምኒልክ /በተለያደ መሐመድ ሙዚቃ ቤት ተብሎ የሚታወቀው ሙዚቃ ቤት ያለበትን/ የተሰኘውን እንድ ትልት ሕንፃ ፒያሳ መሐል ከተገ ላይ አሠርተዋል። ከዚህም ጋር በገዳሙ ስም የተመዘገቡትን የከተግ ቦታዎችና የመሳሰሉትን ሁሉ ካርታ በግብተግር በሕገ እንዲታወቁ አድርገዋል። ብፁዕነታቸው በጉባኤ ሐዋ ብለው ከግብተግራቸው በተጨማሪ በሥነ ጽሑፉም ቤተ ክርስቲያንን አገልገለዋል። በዚህ ረገድ ድርሳና ግንዛዤ የተባለውን መጽሐፍ ከገለገለ ወደ እግርኛ እንደ ተረጎሙ ይነገራል።

ብፁዕ አቡነ ሉቃስ መምህር ወ/ሚካኤል ተብለው ለባዕታ እስተዳዳሪነት ቢሾሙም ሌሎች እባቶች ያገኙትን «የሊቀ ሊቃውንትነትን» ሰምረ እሳገኙም ነበር። ጉዳዩን በቅርበት የሚያውቁ ሰዎች እንደ ሚናገሩት ይህ የሆነበት ምክንያት ነበረው።

የታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ቤተ ክርስቲያን የተሠራችው በቤተ መንግሥቱ ይልቁንም በንግሥተ ንግሥታት ዘውዲቱ የቅርብ ክትትልና ድጋፍ ስለ ነበር ላቅ ያለ ገንዘብ ነበራት። ታዲያ ግንባታው ሲጠናቀቅ የተረፈው ወደ 700,000 የሚጠጋ ማሪያ ትሬዛ ብር በባንክ ተቀማጭ ሆኖ ነበር። ይህ በእንዲህ እንዳለ ሀገሪቷ በሩሲያው የኢጣልያ ጦር ትወረራለች። በዚህ የተነሣ ንጉሠና ሌሎች መኳንንት ንት ከሀገር ሲሸሹ በገዳሚ ስም ባንክ ተቀምጦ የነበረውን ማሪያ ትሬዛ ይዘው ነበር። በዚህም ምንም እንኳን ላቅ ያለውን ንጉሠ ነገሥቱ ቢወስዱም የተወሰነ መጠን ያህል በወቅቱ የቤተ ክርስቲያኗ ቁስ ገበዝ የነበሩት ራስ ካሣም ወስደው ነበር።

ከዓመታት በኋላ ሀገሪቷ ነፃ ወጥታ ንጉሡም ሆኑ ራስ ካሣና ሌሎች መኳንንት ወደ ኢትዮጵያ ተመለሱ። ይሁን እንጂ የሀገሪቱ ሰላም ተመልሶ ቀን ቀንን ቢወልድም በዘመነ እጸባ ከባንክ ወጥቶ የተወሰደው የገዳሚ ገንዘብ ይመለስ ዘንድ ማንም እልጠየቀም ነበረ። በመጨረሻ ግን ከነጻነት በኋላ በቦታው የተሾሙት መምህር ወ/ሚካኤል /ብፁዕ አቡነ ሉቃስ/ ጥያቄውን ያነሣሉ። ይሁን እንጂ በተለይ ከራስ ካሣ የእዎንታ መልስ እሳገኙም ነበር። ከዚያ ገንዘቡ የሚመለስበትን መንገድ ሲያፈላልጉ ቆይተው በመጨረሻ እንድ መላ ፈጠሩ።

በታሪክ እንደ ሚታወቀው ኢትዮጵያ ነጻ ትወጣ ዘንድ የእንግሊዝ መንግሥት ለሀገሪቱ ድጋፍ ሲያደርግ ጃንሆይ ቃል እንዲገቡለት ካደረገባቸው ነጥቦች ውስጥ አንዱ የፍርድ መጓደል በሀገሪቱ ላይ እንዳይታይ የሚል ነበር። ለዚህ ይረዳ ዘንድም እቦቴ የተባለ እንግሊዛዊ የሕግ ባለ ሞያ ኢትዮጵያ እንዲመጣና በወቅቱ የዳኝነት ሥራ እንዲሠራ ተደርጎ ነበር። ብፁዕነታቸው እንድ ቀን በገዳሙ የተሟላ ዝግጅት ያደርጉና «ና በዓታን ኅብኝ» ብለው ይጋብዙታል። እሱም ግብዣውን ተቀብሎ ከባለቤቱ ጋር ሲመጣ ተማሪዎች፣ የገዳሙ ጡረተኞችና ሊቃውንቱ በሰልፍ እንዲቀበሉት ያደርጋሉ። ከዚያ ለከብሩ ያዘጋጁለትን መብልና የውስጪ መጠጥ በሚገባ እየጋበዙ «ይኸውልህ ይኸ ሁሉ ተማሪና ጡረተኛ ይመገብ የነበረውን የገዳሚን ገንዘብ ንጉሠና ራስ ካሣ ወስደው ባለመጠ ለላቸው ችግር ላይ ወድቋል፤ የሚበላውም ሆነ የሚጠጣው አጥቶ ሊበተን ነው» ይሉታል። ይህን የሰማው እንግሊዛዊ ዳኛም የተወሰደውን ገንዘብ በፍጥነት እንደ ሚያስመልሰላቸው ቃል ገብቶ፤

ለግብዣውም አመሰግኖ ይሔዳል።

በነጋሪታው እንግሊዛዊው ጻፍ ራስ ካሣ ቀርበው ስለ ተከሰ ሱበት ጉዳይ ቃላቸውን እንዲሰጡ መጥሪያ ይልክላቸዋል። ይሁን እንጂ ተከላክሎ ጥሪውን ባለመቀበል አልቀርብም ይላሉ። በዚህ እንቢታቸው የተበላጩው እንግሊዛዊ ግን በፖሊስ ተገደው እንዲቀርቡ ትእዛዝ ያስተላልፍና ያሳስራቸዋል። ጉዳዩም ከንጉሠ ነገሥቱ ጆሮ ይደርሳል። ነገር ግን እንግሊዛዊው ጻፍ ተጠሪነቱ ለእንግሊዝ መንግሥት በመሆኑ ንጉሠ ማዘዝ አይችሉምና የገዳሚን ገንዘብ በውሳኔው መሠረት አላቸውም ሆነ ራስ ካሣ እንደ ሚክፍሉ ቃል ገብተው አስፈጽተው። ንጉሠ በገቡት ቃል መሠረትም አላቸው የወሰዱትን ገንዘብ፣ ገንዘብ ሚኒስቴር እንዲከፍል፣ ራስ ካሣም በግላቸው እንዲከፍሉ ትእዛዝ አስተላለፉ። በዚህ ዓይነት በብፁዕነታቸው ብርታት ገዳሚ ገንዘቧን አግኝታለች።

ብፁዕነታቸው በጥረታቸው ባሰገኙት በዚህ ገንዘብም ከወራት በኋላ በገቢው ገዳሚ እንድትጠቀም ጽርሐ ምኒልክ የተሰኘውን ሕንፃ መኻል ፒያሳ ላይ አሠርተው እንዲመርቁላቸው ንጉሡን ጋብዘው አስመርቀዋል።

በዚህ የተነሣ ብፁዕነታቸው፣ ምንም እንኳን ከመልካም ሥራና አስተዳደር ጋር ለዓመታት የበዓታ አለቃ ሆነው ቢያገለግሉም «ሊቀ ሊቃውንት» የሚለው ሥያሜ ከቤተ መንግሥቱ ሳይሰጣቸው እንደ ቆየ ይነገራል።

በነዚህና በመሳሰሉት በጉ ሥራዎቻቸው በቤተ ክህነቱም ሆነ በቤተ መንግሥቱ ለውቅናን እያገኙ የሔዱት ብፁዕ እቡነ ሉቃስ በመጨረሻ ጥር 13 ቀን 1944 ዓ.ም የጠቅላይ ቤተ ክህነት ዋና ሥራ አስኪያጅ ሆነው ተሾሙ። በሥራ አስኪያጅነት ተቀምጠውም በአንድ ዓመት ውስጥ ባካበቱት የማስተዳደር ጥበብ ሌሎች አኩሪ ሥራዎችን ሠርተዋል። ከእነዚህ ውስጥ ዛሬ ቤተ ክህነቱ የሚገለገልበትን ትልቅ የሰብከተ ወንጌል አዳራሽ አሠርተዋል። ብፁዕነታቸው ከዚህ አዳራሽ ጋር ተያይዞ የሚነገር አንድ ታሪክ አላቸው። ሥራ የመውደዳቸውን ያህል የሠሩትን ለሰው መናገር ይወዱ ነበር ይባላል። ለዚህም የሚሰጡት ምክንያት «እኔ መሥራቴን ተመልክቶ ሌላውም እንዲሠራ ነው» ይሉ ነበር። ከዕለታት አንድ ቀን ብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ተክለ ሃይማኖት ብፁዓን አባቶችን እስክትለው የጠቅላይ ቤተ ክህነትን ግቢ ሲጎበኙ ብፁዕ እቡነ ሉቃስ ከቅዱስነታቸው ጋር ከነበሩት አባቶች አንዱ ነበሩና ቅዱስነታቸው ስብከተ ወንጌል አዳራሽ ካለበት አካባቢ ሲደርሱ ብፁዕ እቡነ ሉቃስ ወደ አዳራሹ እያመለከቱ «ቅዱስ አባታችን! ይህንን

አዳራሽ ያሠራሁት እኔ ነኝ፤ ሥራ አስኪያጅ በነበርኩበት ጊዜ» ይሏቸዋል። ብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ተክለ ሃይማኖትም የብፁዕነታቸውን ንግግር ካስጨረሱ በኋላ «እቡነ ሉቃስ፤ ሁል ጊዜ ይህን ያሠራሁት እኔ ነኝ እያሉ ለምን ይናገራሉ?» ቢሏቸው ብፁዕነታቸውም «እርሰዎም ይህ እኔ ያሠራሁት ነው እንዲሉ ይሥሩ» አሏቸው ይባላል።

ብፁዕነታቸው ቤተ መንግሥታዊ ጠባይ ነበራቸው ይባላል። ራሳቸውን ብዙም አያስጨንቁም ነበር። ፍል ውሃ ወርደው በመ ታጠብ ወደ እንጠጦ ተራራ ወጣ እያሉ በአገልግሎት የተወጠረ አዕምሮአቸውን ዘና የማድረግ ልማድ ነበራቸው ይባላል። በዚሁ ላይ እጆ ሰፊ እንደ ነበሩ በቅርብ የሚያውቋቸው ሁሉ ይመስክሩላቸዋል። የገንዘብ ችግር ስላልነበረባቸው ለተቸገሩት ይመጸውቱ ነበር። ራሳቸው ከመመጸወትም በተጨማሪ ባዕለ ጸጎች እንዲመጸውቱ «በሚጠፋ ገንዘብ የማይጠፋ ቤት ግዙበት» እያሉ ይመክሩ ነበር ይባላል።

በሥራ አስኪያጅነት ብዙም ሳይቆዩ በ1945 ዓ.ም በተደረገው የኢጲስ ቆጶሳት ምርጫ ክፍተኛ ድምፅ በማግኘት ግንቦት 18 ቀን 1945 ዓ.ም. በብፁዕ እቡነ ባስልዮስ ሊቀ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ አንብሮተ እድ መዓርገ ጽጵስናን ተቀበሉ። የተሾሙበት ሀገረ ሰብከትም አርሲ ነበር።

እንኳን ሰፊ ሀገረ ሰብከት ተሰጥቷቸው በተወሰነች ቦታም ሥራን አቀላጥፎ መሥራት የተካኑት ብፁዕ እቡነ ሉቃስ ወደ ሀገረ ሰብከታቸው ከሔዱበት ጊዜ ጀምሮ መንፈሳዊና ማኅበራዊ ሥራቸውን በሰፋት ቀጠሉ። ከሠሯቸው ሥራዎች ውስጥ የተሾሙበት ሀገረ ሰብከት አዲስ በመሆኑ አሰላ ላይ መንበረ ጽጵስና አሠርተው እዚያው ግቢ የመድኃኔ ዓለምን ቤተ ክርስቲያን አሳንፀዋል። በሀገረ ሰብከቱ ውስጥም በየእውራጃውና በየወረዳው በመዘዋወር እዳዲስ አብያተ ክርስቲያናትን በማሳነፅ፣ የፈረሱትን በማሳደስ፣ መምህራንንና ሰባክያንን ቀጥሮ በማሠማራት፣ ድልድዮችንና መንገዶችን በማሠራት ከነዋሪው ሕዝብ ጋር በመተባበርና በመግባባት ለሀገርና ለወገን የሚጠቅሙ እያሌ ሥራዎችን ሠርተዋል።

ወደ አሰላ ከሔዱበት 1945 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 1955 ዓ.ም ድረስ በዚህ ዓይነት በርካታ ሥራዎችን የሠሩት ብፁዕነታቸው በየካቲት ወር 1955 ዓ.ም ከአርሲ ሀገረ ሰብከት ወደ ኤርትራ ሀገረ ሰብከት ተዛወሩ። ይሁን እንጂ በዚያ ብዙ ሳይቆዩ ከሁለት ዓመት በኋላ እንደ ገና ወደ ቀደመ ሀገረ ሰብከታቸው ወደ አርሲ ተመለሱ።

ብፁዕ እቡነ ሉቃስ በመጀመሪያው ሀገረ ሰብከታቸው ቀድሞ

የወጠኛቸውን ሐሳቦች ተግባራዊ እያደረጉ፤ የሠሯቸውንም እያጠናከሩ እስከ 1969 ዓ.ም ቆዩ። ቤተ ክርስቲያን የሰጠቻቸውን ሐሳፊነት የሚወጡት ከሕዝቡ ጋር በመተባበር ነበርና በ1969 ዓ.ም በመላ ሀገሪቱ ተከሰቶ በርካታ ወጣቶችን በሞት የነጠቀውን የቀይ ሽብር ሀዋጅ በይፋ በየሀውደ ምሕረቱ በስፋት ይናገሩና ድርጊቱን ይቃወሙ ነበር። በዚህ የተነሣም በደርግ ታጣቂዎች ተይዘው ለአራት ዓመታት /ከ1969 - 1972 ዓ.ም/ ታሰረው ነበር።

እንደ እሳቸው ሁሉ ታሰረው ከነበሩ ሌሎች አባቶች ጋር በ1972 ዓ.ም ከእስር ከተፈቱ በኋላ በወታደራዊው መንግሥት ተጽዕኖ እርሳቸውም እንደ ሌሎች በጡረታ እንዲገለሉ ተደረገ። ብፁዕነታቸውም ምንም እንኳን ሀገረ ስብከቱ ቢቀርባቸውም በጸምና በጸሎት ተወሰነው እግዚአብሔርን ሲያገለግሉ ቆዩ። በመጨረሻም ገዳር 9 ቀን 1984 ዓ.ም ልክ ከቀኑ 10:30 ላይ አመመኝና ደከመኝ ሳይሉ ከአባቶች ወንድሞቻቸው ጋር መንፈሳዊ ጭውውት በመጫወት ላይ ሳሉ ንፍሳቸው ከሥጋቸው ተለየች።

ለሊቀ ጳጳስ የሚገባው ጸሎተ ፍትሐት በብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳት፣ ኢጲስ ቆጶሳት እንዲሁም የአዲስ አበባ ሀገረ ስብከት አድባራትና ገዳማት እስተዳዳሪዎችና ካህናት ከተደረጉ በኋላ ሥርዓተ ቀብራቸው በአሰላ ቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው ረድኤት አይለየን። አሜን።

3.20. ብፁዕ አቡነ ሳዊሮስ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1885 - 1959 ዓ.ም/

ቀድሞ ንቡረ እድ ገብረ ሚካኤል ይባሉ የነበሩት ብፁዕ እቡነ ሳዊሮስ የካቲት 16 ቀን 1885 ዓ.ም ከአባታቸው ከቄስ ኃይለ ሥላሴ ኮነብ ከእናታቸው ከወ/ሮ እበባ በያኔው ትገሬ ጠቅላይ ግዛት፣ በሸሪ እውራጃ ደብረ ዓባይ ከተባለው ቦታ ተወለዱ።

በወላጆቻቸው ቤት በመልካም እንክብካቤ እየተማሩ ካደጉ በኋላ ልድሜያቸው ሰባት ሲሆን ስመ ክርስቲና ወደ እገኙበት ደብረ ዓባይ ገዳም ገብተው የሁለተኛ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን መማር ጀመሩ። በነበራቸው ቀለም የመያዝ ችሎታ በመምህራናቸውም ሆነ በባልንጀሮቻቸው ክብርና ሞገስ ሳይለያቸው ጸዋትወ ዜማንና ቅኔን እየተማሩ አደጉ። ልድሜያቸው ሃያ ዓመት ሲሆን ብቃታቸው በማኅበረ መነኮሳቱ ተመስክሮላቸው በዚያው ገዳም መዓርገ ምንኩስናን ተቀበሉ።

ከዚህ በኋላ ለመዓርገ መቃርስና ጳኩሚስ በበቀበት ገዳም በአሁ በሀሊነት የልድሜ ባለጸጋ የሆኑትን አበው እየረዱ ከቆዩ በኋላ በሃያ ሁለት ዓመታቸው ከግብፃዊው ብፁዕ እቡነ ጴጥሮስ መዓርገ ዲቁናንና ቅስናን በአንድነት ተቀበሉ።

ብፁዕ እቡነ ሳዊሮስ ሰውቀታቸውንና ትገርምታቸውን የሚገልጹ መዓርጋትን በዚህ መልኩ ካገኙ በኋላ ማገበረ መነኮሳቱ በሙሉ ድምጽ መርቧቸው የጥንታዊውና የቅደሴ ምስክር የሆነው የደብረ ዓባይ ገዳም ገበዝ በመሆን ለዘጠኝ ዓመታት በትጋት አገለገሉ። ከዚያም የብፁዕነታቸውን ብቃት የተመለከተው ማኅበሩ በዚያው ገዳም ሥር ታቅፎ ይተዳደር ለነበረው እቡነ ዮሐንስ ገዳም እስተዳዳሪ አድርጎ ሾማቸው። ሹመቱን በአኩቤት የተቀበ ሉት ብፁዕ እቡነ ሳዊሮስ ገዳሙን በአበምኔትነት በብቃት ማስተዳደር ጀመሩ። ከማኅበረ መነኮሳቱ ጋር በመተባበር የገዳሙ ሥርዓት የሚጠናክርበትን መናንያኑም ከጸሎትና ከትርጓምት ጋር ገዳሙን በማለማት የሚተገብትን መንገድ እየቀየሉ በማገልገል ላይ ሳሉ የገዳሙን ጉዳይ ለማስፈጸም ወደ አዲስ አበባ መጡ።

ነገር ግን ደብረ ዓባይ ላይ ሆነው የሚፈጽሙት አገልግሎትና ትሩፋት አዲስ አበባ በቤተ መንግሥቱና በቤተ ክህነቱ ይሰማኖሮ ብፁዕነታቸው እንዳለቡት ጉዳያቸውን ፈጽመው ሊመለሱ አልቻሉም። ይኸውም በግርማዊ ቀዳማዊ ዓፄ ኃይለ ሥላሴ ፈቃድና ትእዛዝ እዚሁ አዲስ አበባ እንዲቆዩ ተደርጎ የመንበረ ጸባዖት ትድስት ሥላሴ ካቴድራልን መምህርነት ተሾሙ።

ብፁዕነታቸው ምንም እንኳን ከማኅበረ መነኮሳቱ መለየታቸው ቢያሳዝናቸውም፣ በእግዚአብሔር ፈቃድ የተቀበሉትን ከፍተኛ ሐላፊነት በመቀበል የተጣለባቸውን አደራ ለመወጣት የተለመደ

ትጋታቸውን ማሳየት ጀመሩ። ይሁን እንጂ ብዙም ሳይቆዩ ኢትዮጵያ በፋሺስት የኢጣልያ ጦር ተወረረች። በዚህ የተነሣም ንጉሠ ነገሥቱ ከተት ሠራዊት ምታ ነጋሪት ብለው ወደ ማይ ጨው ሲዘምቱ እሳቸውም እንደ ሌሎች አባቶች አብረው ዘመቱ። ጦርነቱ በፋሺስት ሠራዊት አጥቂነት ሲጠናቀቅ ብፁዕነታቸው ከሌሎች ጥቂት እባቶችና እርቦች ጋር ተማርከው በቀይ ባሕር እካባቢ ወደ ሚገኘው ደሴተ ናኩራ ተጋቡ።

የአምስት ዓመቱ ዘግናኝ ወረራ በኢትዮጵያውያን የበላይ ነት ተጠናቆ ሁሉም ነገር ወደ ነበረበት ሲመለስ ብፁዕነታቸው እንደ ሌሎች በርካታ እርቦች ለሻርክ /የባሕር አውሬ/ ከመጣል ተርፈው ከጥቂት እባቶችና እርቦች ጋር ከገዛት ወጡ። ከዚያም እግዚአብሔርን በማመስገን በገዳማቸውና ሌሎች ቦታዎች እየተዘዋወሩ ሐዋርያዊ ተግባር ሲያከናውኑ ቆዩ። የብፁዕነታቸውን አገልግሎት ከቀድሞ ጀምሮ የሚያውቁት ቤተ ክህነቱና ቤተ መንግሥቱ በ1943 ዓ.ም መስከረም ወር ላይ መልእክ ብርሃን በማለት የአድዋ ደብረ ብርሃን ሥላሴ አለቅነት ሾሟቸው። ይሁን እንጂ ብዙም ሳይቆዩ በዚሁ ዓመት ሰኔ 24 ቀን ለገዳሚ ወንበር የሚገባውን ራስ ወርቅ አሥረው የአዲስ ዓለም ማርያምን ንቡረ እድነት ተሾሙ።

በእግዚአብሔር ፈቃድ ከወንበር ወንበር ከፍ እያሉ ቤተ ክርስቲያንን ሲያገለግሉ የቆዩት ብፁዕነታቸው በ1945 ዓ.ም በተደረገው የኤዲስ ቆጶሳት ምርጫ ይበቃሉ ተብለው ከተመረጡት አባቶች መካከል እንዱ በመሆን በብፁዕ እቡነ ባስልዮስ ሊቀ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ አንብሮተ እድ «ብፁዕ እቡነ ሳዊሮስ ጳጳስ ዘጋሞ ጎፋ» ተብለው ተሾሙ።

በተሰማቸው ሀገረ ስብከት ከማኅበረ ካህናትና ምእመናን ጋር በመተባበር ያላመኑትን በማሳመን፣ ያልተጠመቁትን በማጥመቅ የምእመናንን ቁጥር በማብዛት ላቅ ያለ ሐዋርያዊ አገልግሎታቸውን ሲያበረክቱ ቆዩ። አብያተ ክርስቲያናትን በማሳነስ፣ በሀገረ ስብከቱ ልዩ ልዩ የልማት ሥራዎች እንዲሠሩ በማድረግ የካህናት ገቢ እንዲጨምር፣ በአገልግሎታቸውም እንዲተጉ በማድረግ ላይ እንዳሉ ባደረባቸው ሕመም ጥር 17 ቀን 1959 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። ሥርዓተ ቀብራቸውም ብፁዓን ሊቃን ጳጳሳት፣ የሀገረ ስብከቱ ካህናት፣ በርካታ ምእመናንና የብፁዕነታቸው ቤተሰቦች በተገኙበት የሀገረ ስብከታቸው ርዕሰ ከተማ በሆነው አርባ ምንጭ መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው ረድኤት አይለየን።

3.21. ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1887 - 1983 ዓ.ም/

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ አጅግ የተከበሩና የታወቁ ክነበሩት ወላጆቻቸው ቄስ ገብረ ኢየሱስ ፈቃዱ እና ከእናታቸው ከእመት ዓመተ ኢየሱስ ምሕረተ አብ በኤርትራ ደቡባዊ ዞን ልዩ ስሙ ኩርባርያ በሚባለው ቦታ ነሐሴ 12 ቀን 1887 ዓ.ም ተወለዱ።

ወላጆቻቸው ለብዙ ጊዜ ልጅ ሳይወልዱ በመቆየታቸው ክረጅም ጊዜ ንዘንና ተማሃፅኖ በኋላ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስን በስዕለት በማግኘታቸው እነርሱም ሆኑ መላ ቤተሰባቸው ተደሰቱ። እንደ ቤተ ክርስቲያን ሥርዓት መስከረም 17 ቀን 1988 ዓ.ም በሰለተ በዓለ መስቀል ተጠምቀው ስማቸውም «ገብረ መስቀል» ተብሎ ተሠየመ።

የብፁዕነታቸው እናት አግዚአብሔርን ልጅ እንዲሰጣቸው ሲለምኑ ልጅ ካገኙ ለቤተ መቅደስ አገልግሎት ሲፈጽሙ ይኖር ዘንድ ለቤተ ክርስቲያን እስጣለሁ በሚል ስዕለት ነበርና ቃላቸውን በማክበር ዕድሜያቸው ሦስት ዓመት ከሰድስት ወር ሲሆን እዚያው ኤርትራ ውስጥ ይገኝ ወደ ነበረው አቡነ ብፁዕ አምላክ ገዳም ወስደው አስረከቧቸው። የገዳሙ ማኅበር ግን በእምነታቸው የገቡትን ቃል መፈጸማቸውን አድንቀውና አመሰግነው እስከ ስድስት ዓመት ድረስ ከእነርሱ ጋር እንዲቆዩ ምክር ሰጥተው ወደ ቤታቸው አንዱ መለሱ አደረጉ። የብፁዕነታቸው ወላጆችም የማኅበረ መነኩሳቱን ምክር በመቀበል መልሰው በመውሰድ ስድስት ዓመት እስኪሆናቸው ድረስ በእንክብካቤ አሳደጓቸው። ስድስት ዓመት እንደ ሞላቸውም ወደ ዚያው ገዳም በመመለስ በሐላፊነት አባ ኪዳነ ማርያም ይባሉ ለነበሩት ታላቅና የተከበሩ መነኩሴ ሰጧቸው።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ወደ ገዳሙ ከገቡበት ጊዜ ጀምሮ ትምህርታቸውን እየተከታተሉ ማኅበረ መነኩሳቱንም እንደ ልጅነታቸው እየተላላኩ ማገልገል ጀመሩ። ቀለም ፈጥኖ የመያዝ ችሎታ የነበራቸው ብፁዕነታቸው አገልግሎታቸውን በትጋት ከመፈጸም ጋር ትምህርታቸውን በሚገባ ተምረው ልክ ዘጠኝ ዓመት ሲሆናቸው ንባብ፣ ዳዊትና ግብረ ዲቁና በሚገባ አጥንተው መዓርገ ዲቁናን ተቀበሉ።

ከዚህ በኋላ ከወላጆቻቸው በአደራነት የተቀበሏቸው ባሕታዊ ኪዳነ ማርያም የብፁዕነታቸውን የትምህርት ፍላጎትና ትምህርት የመቀበል ችሎታ በመመልከት ከፍተኛ ትምህርት ወደ ሚገኝበት ቦታ ይዘዋቸው ለመሔድ በመወሰን በትግራይ ክፍለ ሀገር ተምቤን አውራጃ ወደ ሚገኘው ተንሰሐ ገዳም አመጧቸው። በዚያን ጊዜ ዕድሜያቸው 12 ዓመት ከሆነ ወር ነበር። በዚያም እርሳቸውም በአደራነት እንደ ተቀበሏቸው የገዳሙ መምህር ለነበሩት ለመሪ ጌታ ወልደ ትንሣኤ «አደራ» ብለው በመስጠት ከጥቂት ቀናት ቆይታ

በኋላ ወደ ገዳማቸው ተመለሱ።

ምንም እንኳን ፈደል አስቆጥረው ያሳደጓቸው መምህራቸው አባ ኪዳነ ማርያም ትተዋቸው በመሔዳቸው ለጊዜው ቢደናገጡም፤ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ እየዋሉ አያደሩ ግን ከበታው ጋር እየተለማመዱና ትምህርቱም እየተስማማቸው ሔደ። በመሆኑም ትምህርታቸውን በንቃት በመከታተል በአጭር ጊዜ ከመሪ ጌታ ወልደ ትንሣኤ የውዳሴ ማርያምን ዜማና የቃል ትምህርት ተማሩ። ብፁዕነታቸው በነበራቸው ከፍተኛ የመማር ፍላጎት የተነሣ በተንበሐ ገዳም አሐዱ ብለው የጀመሩትን ሰውቀት መንፈሳዊ ለማበረታት ወደ ጭኽ ሥላሴ ገዳም ሔዱ። በዚያም ሁለተኛውን ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን እንደ ጀመሩ ከመምህራኑ ብቃትና፤ ከተማሪዎች ብዛትና ከጉባኤው ድምቀት አንጻር «ደብረ ጋይል» ወደ ተባለው ገዳም ቢሔዱ የበለጠ ሰውቀት እንደ ሚያተርፉ ሰሙ። በመሆኑም ወደዚያው ገዳም አቀኑ።

በዚያም ሰፊ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ከነበሩት የድጓ ሊቀ መምህር ወልደ እግዚእ የጸዋትም ዜማ ትምህርታቸውን ተምረው በሚገባ አጠናቀቁ። ትምህርታቸውን በመቀጠልም በዚያው ገዳም የኔታ ህብተ ሥላሴ ከሚባሉት የቅዳሴ መምህር የቅዳሴውን ትምህርት አጠናቀቁ። ብፁዕነታቸው ከመማር ጋር አገልግሎቱን ከልጅነታቸው ጀምሮ ይፈልጉት ነበርና በተማሩት ትምህርት በቅዳሴና በሌሎች መንገዶች የቤተ መቅደሱን አገልግሎት ያበረከቱ ነበር።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በዚህ ዓይነት ከበታ ቦታ እየተዘዋወሩ ከተማሩ በኋላ በ1910 ዓ.ም ወደ ሀገራቸው ተመለሰው ከወላጆቻቸውና ከዘመዶቻቸው ጋር ለጥቂት ወራት ቆዩ። ከዚያም የጀመሩትን ትምህርት ለማስፋፋት ወደ ጎንደር ለመሔድ ወላጆቻቸውንና ዘመዶቻቸውን በንብት ጠየቁ። በተለይ እናታቸው ዳግም የልጃቸውን ርቆ መሔድ ባለመቀበል ቢያለቅሱም እንደ ምንም እግባብተው ዕድሜያቸው ልክ 23 ሲሆን በ1911 ዓ.ም ለትምህርት ወደ ጎንደር ሔዱ።

ብፁዕነታቸው እግረ መንገዳቸውን ቅዱሳት መካናትን እየተሳለሙ እግዚአብሔርን እየተማወኑ ተገብው ጎንደር ማንከ ቅዱስ ሚካኤል ከሚባለው ደብር ደረሱ። በዚያም የኔታ ቢሰጥ ከተባሉ መምህር ዘንድ ለሁለት ዓመታት አቋቋምንና ዝማሬ መዋሥዕትን ተማሩ። ከዚህ በኋላ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት ለብዙ ዓመታት ይመኙት የነበረውን ትርጓሜ መጻሕፍት ለመማር እዲስ አበባ በሚገኘው መንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል ቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ዘርግተው ወደ ነበሩት ታላቁ ሊት መምህር ደስታ /በኋላ

ብፁዕ አቡነ አብርሃም/ በ1914 ዓ.ም ገቡ።

በመምህር ደስታም /ብፁዕ አቡነ አብርሃም/ ሆነ በመላ ጉባኤያቸው መልካም አቀባበል የተደረገላቸው ብፁዕነታቸው ጓጉተው የሔዱለትን የመጻሕፍት ትርጓሜ ትምህርት በስፋት ቀጠሉ። ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ እዲስ ዕውቀትን ለመያዝ ከነበራቸው ጉጉትና ፍላጎት እንዲሁም ቀለም የመቀበል ፍጥነት የተነሣ በመምህራቸው ዘንድ ከፍተኛ አድናቆትና ተቀባይነት ነበራቸው ይባላል። በዚህም የተነሣ መምህራቸው ብፁዕ አቡነ አብርሃም ከቤተ መንግሥትና ከቤተ ክህነት እንግዶች ሊጠይቋቸው ወደ አባቸው ሲመጡ ደቀ መዝሙራቸው ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ከጉናቸው ተቀምጠው በአስተውሎት የተመላ አስተያየታቸውንና ምክራቸውን እንዲበነዝሩ ያደርጉ ነበር ይባላል። አንግዳ ሲመጣም ብቻ ሳይሆን ጉባኤያቸውን ዘርግተው የመጻሕፍትን ምሥጢር ሲተነትኑ ቀድሞ ሐሳብንና አስተያየትን የመግለጽ ዕድል ለብፁዕነታቸው እየሰጡ እንዲናገሩና እንዲገልጹ ያደርጉ ነበር ይባላል። ይህ የመምህራቸው እንክብካቤና የራሳቸው ብቃት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስን እስከ ቤተ መንግሥቱ ድረስ እንዲታወቁ አደረጋቸው።

ብፁዕ አቡነ አብርሃም የደቀ መዝሙራቸውን ችሎታ በማድነቅ ከንግሥተ ንግሥታት ዘውዲቱ ጋር አስተዋወቋቸው። ንግሥቲቱም ካዩትና ከበሙት አስተዋይነታቸው በመነሣት መዝነውና አድንቀው ያለ አንድ ችግር ትምህርታቸውን እንዲማሩ የሚገባቸው ድርጉ ከቤተ መንግሥቱ እንዲበፈርላቸው አደረጉ። ከዚህም ጋር ከሁሉም አብልጠው የሚወዱት መጽሐፍ መሆኑን ተገንዝበው በብራና የተጻፈ አንድ ትልቅ መጽሐፈ መነኩሳትና ሌሎችንም መጻሕፍት ሸለጧቸው። በዚህ ዓይነት ከዕውቀ መምህራቸው መምህር ደስታ /ብፁዕ አቡነ አብርሃም/ ወንበር ሥር ቁጭ ብለው ሐዲሳትን፤ ብሉያትን፤ ሲቃውንትንና መጽሐፈ መነኩሳትን ተምረው አጠናቀቁ።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በእዲስ አበባው መንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል በመማር ላይ ባሉ በነበራቸው ተለሚነትና ነገርን እራቆ የማቅረብ ችሎታ ለ1600 ዘመናት የዘለቀው የግብፅ ቤተ ክርስቲያን አባቶች በኢትዮጵያ ላይ መሾም ቀርቶ ኢትዮጵያውያን በኢትዮጵያ ላይ እንዲሾሙ ከፍተኛ ትግል አድርገዋል። በትግላቸውም ድልን ተቀዳጅተዋል። በብፁዕነታቸው አስተባባሪነት በኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ትግል እግብቂኝ ውስጥ የገቡት ግብፃውያን የያኔ ውን መምህር ገብረ መስቀልን «ገብረ መስቀል ነቀል» በማለት ይጠሯቸው ነበር ይባላል።

በዚህ መጽሐፍ የመጀመሪያ ምዕራፍ በሰፋት እንደ ተተረ

ከው የጽሑፍ ለኢትዮጵያውያን ይገባል ክርክሩ ውስጥ ለውስጥ ሲካረር ቆይቶ በ1919 ዓ.ም እና በ1920 ዓ.ም ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ። የኢትዮጵያ መንግሥትም ለእንቅስቃሴው ሙሉ ድጋፍን ሰጠ። በመጨረሻም ግብፃውያኑ በኢትዮጵያ ጥያቄ ተስማሙና «የምንሸማቸውን አባቶች መርጣችሁ ላኩ» ብለው ወደ ኢትዮጵያ መልእክት አስተላለፉ።

በግብፃውያኑ ጥያቄ መሠረት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሲቃውንት ተሰብስበው መምህር ደስታን /በኋላ አቡነ አብርሃም/፣ መምህር ኃይለ ማርያምን /በኋላ አቡነ ጴጥሮስ/፣ መምህር ኃይለ ሚካኤልን /በኋላ አቡነ ሚካኤል/ና መምህር ገብረ ኪዳንን /በኋላ አቡነ ይስሐቅ/ መርጠው ከሌሎች መልእክተኞች ጋር በግንቦት ወር 1921 ዓ.ም ወደ ግብፅ ላኩ። ከአባቶች ጋር ከሌሎች መልእክተኞች አንዱና የልዑካኑ መሪ የያዘው አባ ገ/መስቀል /ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ/ ነበሩ።

ሲቃውንቱ ግብፅ እንደ ደረሱ ግብፃውያን «የጽሑፍ ሹመት እንዳይኖር ለኢትዮጵያውያን ጳጳሳት ሙሉ ሥልጣን እንሰጥም» ብለው በመምከር የግብፃውያኑ ስምምነት ኢትዮጵያውያኑ እንዲያጸድቁት በጽሑፍ አድርገው ሰጧቸው። በማታለል ታሪካዊ ስሕተት ሊያሠሯቸው እንደሆነ ለኢትዮጵያውያኑ ከታደለው ወረቀት የተገነዘቡት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ወረቀቱን ከወንድሞቻቸው ሰብስበው ከያዙ በኋላ የሚከተለውን ታሪካዊ ንግግር አሰሙ።

«እኛ ወደዚህ የመጣነው እንሸማለን፤ ሥልጣን እንጨምራለን ብለን እንጂ ውል ልንገባ፤ የነበረንንም ሥልጣን አሳልፈን ልንሰጥ አይደለም። እናንተም የሚሸሙትን አባቶች መርጣችሁ ስደዱ ባላችሁት መሠረት መጥተናል።... በመሠረቱ መዋዋል መፈራረም ሥጋዊ እንጂ መንፈሳዊ አይደለም። ሐዋርያት ሲሾሙ ውል ነበራቸውን? እስኪ ማርቆስ የተዋዋለውን ውል ፈርማውን አሳዩን? እኛኮ ጥንታውያን አባቶቻችንን እንዳናስቀይም ግንኙነታችን እንደ ነበረው በፍቅር እንዲቀጥል ብለን ነው እንጂ እናንተ አባትነታችሁን ብትነሱን ከሌሎች እንደምናገኘው ልባችሁ ያውቀዋል። ... ደግሞም ትዝ ይበላችሁ፤ ሀገራችሁ አሸዋ በረሃ ነው። ቁማችሁ የምትኬዱት ከሀገራችን በሚፈልቀው በዓባይ ውኃ ነው። እናንተ መንፈሳዊ ምግባችንን፤ መብታችንን ብትገድቡ እኛም አባቶቻችን ይሉት እንደ ነበረ ሥጋዊ ምግባችሁን የጣይን ውኃ መገደብ እንችላለን። ውል ግቡልን የምትሉ ከሆነ ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋር ተዋዋሉ እንጂ ከእኛ ጋር አይደለም። አሁንም ትሾሙ እንደሆነ ሾማችሁ ስደዱን። የማትሾሙን ከሆነ ደኅና ሁኑ ብላችሁ አሰናብቱንና ወደ ሀገራችን እንመለስ።»

ቁርጠኛ ንግግራቸውን የሰሙት ግብፃውያን አባቶችም ጉዳዩን ሊቀሰብሱ እንደማይችሉ ተገንዝበው ተመርጠው የመጡ ላቸውን ኢትዮጵያውያን አባቶች በወቅቱ ፓትርያርካቸው በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ዮሐንስ እንብርተ ሰድ ሾመው ወደ ኢትዮጵያ ላኳቸው።

ብፁዕ አቡነ አብርሃም መዓርገ ጽሑፍ ተሾመው ወደ ኢትዮጵያ እንደ ተመለሱ የተሰጣቸው ሀገረ ስብከት ጉጃም ነበር። በመሆኑም ብፁዕነታቸው ወደ ዚያ ሲያቀኑ ደቀ መዝሙራቸው የነበሩት መምህር ገብረ መስቀልም /ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ/ አብረዋቸው ሕዱ። በዚያ በማስተያየርም ሆነ በማስተዳደር ሥራው የፅውቀት መንፈሳዊ አባታቸውን እያገዙ እርሳቸውም ሥነ አስተዳደሩን ያጠኑ ጀመር። ይሁንና በዚህ ደገኛ ተግባር ላይ እያሉ ግፈኛው የኢጣልያ ጦር ሀገራችንን ወረረ። የኢትዮጵያን በግፍ መወረር ያዩት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስም አቡነ አብርሃምን በዚያው በጎጃም ትተው ወደ አዲስ አበባ በመምጣት ከግርማዊ ንጉሠ ነገሥቱ ጋር ወደ ማይጨው ዘመቱ። የማይጨው ዘማች ጦር ሲበታተንም ወደ ደሴ በመመለስ የመድኃኔ ዓለም አስተዳዳሪ በመሆን የወሰዱ እርባሳችን በማስተባበር አኩሪ ሥራን ሲሠሩ ቆዩ።

ጠላት ከኢትዮጵያ ከወጣ በኋላ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በሊቀ ሊቃውንት መዓርገ የታሰካ ነገሥት በአታ ለማርያም ገዳም አስተዳዳሪ ሆነው ተሾሙ። ሹመቱን በአኩቴት በመቀበል አገልግሎታቸውን በትጋት እየተወጡ ሳሉ ሥልጣናቸውን እንደያዙ የሰጩ ገብረ ጊዮርጊስ /በኋላ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባሰልዮስ/ እንደራሴ፤ በጠቅላይ ቤተ ክህነት የመንፈሳዊ ጉባኤ ምክትል ሰብሳቢ ሆነው በመሾም ሰፋ ያለ አገልግሎት አበርክተዋል። ብፁዕነታቸው በተለይ በምክትል ሰብሳቢነታቸው የጠቅላይ ቤተ ክህነት አስተዳደራዊ መዋቅር መልክ እንዲኖረው አድርገዋል። በየሀገረ ሰብከቱ፤ አውራጃውና ወረዳው መንፈሳዊ ጉባኤያትን አቋቁመዋል። ዛሬ ቤተ ክርስቲያን የምትተዳደርበት የቃለ ሀዋዲ ደንብ ንድፍ መሠረቱ እንዲጣል አድርገዋል።

በነበራቸው የማስተዳደርና የማስተባበር ብቃት ከሹመት ወደ ሹመት እያደጉ የመጡት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በ1940 ዓ.ም በርእሰ አድባራት ወገዳማት ዘኢትዮጵያ አክሱም ጽዮን ንብረ እድና የአውራጃው አስተዳዳሪ በመሆን ተሾመው ሄዱ። ከመንፈሳዊው አስተዳደር ጋር የሥጋዊውን አስተዳደር እንዲመሩ ሥልጣን የተሰጣቸው ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ከበታች ካሉት የአውራጃው ጳጳሮችና አስተዳዳሪዎች ጋር በመተባበር በአውራጃው ድኻ እንዳይበደል፤ ፍርድ እንዳይጓደል አድርገዋል።

በአክሱም ጽዮን ንቡረ እድነትና በአውራጃው አለተዳዳሪነት ሰ10 ዓመታት ያህል አኩሪ ተግባር የፈጸሙት ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በወቅቱ የትግራይ ሊቀ ጳጳስ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ይስሐቅ ሲያርፉ ሐምሌ 18 ቀን 1948 ዓ.ም በመጀመሪያው የኢትዮጵያ ፓትርያርክ በብፁዕ ወቅዱለ አቡነ ባስልዮስ አንብሮተ አድ ሁለተኛው የትግራይ ጳጳስ ሆነው ተሾሙ።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስም ሹመቱን በፍጹም ፍርሀትና ታላቅ ትሕትና ተቀብለው እስከ ዕለተ ዕረፍታቸው ድረስ ምእመናን የሚገለገሉባቸውን አብያተ ክርስቲያናትን፣ ትምህርት ቤቶችን ከማሠራት ጋር እንደበታቸውን ከጸሎትና ከማለተማር፣ ዓይናቸውን መጽሐፍ ከመመልከትና የክርስቶስን መክራ መስቀል አያሰቡ ከማልቀላ፣ እጃቸውን ሰድሆች ከመዘርጋት፣ በጎሊናቸው ፈጣሪያቸውን ከማሰብ ሳያቋርጡ መዋዕል ሕይወታቸውን ሁሉ በቁም ነገር አሳልፈውታል።

ብፁዕነታቸው በትግራይ ሀገረ ሰብከት ሊቀ ጳጳስ ሆነው ባገለገሉባቸው ዓመታት በርካታ ጠቃሚ ሥራዎችን አከናውነዋል። ከእነዚህም ውስጥ ቅዱስ ያሬድ መንፈሳዊ ት/ቤት፣ ከሣቴ ብርሃን መንፈሳዊ ት/ቤት፣ አብርሃ ወአጽብሐ መንፈሳዊ ት/ቤት፣ በመቀሌ ማገበራዊ ኑሮ፣ የካህናት ማሠልጠኛ ት/ቤት፣ ቤተ መጻሕፍትና ምንግፍ ሥራ፣ ሌሎች ዘመናዊ ት/ቤቶች በአድዋ፣ አዲ አቡን፣ የሐ፣ ውቅሮ፣ ዓጋሚ /ጉሰ መኻዳ/፣ ተንቤን /ሀቢይ ዓዲ/፣ ሽሬና ዓዲ አውዓላ ተጠቃሾች ናቸው።

ዛሬ በዲግሪና በዲፕሎማ ደረጃ ደቀ መዛሙርትን እያፈራ ሰቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሚያስማራው የከሣቴ ብርሃን መንፈሳዊ ኮሌጅ አላቸው መሠረቱን የጣሉለትና ምኞታቸው እንደ ነበረም ይነገራል።

ሁለተኛው የኢትዮጵያ ፓትርያርክ የነበሩት ብፁዕ ወቅዱለ አቡነ ቴዎፍሎስ ከመንበራቸው በደርግ መንግሥት በተነሡ ጊዜ እርሳቸውን የሚተካ ፓትርያርክ ተመርጦ እስኪሾም ድረስ ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ በሌሎች አባቶች ብቃታቸው ተመለክሮ ተመርጠው ተጠባባቂ ፓትርያርክ ሆነው በ1971 ዓ.ም ብፁዕ ወቅዱለ አቡነ ተክለ ሃይማኖት እስከ ሚሾሙ ድረስ በብቃት አገልግለዋል።

ብፁዕነታቸው የደርግን መንግሥት በሚመለከት አንድ የሚነገር ታሪክ አላቸው። ይኸውም መንግሥቱ ሙሉ በሙሉ ሥልጣኑን ጨብጦ ሀገሪቷን መምራት ከጀመረ በኋላ የሕዝቡን አመለካከት ይቀይሩባቸዋል ያላቸውን ሰዎች እየመረጠ ከእሱ ጋር እንዲሰሩ፣ የማይሰማሙ ከሆነ ደግሞ እንዲገደሉ ያደርግ ነበር።

በዚህ ረገድ የቤተ ክርስቲያናችንን አባቶችም ከጎኑ ለማለልፍ ጥሪት አድርጓል። የወደቀውን ዘውዳዊ መንግሥት ረስተው ከአዲሱ ወታደራዊ መንግሥት ጋር እንዲጓዙ፣ ሕዝቡንም እንዲያስተምሩ ከተጠየቁ አባቶች ውስጥ ብፁዕነታቸው አንዱ ነበሩ። ጉዳዩን በቅርብ ሲከታተሉ የነበሩ ሰዎች እንደ ሚናገሩት ከደርግ ተወክለው የተሳኩት ሰዎች ሕደው ሲጠይቋቸው ብፁዕነታቸው በነበራቸው ጥብአት «እኔ የማውቀው የዚች ህገር ንጉሥ ግርማዊ ቀዳማዊ ዓፄ ኃይለ ሥላሴን ብቻ ነው፤ ሌላ ንጉሥ አላውቅም፤ እንዳውቅም አልፈልግም» ብለው በድፍሪት ተናግረዋል። በዚህም ደርግ የብፁዕነታቸውን ጥንካሬና ግልጽ አቋም አድንቆ ምንም ዓይነት እርምጃ ሳይወስድባቸው «ባይሆን ሕዝቡን እንዲህ ብለው እንዳ ይሰብኩብን» ብሎ ማሳለቢያ ሰጥቶ አልፏቸዋል።

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ለ87 ዓመታት ቅድለት ቤተ ክርስቲያናቸውን ያለ ድካምና መለልቶት ካገለገሉ በኋላ የተወለነ ላቸው ዕድሜ ሲደርስ በተወለዱ በ 96 ዕድሜያቸው ነሐሴ 12 ቀን 1983 ዓ.ም ከሌሊቱ 6፡ሀሀ ላይ ዐረፉ።

ሥርዓተ ቀብራቸውም ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳት፣ ቆሞላት፣ ካህናትና ምእመናን በተገኙበት መቀሌ በሚገኘው የደብረ ሰላም ቅዱስ ሚካኤል ካቴድራል ተፈጽሟል። የብፁዕነታቸው ሕያው ሰም የሚጠራበት ታሪካቸው የሚታወቅበት ቤተ መዘክር መቀሌ በሚገኘው የደብረ ሰላም ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን መቅደስ ውስጥ በሀገረ ሰብከቱ ካህናትና ምእመናን ትብብር ተሠርቶ ከጎዳር 12 ቀን 1991 ዓ.ም ጀምሮ በሕዝብ በመጉብኘት ላይ ይገኛል። የብፁዕነታቸው በረከት ይደርብን። አሜን።

3.22. ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1901 - 1961 ዓ.ም/

በቀድሞው ነጃም ጠቅላይ ግዛት ደብረ ኤልያስ ተብሎ በሚታወቀው ቦታ ከአባታቸው ከመምህር ትርፌና ከአናታቸው ከወ/ሮ ትሐት ወልደ አካውሃ ነሐሴ አምስት ቅን- 1901 ዓ.ም ተወለዱ። የቀድሞ በማቸው ሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ይባል ነበር።

ወላጅ አባታቸው የልጃቸውን በትምህርት ሰው የመሆን ሕልም በውስጣቸው ቢይዙም ብፁዕነታቸው ተወልደው ገና በድስት ዓመት ሲሆናቸው በድንገተኛ ሕመም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። አንኳን ለእርሳቸው ለሌላ የሚበቁት አባታቸው በሞት የተለዩአቸው ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስም የአባታቸው አደራ ነበረና ስመ ክርስትና ባገኙበት ደብረ ኤልያስ ያስተምሩ ከነበሩት መሪ ጌታ ሣህለ-ከፈደል ጀምሮ ሙሉ ጸዋት ዜማን አጠናቀቁ። የብፁዕነታቸውን አስደናቂ የመማር ችሎታ ያዩት የዲብሩ ማገበርና አለቃ ገና በልጅነታቸው በዚያው ደብር የካህናት አጋፋሪና የቤተ መካሃባበት ሹም ሸደረጋቸው።

በደብሩ የተሰማቸውን ሕላፊነት በብቃት አየተወጡ በዚያው ደብር ዕውቅ የቅኔ መምህር ከነበሩት መሪ ጌታ ገብረ ሥላሴ ዘንድ የቅኔን ትምህርት አጠናቀቁ። በብፁዕነታቸው አስደናቂ ቀለም የመያዝ ብቃት የተገረሙት መምህራቸውም ቀደም ሲል በደብሩ ከተሰማቸው ሥልጣንና ተግባር ጋር ሲገባሁቸው ይገኙ በነበሩት ከ200 በላይ ተማሪዎቻቸው ላይ ሐላፊ አድርገው ሾሟቸው። ከዚህም ብልህነታቸውንና ወደ ፊት የሚደርሱበትን ትልቅ ቦታ በመንፈስ ቅዱስ ተገልጦላቸው ከሥራቸው አድርገው የሚበ ሉትን አያበሉ፤ የሚጠጡትን እያጠጡ፤ የውዳሴና የቅዳሴ ማርያምን፤ የትምህርተ ጎቡዓትንና የኪዳንን ትርጓሜ በሚገባ እስጠኗቸው። እንደ ተለመደው ትምህርቱን ሲያጠናቅቁም ከደብሩ አስተዳደርና ካህናት ጋር መከረው ፊቃድ ካገኙ በኋላ በወቅቱ አዲስ አበባ ላይ ሰፊ ጉባኤ ዘርግተው ያስተምሩ ወደ ነበሩት ዕውቀ አለቃ ጎሩይ በደብሩ ማጎተም የአደራ ደብዳቤ አስይዘው ወደ አዲስ አበባ ላኳቸው። ሲልኳቸው ግን ለአምስት ዓመታት ያህል ከተማርክ በኋላ ወደ ደብርሀ ተመልሰው ሌሎችን እንድ ታስተምር በሚል የአደራ ቃል ነበር።

ታላቁ ሲቅ አለቃ ጎሩይም የማኅበሩንና የወዳጃቸውን የመምህር ገብረ ሥላሴን የአደራ ደብዳቤ ተቀብለው ከተመለከቱት በኋላ ብፁዕነታቸው ወደ ጉባኤው ገብተው የሐዲሳትን ትርጓሜ ይማሩ ዘንድ ፈቀዱላቸው። በመምህሩ ፊቃድ እጅግ የተደበቁት ብፁዕነታቸውም የሚወዱትንና መቼም ቢሆን ወደ ኋላ ብለውበት ሚያውቁትን ትምህርታቸውን ጀመሩ።

ወቅቱ በገራችንን የኢጣልያ ጦር በግፍ የወረረበት፤ በዚህ

የተነሣም የሕዝቡም ሆነ የሀገሪቷ ሰላም ክፉኛ ተናግቶ የነበረበት ቢሆንም ብፁዕ አቡነ ጲጥሮስ በአምስቱ ዓመታት የመጸሕፍተ ሐዲሳትንና የሃይማኖተ አበውን ትርጓሜ አጠናቀቁ። ከማጠናቀቅም አልፈው ማለተማር ጀመሩ። በዚህ ጊዜም የመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ አስተዳደርና ካህናት ዕውቀታቸውንና ግብረ ገብነታቸውን በመመልከት በደብሩ የሐዲስ መምህር ሆነው እንዲያስተምሩ መረጣቸው።

የአዲሱ የመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ሕንፃ በተፈጸመ ጊዜ እንደ ሌሎች ሽማግሌ ካህናት ኮፍ ያለ ሽልማት ተቀበሉ። በመካነ ሥላሴ ደብር ከዘረጉት ጉባኤ ጋር በየዓመቱ መላ አርባ ጾምን ወደ ታላቁ ደብር ገነተ ጽጌ ቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን በመሔድ የሐዲሳትን ትርጓሜ ያሰሙ ነበር። በዚህና በሌሎች የእልቅና እገልግሎታቸው የተነሣም ስማቸው ከደብረቸው አልፎ በሌሎች እብያተ ክርስቲያናት ምእመናንና በቤተ መንግሥቱ አካባቢ እየገነነ መጣ። ከግርማዊ ቀዳማዊ ንጉሠ ነገሥት ዓፄ ኃይለ ሥላሴም በተለያዩ ጊዜያት ሽልማት አግኝተዋል።

ከዚህ ቀጥሎም መደበኛ ጉባኤያቸውን ሳይበትኑ በቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ት/ቤት የሐዲስ መምህር በመሆን ከ1936 ዓ.ም እስከ 1943 ዓ.ም ድረስ በማስተማር ብዙ ደቀ መዛሙርትን ለመምህርነት አብቅተዋል። በ1935 ዓ.ም ግርማዊ ቀዳማዊ ዓፄ ኃይለ ሥላሴ የቤተ ክህነት ሊቃውንት የእንግሊዝኛ ቋንቋንም ትምህርት መቅስም አለባቸው በሚል በሳይኛው ቤተ መንግሥታቸው ቦታ መድበው መምህር ቀጥረው እንዲማሩ ባደረጉ ጊዜ ብፁዕ አቡነ ጲጥሮስ ከተመረጡት አባቶች አንዱ በመሆን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በብቃት አጠናቀዋል።

የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስ የአጎት ልጅ እንደ ነበሩ የሚነገርላቸው ብፁዕ አቡነ ጲጥሮስ ከብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ጋርም የጠበቀ ግንኙነት እንደ ነበራቸው ይነገራል። በዚህም የቅዱስነታቸው አቡነ ቀሊስ በመሆን እገልግለዋል። ፀጉራቸውንም የሚላ ጫቸው እሳቸው ነበሩ ይባላል። ብፁዕነታቸው ወንበር ዘርግቶ ከማስተማር በተጨማሪ በነበራቸው የመለበክ ጸጋ በፀውደ ምሕረት ሳይቃለ እግዚአብሔርን በሚጠናቀቁ ሁኔታ በማቅረብ ቤተ ክርስቲያንን በለፈው እንዳገለገሉ ይነገራል። በዚህም ለመጀመሪያ ጊዜ ሰጠቅላይ ቤተ ክህነት ሠራተኞች አሁኑ አሁኑ የሰብከተ ወንጌል መርሐ ግብር ሊጀመር ሊቀ ጉባኤ የሚል ማዕረግ ተሰጥቷቸው ያስተምሩ ነበር። ይህንን የመሰለው ጉባኤ ወደ መንፈሳዊ ኮሌጅና ሌሎች ቦታዎችም እንዲሰፋፋ ብፁዕነታቸው ትልቅ ሚና ነበራቸው።

በ1938 ዓ.ም ከአዲስ አበባ ወደ ትውልድ አካባቢያቸው

እንዲሁም ተደርጎ የደልማ መድኃኔ ዓለምን ቤተ ክርስቲያን ገዳም በመምህርነት፤ አውራጃውንም በሊቀ ካህናትነት እንዲያስተዳድሩ ተሾሙ። በዚያም ሰተወሰኑ ዓመታት ካገለገሉ በኋላ በ1943 ዓ.ም በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ተመርጠው የሀረብኛን ቋንቋ ተምረው የጥንት መጻሕፍትን ለመመርመርና ለማስተማር እንዲችሉ በሚል ወደ ግብፅ ካይሮ ተላኩ። ብፁዕነታቸው በዚሁ ጉዟቸው በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማትንና ሌሎችንም የታሪክ ቦታዎች ጉብኝተዋል።

ወደ ግብፅ የሔዱበትን የዐረብኛ ቋንቋ ትምህርት ለሦስት ዓመታት ተከታትለው በቋንቋው መናገር፤ ማንበብና መጻፍ ከቻሉ በኋላ በ1936 ዓ.ም በግርማዊ ንጉሠ ነገሥቱ ተጠርተው ወደ አዲስ አበባ መጡ። እንደ መጡም በዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ ታዕካ ነገሥት በአታ ለማርያም ገዳም ሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ትርፌ ተብለው ተሾሙ።

ብፁዕ አቡነ ጲጥሮስ በሊቀ ሊቃውንትነታቸውም የተለያዩ ታላላቅ ሥራዎችን በመሥራት ውጤት ማስመዝገብ ጀመሩ። ከሠሯቸውም ሥራዎች ውስጥ በነበራቸው የሥነ ጽሑፍ ጸጋ በርከት ያሉ መጻሕፍትን አዘጋጅተው ለንባብ አብቅተዋል። እነዚህም ርትዕት ፍኖት ዘባስልዮስ በባሕረ ጣና /1948 ዓ.ም/፤ መጽሐፈ በቀዳሜት ዘጸም ወዘባዲ /1946 ዓ.ም/፤ ቃለ ምዕደን /1948 ዓ.ም/፤ የቅዱስ ጳውሎስ መጽሐፍ ንባቡ ከነትርጓሜው /1948 ዓ.ም/፤ መዝገበ ሃይማኖት /1950 ዓ.ም/፤ ከመጻሕፍተ ሐዲሳት ውስጥ ግብረ ሐዋርያትን፤ የለባቱን መልእክታት ሐዋርያትና የዮሐንስ ራእይን ትርጓሜ ከጥንት አባቶች ሊወርድ ሊወራረድ እንደ መጣው የአንድምታ ትርጓሜ - /1951/፤ የኦርቶዶክሳውያን እምነት /1951 ዓ.ም/ ናቸው።

ብፁዕነታቸው ጥሩ ነው ያሉትን ሥራ ሁሉ ከመሥራት ወደ ኋላ አይሉም ነበር። በዘመነ ሊቀ ሊቃውንትነታቸው በደርግ ስመነ መንግሥት ወደ ብሔራዊ ቤተ መንግሥቱ ተጠቃሎ እስከ ዛሬ በዚያው የሚገኘውን የሊቀ ሊቃውንቱን ቤት እሠርተዋል። ይህን በዘመናዊ መልኩ የተሠራውንና 7 መኝታ ቤቶች 70 ሰዎች በወንበር ተቀምጠው የሚያበላ አዳራሽ፤ ምድር ቤቱን ከመኝታ ቤቱና ባሉኑ ጋር ስምሥጢር የሚያገናኙ መንገዶች ያሉትን መኖሪያ ቤት በከፍተኛ ወጪ ካሠሩ በኋላ ጃንሆይንና እቴጌዬቱን እንዲመርቁላቸው ይጋብዛሉ። ጃንሆይም ግብዣውን በመቀበል ከእቴጌ ጋር ሆነው ቤቱን ሲመርቁ፤ የቤቱን አጠቃላይ ድርጅትና ታላቅነት ካዩ በኋላ «ግሩም ቤት ነው፤ ነገር ግን ለአንድ መነኩሴ ይኸንን የሚያከል ቤት ምን ይሠራለታል? ለአንድ ቤት ይኸን

ያህል ገንዘብስ ለምን ወጣ?» ብለው ቅሬታቸውን ገልጸው ነበር ይባላል። በዚህም ንጉሠ «ይኸን ያኸል ገንዘብ አውጥተው አንድ ቤት ላይ ያዋሉት ከላይ ሆኖ የሚቆጣጠራቸው ሰው ባለመኖሩ ነው» ብለው ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ሚኒስትሮች ያሉበት ነገር ግን ሊቀ ሊቃውንቱ በሰብሳቢነት የሚመራው «ባለ አደራ በርድ» የተሰኘ ተቆጣጣሪና ወላኝ አካል አቋቋሙ።

ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባለልዩስ የኢትዮጵያ ፓትርያርክ በነበሩ ጊዜ « 'አሐዱ አብ'፣ 'ሀበነ' እና 'አግዚአ' ሲባል ብቻ ካልሆነ በስተቀር በቅዱሴ ጊዜ መጋረጃ ተገልጦ ሥርዓተ ቅዱሴ እንዲከናወን» በሚል በቅዱስ ሲኖዶስ ውሳኔ አሰከ ተቀባሪነት ጊዜ ድረስ በሀገሪቱ ተጀምሮ አስከ ሚፈጸም ድረስ የቅዱሴ ሥነ ሥርዓት የሚከናወነው መጋረጃ ተዘግቶ ነበር። ነገር ግን ምንም እንኳን በሲኖዶስ ቢወሰንም የአዲስ አበባ ታላላቅ አድባራትና ገዳማት አለቆች ውሳኔውን በቀሎ ወደ ተግባር ለመለወጥ ፈርተው ነበር። በዚህ ጊዜ መልካም ነገር የሆነን በፍጥነት ወደ ተግባር የመለወጥ ብቃት የነበራቸው ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ ያለም ንም ፍርሀት በበዓታ ላይ ፈጥነው ተግባራዊ አድርገውታል።

ይህ የብፁዕነታቸው ፈጥኖ የመወሰነ ችሎታ ምንም እንኳን በርካታ ሥራዎችን እንዲሠሩ ቢያደርጋቸውም ለአሳቸው ግን የሚቃወሟቸውን ያበዛባቸው ነበር። በዚህ ረገድ አንድ በለፋት የሚነገር ታሪክ አላቸው። የታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ቤተ ክርስቲያን መንበር በአጅጉ ጠባብና ለአገልግሎት የተመቸ አልነበረም። ይህንን ችግር ያጤኑት ብፁዕነታቸው የቤተ መንግሥት ቤተ ክርስቲያን ነው፤ ተቃዋሚ ይመጣብኛል ሳይሉ ጉበኑን አፍርሰው በሩን በማስፋት የነበረችዋን መንበር አውጥተው ሌላ ሰፊ መንበር ያስገባሉ። ምንም እንኳን የፈረሰውን ጉበኑና በር አንድ ገና የነበረውን መልክ ጠብቀው ቢያሠሩትም በወቅቱ ለቤተ መንግሥቱ እንቅርባለን ይሉ የነበሩ ሊቃውንት በጥላቻ ተነሥተውባቸው ለማቸውን በጥሩ ሁኔታ አያነሱትም ነበር።

ይሁን እንጂ በሊቅነታቸውም ሆነ በደፋርነታቸው በቤተ መንግሥቱም ሆነ በቤተ ክህነቱ ይወደዱ ስለ ነበር ከመሸለምና ከመወደስ በስተቀር ምንም ዓይነት እርምጃ አልተወሰደባቸውም ነበር።

በዚህና በሌሎች ሀበይት ሥራዎቻቸው በ1947 ዓ.ም ታኅሣሥ ሦስት ቀን ከግርማዊ ንጉሠ ነገሥት በራሶች መዓርግ የራስ ወርቅና ሙሉ ሽልማትን ተቀብለዋል። ዳግመኛም በ1948 ዓ.ም የኒሻን ሽልማት ተሸልመው የሕግ መወሰኛ ምክር ቤት አባል ሆነዋል።

ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ በሊቀ ሊቃውንትነት መዓርግ ተቀምጦ ውልቁ ልዩ ልዩ አኩሪ ሥራዎችን እየሠሩ ሳለ ሐምሌ 12 ቀን 1952 ዓ.ም በተደረገው የጳጳሳትና የኢሲስ ቆጳሳት ምርጫ ተመርጠው ሐምሌ 17 ቀን 1952 ዓ.ም በመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ ገዳም በብፁዕ ወቅዱስ ፓትርያርክ አቡነ ባለልዩስ አንብሮተ ዕድ «ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ የሰሜንና የቤጌምድር ጳጳስ» ተብለው ተሾሙ።

ብፁዕነታቸው ሹመቱን በአኮቴት በመቀበል ወደ ጎንደር ከሔዱም በኋላ የተለመደ አገልግሎታቸውን በለፋት ቀጥለዋል። ዛሬ የአቋቋም ማስመስከሪያ የሆነችውና ጎንደር ከተማ የምትገኘው የደብረ ኃይል ወደብረ ጥባብ በዓታ ቤተ ክርስቲያን ቅድስትና መቅደስ ብቻ ነበራት። አሳቸው ወደ ቦታው ከሔዱ በኋላ ግን በራሳቸው ገንዘብ ቅኔ ማሕሌቱንም አሠርተው ለአገልግሎት እንዲበቃ አድርገዋል። ከዚህም በተጨማሪ በነበራቸው የሥራ ችሎታ ገቢው ለሀገረ ሰብከቱ መጠቀሚያ ይሆን ዘንድ አዲስ አበባ ከመንበረ ፓትርያርኩ አካባቢ የሚገኘውንና በደርግ መንግሥት ተወርሶ የነበረውን በኋላ በቅርቡ ቤተ ክርስቲያኗ የተረከበችውን አንድ ባለ ሦስት ፎቅ ሕንፃ አሠርተዋል።

ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ በሕይወታቸው መጨረሻ መንፈስ ቅዱስ አነሳለቷቸው በመላ ጎንደር በበቅሎ እየሠሩ ቅዱሳት መካናትን ይጎበኙ ነበር ይባላል። በጉዞ ለንብተው በሀገሪ ዳም መግቢያ ማኅበረ ሥላሴ ገዳም ደርለው በዚያው ሁለቱን ወር ሱባሌ ይዘው ቆዩ። ብፁዕነታቸው በገዳሙ የሁለት ወር ቆይታቸው አግዚአብሔር ገልጸላቸው ዕለተ ዕረፍታቸው አንደ ደረሰ ተረድተዋል። ሱባሌውን እንደ ጨረሱም ወደ ሀገረ ሰብከታቸው ተመልሰው ከግል ንብረታቸው ጀምሮ መልክ መያዝ ያለበትን ነገር ሁሉ መልክ አስይዘው ለሞታቸው ምክንያት በሆነው ደጃ ዘአሌት ተያዙ።

በዚህም ምንም እንኳን የሐኪም ርዳታ እንዲያገኙ ቢደረግም የጤናቸው ሁኔታ የበለጠ በመታወኩ ለከፍተኛ ሕክምና በዚያውም ቅድስት ሀገርን ተሳልመው እንዲሰናበቱ እግዚአብሔር ስለ ፈቀደ ወደ ኢየሩሳሌም ተላኩ። በዚያም ሊሻላቸው ባለመቻሉ ሐምሌ 4 ቀን 1961 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ።

ቀብራቸውም ብፁዕ አቡነ ቴዎፍሎስ በወቅቱ የኢትዮጵያ ፓትርያርክ እንደራሴና የሐረር ሀገረ ሰብከት ሊቀ ጳጳስ፣ ብፁዕ አቡነ ጢሞቴዎስ በወቅቱ የሲዳሞ ሀገረ ሰብከት ሊቀ ጳጳስ፣ ብፁዕ አቡነ ዮሴፍ በወቅቱ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ኤጲስ ቆጳሰ፣ ክቡር ንቡረ እድ ዲሚጥሮስ ገብረ ማርያም በወቅቱ በሚኒስትሮች መዓርግ የጠቅላይ ቤተ ክህነት ዋና ሥራ አስኪያጅ በተገኙበት

ሐምሌ 6 ቀን 1961 ዓ.ም በዚያው በኢየሱሳሌም ገዳማችን ተፈጽሟል። ብፁዕነታቸው ነፍሳቸው ከሥጋቸው ከመለየቷ በፊት ያለ ንብረታቸው በሙሉ ለቤተ ክርስቲያን እንዲሰጥ በተናዘዙት መሠረት እንደ ተፈጸመ ይነገራል። የብፁዕነታቸው በረከት ይደርባን። አሜን።

3.23. ብፁዕ አቡነ መርቆሬዎስ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1888 - 1968 ዓ.ም/

ቀድሞ ገብረ እግዚአብሔር ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ መርቆሬዎስ የካቲት 29 ቀን 1888 ዓ.ም በደሴው የኤርትራ ክፍለ ሀገር ጸዳጻ ክርስቲያን በተባለው ቀበሌ ከአባታቸው ከአቶ ወልደ ማርያም እና ከእናታቸው ከወ/ሮ ወለተ መድኅን ተወለዱ። እንደ ቤተ ክርስቲያን ሥርዓት በተወለዱ በአርባ ቀናቸው ስመ ክርስትና ሀብተ ወልድና ተቀብለው ገብረ እግዚአብሔር ተብለው ተሠዋው።

ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርሱም አዚያው ኤርትራ ክፍለ ሀገር መርቆሬዎስ ተብሎ በሚጠራው ታላቅ ገዳም ለዲቁና የሚያበቃቸውን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት አጠናቀቁ። ከዚያም በዚያው በትግራይ ክፍለ ሀገር ዓድዋ ዓፄ አቡን ተብሎ በሚታወቀው ቦታ ይኖሩ ከነበሩት ግብፃዊው አቡነ ጴጥሮስ የዲቁናን መዓርግ ተቀበሉ።

ትምህርታቸውን ለማጠናቀቅ ወደ ደብረ ዓባይ ገዳም በመሔድ ጸዋትወ ዜማንና የዓሥራ እራቱን ቅዳሴያት ዜማ ተምረው በመምህርነት ተመረቁ። ከዚያም ፊደል ቆጥረው ወዳደጉበት የአቡነ መርቆሬዎስ ገዳም በመመለስ ጉባኤ ዘርግተው ሲያስተምሩ በጎንም ሥርዓተ ገዳምን ሲያጠኑ ቆዩ። በዚህ ዓይነት ቀን በጉባኤ ውለው ማታ በተለያዩ ሥራዎች ማገበረ መነኩሳቱን ሲያገለግሉ እያገለገሉም ሥርዓተ እንጦንቦንና ጳኩሚሰን ሲማሩ ከቆዩ በኋላ ሚያዝያ 16 ቀን 1915 ዓ.ም በዚያው ገዳም በወቅቱ እበ ምኒት በነበሩት መምህር ሀጽመ ጊዮርጊስ ሥርዓተ ጸሎት ተደርሶባቸው መዓርግ ምንኩሰናን ተቀበሉ።

ከዚህ በኋላ ጎጃሕ ጠብቆ በትግርምት ከመኖር ጋር አእምሮአቸውን በመንፈሳዊ ዕውቀት የበሰጠ ለማነፅ ያሰቡት ብፁዕነታቸው ከገዳማቸው በመነሣት ወደ በጌምድርና ሰሜን ክፍለ ሀገር ሔዱ። በዚያም ከልዩ ልዩ ሲቃውንት ቤተ ክርስቲያን ጸዋትወ ዜማን በማጠናቀቅ የፍትሕ ነገሥትን፣ ሃይማኖት አባውንና የሐዲሳትን መጻሕፍት ትርጓሜ ጠንቅቀው በመማር በመምህርነት ተመረቁ።

በዚህ ዓይነት ዕውቀታቸውን ያስፋፉት ብፁዕ አቡነ መርቆ ሬዎስ ወደ ጎንደር ከተማ በመሔድ ጉባኤ ዘርግተው ደቀ መዛሙርትን በማስተማር ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት አድርገዋል። ይሁን እንጂ በዚያው በማስተማር ላይ ሳሉ ጠላት ኢትዮጵያን በግፍ በመውረፍ በታላቅ ገዝን ተውጠው ሲጸልዩና ሕዝቡንም ሲያጽናኑ ቆዩ። ይባስ ብሎም ጠላት በወረወረው የምብ ተመትተው ስለ ቆበሉ ብዙ ጊዜ በሐመም ሲበቃዩ ቆይተዋል።

ግፈኛው የፋሺስት ጦር ኢትዮጵያን ለቅቆ የሀገሪቱ ሰላም ከተመለሰም በኋላ በወቅቱ ዕጩ ገብረ ጊዮርጊስ /በኋላ ብፁዕ

ወቅዱስ እቡነ ባበልዮስ/ ታሪካቸውን ሰምተው ኖሮ ከጎንደር አስመጥተው በሐረር ሀገረ ሰብከት በሊቀ ካህናትነትና በዚያው የጥምቀተ ባሕር ቅዱስ ሚካኤልና የጽድቅ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን አስተዳዳሪ ሆነው አንዲያገለግሉ ሾሟቸው። በዚህ ዓይነት ሹመት ወደ ሐረር ያቀኑት ብፁዕ አቡነ መርቆሬዎስ የተለያዩ መንፈሳዊና ማገበራዊ አገልግሎቶች በመስጠት ላይ ሳሉ ሐምሌ 12 ቀን 1952 ዓ.ም በተደረገው የኢጲቦ ቆጶሳት ምርጫ በአንደኛነት ተመርጠው ሐምሌ 17 ቀን 1952 በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባበልዮስ ፓትርያርክ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ አንብሮተ እድ «እባ መርቆሬዎስ» ተብለው የባሌ ሀገረ ሰብከት ጳጳስ ሆነው ተሾሙ።

ወደ ባሌ ሀገረ ሰብከት ከሔዱ ጀምሮም ከአካባቢው ምእመናንና ካህናት ጋር በመተባበር በአካባቢው ወንጌል እንዲሰበክ፣ አዳዲስ እብያተ ክርስቲያናት እንዲታነጹ፣ ያረጁት እንዲታደሉ አድርገዋል። ጎባ ላይ መንበረ ጽጵስናውንና የጎባ መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያንን አሠርተዋል።

ብፁዕ አቡነ መርቆሬዎስ ባሌ ሀገረ ሰብከት ሳሉ በ1964 ዓ.ም ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም በመሔድ የኢትዮጵያን ገዳማት ጉብኝተው ተመልሰዋል። እግረ መንገዳቸውንም በወቅቱ የአስከን ድርያ ፓትርያርክ ክብሩት ብፁዕ እቡነ ዮሳብ ለክብራቸው የሚገባ የወርቅ መስቀል ከነሐብሉ ተሸልመዋል። እንደዚሁም ሁሉ በ1965 ዓ.ም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ወደ ሮም ካቶሊክ ልዑካን በላከች ጊዜ የልዑካኑ መሪ በመሆን ከሮማው ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ጳውሎስ ስድስተኛ ጋር በመገናኘት ሕዋርያዊ ተልእኮአቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ ፈጽመው ተመልሰዋል።

በቅርብ የሚያውቋቸው እንደ ሚናገሩት ብፁዕነታቸው ላመኑበት ነገር ወደ ኋላ የማይሉ፣ የቁጡነት ጠንካራ አቅዋም ነበራቸው።

ቅድስት ቤተ ክርስቲያናቸውን ረዘም ላሉ ዓመታት ያገለገሉት ብፁዕ አቡነ መርቆሬዎስ በመጨረሻ ባደረባቸው የጤና መታወክ በሕክምና ሲረዱ ቢቆዩም ሊሻላቸው ባለመቻሉ ነሐሴ 29 ቀን 1968 ዓ.ም ከዚህ ዓለም ድካምና እንግልት ዐረፉ። እስከፊናቸውም በብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ተክለ ሃይማኖት፣ በብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና በቤተ ክህነት ባለሥልጣናትና በምእመናን ታጅቦ ወደ ሀገረ ሰብከታቸው ባሌ ጉባ ከተማ ከተወሰደ በኋላ ራሳቸው ባሠሩት መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን በተዘጋጀለት ቦታ ላይ ዐርፏል። የብፁዕ እቡነ መርቆርዮስ በረከት አይለየን። አሜን።

3.24. ብፁዕ አቡነ ሰላማ ካልአይ

ሊቀ ጳጳስ

/1898 - 1970 ዓ.ም/

ከመሾማቸው በፊት አባ መዘምር ይባሉ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ሰላማ በሰሜን ሸዋ ሀገረ ስብከት በ1898 ዓ.ም ተወለዱ። ዕድሜያቸው ለትምህርት እንደ ደረሰ በዚያው በትውልድ ሀገራቸው የመጀመሪያ ደረጃ መንፈሳዊ ትምህርታቸውን በሚገባ ተምረው ጥር 12 ቀን 1916 ዓ.ም ከግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ አቡነ ማቴዎስ መዓርገ ዲቆናን ተቀበሉ።

ከዚያም የትውልድ አጥቢያቸውን ቤተ ክርስቲያን ጥቂት ካገለገሉ በኋላ ትምህርታቸውን ለማስፋፋት ወደ ጎንደር በመሔድ አለቃ ምሕረቴ ከሚባሉ መምህር ጸዋትወ ዜማን ጠንቅቀው ተማሩ። እንደ ገና ወደ ጎሽም ቀደም ሲል በመሻገርም ዋድሳና ደላንታ ከነበሩት ከአለቃ ተበማ ዘንድ ቅኔ አጠኑ። አሁንም ትምህርታቸውን በመቀጠል ጎንደር ከመምህር ወልደ ዮሐንስ ዘንድ አቋቋምን፤ ወደ አዲስ አበባ በመምጣትም ከብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ሐዲሳት ትርጓሜን፤ ከመምህር በላይና አለቃ አየሰ ደግሞ ሲቃወንትን በሚገባ ተማሩ።

በዚህ ዓይነት በትምህርት መንፈሳዊ አዕምሮአቸውን ውስጣቸውን የገነቡት ብፁዕ አቡነ ሰላማ ኅዳር 1 ቀን 1932 ዓ.ም በብፁዕ አቡነ ዮሐንስ ሥርዓተ ጸሎት ተደርገላቸው መዓርገ ምንኩስናን ተቀበሉ። እንደ ገና በዚያው ዓመት ሰኔ 21 ቀን መዓርገ ቅስናን ተቀበሉ። ከዚያም በኋላ በዚሁ በአዲስ አበባ በስብከተ ወንጌል አገልግሎት ተሰማርተው ረዘም ላለ ጊዜ አገልግለዋል።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ ባላቸው የስብከተ ወንጌል ጸጋ ከአዲስ አበባም ውጭ በደቡብ የሀገራችን ክፍል አየተዘዋወሩ ወንጌልን ሲያዳርሱ ቆይተዋል።

በመጨረሻም ለቅድስት ቤተ ክርስቲያን ያበረከቱት የረጅም ጊዜ አገልግሎት በቤተ መንግሥቱና ቤተ ክህነቱ ከግንዛቤ ውስጥ ገብቶ በ1950 ዓ.ም ወደ አዲስ አበባ ተመልሰው የደብረ ጽጌ ቅዱስ ዑራኤል ቤተክርስቲያንን እንዲያስተዳድሩ ተሾሙ። በዚሁ ደብር በማስተዳደር ላይ ሳሉ ሐምሌ 12 ቀን 1952 ዓ.ም በተደረገው የጳጳሳት ምርጫ ተመርጠው ሐምሌ 17 ቀን 1952 ዓ.ም በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባበልዮስ ፓትርያርክ ሊቀ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ አንብሮተ አድ «አባ ሰላማ ኤዲስ ቆጶስ» ተብለው ተሾሙ።

እንደ ተሾሙም የተሰጣቸው ሀገረ ስብከት ጉፋና ሐመር ባኮ ነበር። በወቅቱ አካባቢው ገና ስብከተ ወንጌል በመግ ያልተዳረሰበት ስለ ነበረ ብፁዕነታቸው ወደ አካባቢው ከሔዱበት ጊዜ ጀምሮ በትጋት የሠሩት ስብከተ ወንጌል በአካባቢው እንዲዳረስ በማድረግ ነበር። አካባቢውን ቀድሞም ያውቁት ነበረና ተራራ ሽለቆው ሳይበግራቸው፤ የሕዝቡ እንግዳ ባሕልና ቋንቋ ሳያስቸግራቸው እንደ

እሁኑ የትራንስፖርት ዘዴ ባልተስፋፋበት በዚያ ጊዜ ወጥተው ወርደው አስተምረዋል። በትምህርታቸውም በርካታዎችን ወደ ክርስትና መልሰው የክርስቶስ ተከታዮች አድርገዋል።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ ተነራሚ፣ ደግና በሰዎች መካከል ሰላም እንዲጸና በእጅጉ የሚፈልጉና የሚጸልዩ ለዚህም የቻሉትን ሁሉ ያደርጉ የነበሩ እስታራቂ አባት እንደ ነበሩ የሚያውቋቸው ሁሉ በእንድ ቃል ይመሰክሩላቸዋል። የተሰማቸው ጸጋ ይህንንና ይህን የመሳሰለው ነበር።

ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስ ሁለተኛው የኢትዮጵያ ፓትርያርክ በወታደራዊው መንግሥት ከመንበራቸው በተነሡ ጊዜ ለቤተ ክርስቲያን ምትክ የሚሆን ፓትርያርክ ስትመርጥ በሐዋርያዊ ተግባራቸው፣ በንጽሕናቸውና በቅድስናቸው ብቁዎች ናቸው ተብለው ከተመረጡት ዕጩ ፓትርያርክ መካከል ብፁዕነታቸው አንዱ ነበሩ።

ብፁዕ አቡነ ሰላማ ለቆሙለት የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት መሳካት ከቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ጋር ለመምከር ከሀገረ ሰብከታቸው ወደ አዲስ አበባ ሲገመገሙ ለገልፈታቸው ምክንያት የሆነ የመኪና አደጋ ደረሰባቸው። መላ ዘመናቸውን በጸምና በትግርምት የኖሩት ብፁዕነታቸው የደረሰባቸውን አሠቃቂ የመኪና መገልበጥ አደጋ በተወለነ ደረጃም ቢሆን ለመቋቋም የሚችል ሰውነት አልነበራቸውም። አደጋው እንደ ደረሰባቸው ወዲያውኑ ወደ ሆስፒታል ተወስደው ዕርዳታ እንዲያገኙ ቢደረግም ጥረቱ አልሳካ ብሎ በተወለዱ በ72 ዕድሜያቸው ነሐሴ 15 ቀን 1970 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የቀብራቸው ሥነ ሥርዓትም ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት፣ ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳት በተገኙበት ነሐሴ 17 ቀን 1970 ዓ.ም በደብረ ሊባኖስ ገዳም ተፈጽሟል።

ምንም እንኳን በሀገረ ሰብከታቸው የሚኖረው ምእመን በረከት እንዲያገኝ በሚል ሊቃነ ጳጳሳት ሲያርፉ በሀገረ ሰብከታቸው መቀበር አለባቸው ብሎ ቅዱስ ሲኖዶስ በወሰነው መሠረት ይኸው በሌሎች ብፁዓን አባቶች ሲፈጸም ቢቆይም ብፁዕነታቸው የተቀበሩት ደብረ ሊባኖስ ነበር። ጉዳዩን በቅርበት የሚያውቁት እንደ ሚገልጹት ይህ የሆነበት ምክንያት ነበረው። ብፁዕነታቸው በሕይወታቸው ዘመን ሁሉ የሚመኙትና ስዕሉት ሲባሉላት፣ በጸሎታቸውም ለእግዚአብሔር ሲያሳሰቡት የነበረ ነገር ቢኖር ባረፉ ጊዜ ደብረ ሊባኖስ ገዳም መቀበርን ነበር። ምንም እንኳን አሳቸውም ያጸደቁት የቅዱስ ሲኖዶስ ውሳኔ ቢኖርም ይህንን ፍላጎታቸውን በየጊዜው እያነሱ ለወንድሞቻቸው ይናገሩ ነበር ይባላል። እንዲያውም በንግግ

ራቸው «እንዲያው ያንን ውሳኔ ማን በሻረልኝ?» እያሉ ከቀልድ ጋር አምርረው ይናገሩ ነበር አሉ። ይህንን ፍላጎታቸውን ይዘው ከላይ እንደ ተገለጠው ከሀገረ ሰብከታቸው ተነሥተው ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ በደረሰባቸው የመኪና አደጋ አዲስ አበባ በሕክምና ሲረዱ ቆይተው እዚሁ ያርፋሉ። በእርግጥ እዚህ ላይ መገለጥ ያለበት ብፁዕነታቸው በደረሰባቸው የመኪና አደጋ በውጭ የሚታይ ጉዳት በሰውነታቸው ላይ እልደረሰባቸውም ነበር። ይሁን እንጂ የመካል አናታቸውን ተገጭተው ኖሮ ደም ወደ አዕምሮአቸው የውስጥ ከፍል በመፍሰሱ እንደሆነ ይነገራል። ግጭቱ ከደረሰባቸው ከቀናት በኋላ ሆስፒታል የገቡበትም ምክንያት ራሴን እመመኝ ብለው ነው ይባላል።

ዕረፍታቸው በከረምት ሰለ ነበር ለእንድ ሊቀ ጳጳስ የሚገባው ጸሎተ ፍትሐት በመንበረ ትርያርክ ቅድስተ ቅዱሳን ማርያም ቤተ ክርስቲያን ሲፈጸም ካደረ በኋላ በነበረው ውሳኔ መሠረት እስከፊናቸው በመኪና ተጭኖ ወደ ሀገረ ሰብከታቸው ጉዞ ተጀመረ። ነገር ግን ምንም እንኳን መንበረ ጳጳሰናቸው ያለበት የእርባ ምንጭ ከተማ ሕዝብ መቃብራቸውን ቆፍሮ ሰፊ ዝግጅት አድርጎ በመጠባበቅ ላይ ቢገኝም አዋሽ ወንዝ በመሙላቱ መንገድ ላይ መኪናው መሻገር አልቻለም። እስከ ሚኅድል ቢጠበቅም መጉደል ባለመቻሉ የመልስ ጉዞ ወደ አዲስ አበባ ይደረጋል። ችግሩን ያጤነው ቤተ ክርስቲያን ኤሊኮፍተር ከመንግሥት በመጠየቅ እስከፊናቸው በሰማይ እንዲሔድ ለማድረግ ይሞከራል። ነገር ግን አሁንም በከረምቱ የተነሣ ኤሊኮፍተር የሚያርፍበት ቦታ በጉም በመሸፈኑ ሲባካ አልቻለም። በዚህ ጊዜ የብፁዕነታቸውን የረጅም ጊዜ በደብረ ሊባኖስ የመቀበር ፍላጎትና ጉጉት የሚያውቁ አባቶች ነገሩን በማድነቅ ደብረ ሊባኖስ እንዲቀበሩ አደረጉ። የብፁዕነታቸው ረድኤት እይለየን። እሜን።